

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ἩΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

ΚΑΙ,

Ο ἸΠΠΑΡΧΙΚΟΣ.

11

TOT

ZENOOTON

TOT

K T P O T

A N A B A Z I Z

EAR

O'INAPKIKON

Y

T

Gal. g. H. a
ΤΟΥ
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
Ἡ ΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

XENOPHONTIS
EXPEDITIO
CYRI.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

Τῶν ΠΑΡΘΩΝ ἡ ἀρισταμίαν, Πολλάκις ἀναφθίγασθαι τὸν ΑΝ-
ΤΩΝΙΟΝ ἰσορῶσιν ὦ ΜΥΡΙΑΙ, θαυμάζοντα ΤΟΤ'Σ ΜΕΤΑ'
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ. PLUTARCH. in M. ANTONIO.

TOM. I.

GLASGOW:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS.
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXIV.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Α΄.

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER PRIMUS.

TOM. I.

A

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Α'.

ΔΑΡΕΙΟΥ καὶ Παρυσάτιδος γίνονται
παῖδες δύο· πρεσβύτερος μὲν Αρταξέρξης,
νεώτερος δὲ Κῦρος. Επεὶ δὲ ἠθύνει Δα-
ρεῖος, καὶ ὑπώπλευσε τελευτὴν τῷ βίῳ, ἐ-
βόλετο τῷ παῖδι ἀμφοτέρῳ παρῆναι. Ὁ
μὲν οὖν πρεσβύτερος παρὼν ἐτύγχανε·
Κῦρον δὲ μετεπέμπετο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς,
ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε· καὶ στρατη-
γὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Κα-
σῶλῳ πεδῖον ἀθροίζονται. Αναβαίνει οὖν ὁ
Κῦρος, λαβὼν Τισαφέρνην ὡς φίλον· καὶ
τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὀπλίτας ἀνέβη
τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν
Παργάσιον.

Επειδὴ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, καὶ κα-
τέστη εἰς τὴν βασιλείαν Αρταξέρξης, Τισ-

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER PRIMUS.

DARII et Parysatidis duo fuere filii; *quorum* natu major Artaxerxes, minor *Cyrus erat*. Cum autem aegrotaret Darius, et vitae finem *instare* suspicaretur, filium utrumque adesse voluit. Ac major quidem natu forte tunc aderat; Cyrum arcessebat a principatu, cujus eum satrapen fecerat; sed et praefectum eum designaverat omnium, quicumque ad Castoli planitiem congregari solent. Itaque Cyrus adscendit, Tiffapherne tanquam amico sibi adjuncto; cum trecen- tis etiam gravis armaturae militibus Graecis, quibus Xenias Parrhasius prae- erat.

Posteaquam Darius vivendi finem fe- cit, et Artaxerxes regno potitus est,

Tissaphernes Cyrum apud fratrem criminatur, quasi *is* illi insidiaretur. Credit ille, et Cyrum interficiendi consilio comprehendit: sed mater eum, precibus suis condonatum, ad principatum remittit. Is ubi periculo obiectus et affectus ignominiâ discessit, consilia in quo pacto in potestate fratris esse desineret, atque etiam, si fieri posset, ejus loco regno potiretur. Et Parysatis quidem mater a Cyri partibus stetit, quippe quae magis hunc, quàm Artaxerxem regem, diligeret. *Ipsè* autem, si quis ad se a rege veniret, *eos* omnes sic affectos remittebat, ut sibi magis, quàm regi, essent amici. Praetereà curabat ut barbari, quos habebat secum, et ad gerendum bellum idonei et benevolo essent erga ipsum animo. Graecas copias, quàm poterat occultissimè, cogebat, ut regem imparatissimum offenderet. Quoties igitur delectum ageret *eorum militum* praesidiariorum, quoscunque in urbibus habe-

σαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν
 ἀδελφόν, ὡς ἐπιβλεῦοι αὐτῷ. Ὁ δὲ πεί-
 θεταί τε καὶ συλλαμβάνει Κῦρον, ὡς ἀπο-
 κτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ, ἐξαίτησαμένη αὐτὸν,
 ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ
 ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, βυ-
 λεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσαι ἐπὶ τῷ ἀ-
 δελφῷ, ἀλλ' ἦν δυνήται, βασιλεύσει ἀντ'
 ἐκείνῃς. Παρύσατις μὲν δὲ μήτηρ ὑπῆρχε
 τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν
 βασιλεύοντα Αρταξέρξην. Ὅστις δ' ἀφικ-
 νεῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτὸν,
 πάντας οὕτω διατιθεὶς ἀνεπέμπετο, ὥσθ'
 ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι, ἢ βασιλεῖ.
 Καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμε-
 λεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν, καὶ
 εὐνοῖ κῶς ἔχοιεν αὐτῷ. Τὴν δὲ Ἑλληνι-
 κὴν δύναμιν ἡθροίζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο
 ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ὅτι παρασκευαστό-
 τατον λάβοι βασιλέα. Ὅτε ἔν ἐποιεῖτο
 τὴν συλλογὴν, ὁπόσους εἶχε φύλακας ἐν

6 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρεράρχοις
ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους,
ὅτι πλείους καὶ βελτίους, ὡς ἐπιβλεύον-
τος Τιοσαφέρνης ταῖς πόλεσι. Καὶ γὰρ
ἦσαν Ἰωνικαὶ πόλεις Τιοσαφέρνης τὸ ἀρ-
χαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομένα· τότε δ' ἀπέ-
σησαν πρὸς Κύρον πᾶσαι, πλὴν Μιλήϊς. Ἐν
Μιλήτῳ δ' ὁ Τιοσαφέρνης προαισθόμενος ἰὰ
αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, ἀποσῆναι πρὸς
Κύρον, τὸς μὲν ἀπέκτεινε, τὸς δ' ἐξέβα-
λεν. Ὁ δὲ Κύρος ὑπολαβὼν τὸς φεύγοντας,
συλλέξας σφάτευμα, ἐπολιόρκει Μίλητον
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἐ-
πειράτο κατάγειν τὸς ἐκπεπλωκότας.
Αὕτη ἔν ἄλλῃ πρόφασις ἦν αὐτῷ τῷ ἀ-
θροίζειν σφάτευμα. Πρὸς δὲ βασιλέα πέμ-
πων, ἧξις, ἀδελφὸς ὢν αὐτῷ, δοθῆναί οἱ
ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον, ἢ Τιοσα-
φέρνην ἄρχειν αὐτῶν· καὶ ἡ μήτηρ συνέ-
πρατίειν αὐτῷ ταῦτα, ὥς βασιλεὺς τῆς
πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβλήης ἐκ ἡδάνετο, Τιο-

bat, *toties* singulis eorum praefectis mandabat, ut Peloponnesios quàm plurimos optimosque compararent, quasi Tiffaphernes urbibus insidiaretur. Nam urbes Ionicae fuerant *illae* quidem prius Tiffapherni a rege traditae; sed hoc tempore omnes, praeter Miletum, ad Cyrum defecerant. Cùm enim Tiffaphernes Mileti praesensisset, *Milesios* eadem ad Cyrum deficiendi consilia agitare, partim eos occiderat, partim eiecerat. Cyrus autem in exilium actos cùm excepisset, exercitu comparato, terrarumque Miletum obsidebat, et exules reducere conabatur. Hoc utique erat ei alterum militis cogendi praetextum. Mittebat et ad regem, atque orabat, ut ipsi potius, qui frater ejus esset, quàm Tiffapherni, tradere in eas urbes imperium vellet: quâ in re mater etiam eum adjuvabat; itaque *accidit*, ut rex insidi-

as sibi strui non animadverteret, sed existimaret Cyrum *idcirco* in exercitus sumptus facere, quia Tissapherni bellum navaret; adeoque molestè non ferret, bellum inter ipsos geri: nam et Cyrus mittebat tributum regi debitum iis ex urbibus, quas Tissaphernes habuerat.

Cogebantur et aliae copiae Cyro in Chersoneso, e regione Abydi, in hunc modum: Clearchus erat Lacedaemonius, exul; quocum congressus Cyrus admiratus est eum, ac decem millia daricorum ei donavit. Quod ille aurum cùm accepisset, exercitum his pecuniis collegit, et e Chersoneso prodiens, Thracibus iis, qui supra Hellespontum habitant, bellum intulit, commodisque Graecos adfecit; adeò ut etiam sponte suà civitates Hellespontiacae pecunias ad alendum *hunc* militem conferrent. Quapropter et hae copiae *Cyro* clam aleban-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 9

σαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμῶντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν ὥστε ἔδεν ἤχθετο αὐτῶν πολεμῶντων· καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τὰς γιγνομένους δασμὸς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν ὁ Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων.

Ἄλλο δὲ στρατεύμα συνελέγετο αὐτῷ, ἐν Χερρόνήσῳ τῆς καταλήπειρας Αβύδου, τόνδε τὸν τρόπον· Κλέαρχος ἦν Λακεδαιμόνιος, φυγὰς· τότε συγγενόμενος ὁ Κῦρος, ἠγάδη τε αὐτὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον, στρατεύμα συνέλεξεν ἀπὸ τῶν τῶν χρημάτων, καὶ ἐπολέμει, ἐκ Χερρόνησος ὀρμώμενος, τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντον οἰκῶσι, καὶ ὠφέλει τὰς Ἑλληνας ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντικάαι πόλεις ἐκοῦσαι. Ταῦτο δὲ αὐτῷ τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στρατεύμα. Αῤῖσιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ἐτύγ-

10 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

χανε ξένος ὢν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ
 τῶν οἴκοι ἀντισσικωτῶν, ἔρχεται πρὸς τὸν
 Κῦρον, καὶ αἰτεῖται αὐτὸν εἰς διχιλίους ξέ-
 νους, καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω πε-
 ρυγενόμενος ἂν τῶν ἀντισσικωτῶν. Ὁ δὲ
 Κῦρος δίδοσιν αὐτῷ εἰς τετραχιχίλους, καὶ
 ἕξ μηνῶν μισθόν· καὶ δεῖται αὐτῷ μὴ πρόσ-
 θεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντισσικώτας,
 πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλευθῇ. Οὕτω δὲ
 αὐτὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρε-
 φόμενον στρατεύμα. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώ-
 τιον, φίλον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα
 ἄνδρας ὅτι πλείους παραγένοθαι ὡς ἐπὶ
 Πεισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς
 πράγματα παρεχόντων Πεισιδῶν τῇ ἐ-
 αὐτῷ χάρα. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφά-
 λιον, καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιοὺν, ξένους ὄν-
 τας καὶ τέττας, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας
 εἰλθεῖν ὅτι πλείους, ὡς πολεμήσων Τισ-
 σαφέρην σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων.
 Καὶ ἐποίησαν οὕτως ὅτι οἱ.

CYRI EXPED. I. 11

tur. Aristippus autem Theſſalus, hoſpes ejus, cùm domi factione adverſariâ premeretur, ad Cyrum venit, externôſque milites ab eo circiter bis mille, cum trium menſium ſtipendio petit, quòd ſe hoc pacto ſuperiorem contrariis partibus fore conſideret. Cyrus ei ad quatuor millia concedit, et in ſex menſes ſtipendium; ſimul eum rogat, nè prius cum adverſariae factionis hominibus tranſigaret, quàm ſecum conſilia communicâſet. Atque hoc modo clam in Theſſaliâ quoque exercitus ei alebatur. Etiam Proxenum Boeotium, ei amicum, cum quanto poſſet maximo militum numero venire juſſit, quaſi vellet adverſus Piſidas, ut qui agrum ipſius infeſtarent, ex exercitum ducere. Sophaenetum quoque Stympthalium, et Socratem Achaeum, ejuſ itidem qui fuerant hoſpites, cum quantâ maximâ poſſent manu venire juſſit, quaſi cum Mileſiis exulibus Tiſſaphernem oppugnare vellet. Ac hi quidem ità faciebant.

Cùm autem in superiorem *Asiam* ei
movere visum esset, causam belli *eam*
prae se ferebat, quasi Pisidas vellet om-
nino ex regione *sua* ejicere: atque tan-
quam adversùs hos *pugnaturus* tum bar-
baricas tum Graecas huc copias cogit:
Clearchóque denuntiat, ut cum exerci-
tu, quem haberet, *ad se* veniret; et A-
ristippo ut, compositione cum civibus i-
nitâ, copias, quas habebat, mitteret: Xe-
niae item Arcadi, qui praeerat copiis ex-
teris, *quas* in civitatibus *alebant*, impe-
rat ut *ad se* cum suis veniret, relictis
tantùm iis, qui tuendis arcibus satìs es-
sent. Arcessivit et illos, qui Miletum ob-
sidebant, *ipsosque* exules *Milesios* secum
in aciem exire jussit; pollicitus se, si bel-
lum, quod tunc suscipiebat, ex senten-
tiâ conficeret, non prius conquieturum,
quàm eos domum reduxisset. Parebant
illi perlibenter; (quippe qui Cyro fidem
haberent) ac sumptis armis Sardes acces-
serunt. Ac Xenias quidem cum iis qui

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 13

Επεὶ δ' ἔδοκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι
 ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο, ὡς Πει-
 σίδας βουλόμενος ἐβαλεῖν παντάπασιν ἐκ
 τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τέτρως τό-
 τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἐνταῦθα
 στρατεύμα· καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρ-
 χῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στρατεύ-
 μα· καὶ τῷ Αρισίππῳ, συναλλαγέντι πρὸς
 τῆς οἴκοι, ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶ-
 χε στρατεύμα· καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς
 αὐτῷ προεισήκει τῆ ἐν ταῖς πόλεσι ξενι-
 κῆ, ἥκειν παρήγγειλε, λαβόντα τῆς ἄν-
 δρας, πλὴν ὅποσοι ἱκανοὶ εἴησαν τὰς ἀκρο-
 πόλεις φυλάττειν. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τῆς Μί-
 λητον πολιορκουμένης, καὶ τῆς φυγάδας ἐκέ-
 λευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι· ὑποχόμενος
 αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ᾧ ἐ-
 στρατεύειο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι, πρὶν
 αὐτὸς καταγάγοι οἴκαδε. Οἱ δὲ ἡδέως ἐ-
 πείθοντο· (ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ) καὶ λαβόν-
 τες τὰ ὅπλα, προσήεσαν εἰς Σάρδεις. Ξε-

14 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

νίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν
 παρεγένετο εἰς Σάρδεις, ὀπλίτας εἰς τέτρα-
 κιχιλίους· Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὀπλί-
 τας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμ-
 νῆας δὲ πεντακοσίους· Σοφαίνεος δὲ ὁ Σίυμ-
 φάλιος, ὀπλίτας ἔχων χιλίους· Σωκρά-
 τῆς δὲ ὁ Ἀχαιοὺς, ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντα-
 κοσίους· Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς εἰς ἐπτα-
 κοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ
 οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον
 στρατευομένων· Οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐ-
 τῷ ἀφίκοντο· Τισαφέρνης δὲ καίλαυον
 ταῦτα, καὶ μεῖζονα ἡγησάμενος εἶναι, ἢ ὡς
 ἐπὶ Πεισίδας, τὴν παρασκευὴν, πορεύεσθαι
 ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἱππέας ἔ-
 χων ὡς πεντακοσίους· Καὶ βασιλεὺς μὲν
 δὴ ἐπεὶ ἤκουσε παρὰ Τισαφέρνους τὸν Κύ-
 ρον σόλον, ἀντιπαρασκευάζετο.

Κῦρος δὲ ἔχων ὅς εἰπον, ὥρματο ἀπὸ
 Σάρδεων καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας,
 σαθμὸς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο,

ex urbibus colligebantur, quatuor ferè peditum gravis armaturae millibus, Sardes venit: Proxenus cum gravis armaturae militibus mille quingentis, et quingentis levis armaturae aderat: Sophagnetus Stymphalius, cum gravis armaturae mille: Socrates Achaeus, cum gravis armaturae circiter quingentis: Pasion Megarensis cum septingentis ferè venit: erat autem hic cum Socrate de illorum numero, qui Miletum oppugnabant. Hi quidem Sardes ad eum veniebant. Haec Tissaphernes cùm animadvertisset, adparatùmque majorem arbitratus esset, quàm qui adversùs Pisidas institueretur, quàm celerrimè poterat, cum quingentis equitibus, ad regem contendit. Ac rex quidem ubi de exercitu Cyri a Tissapherne certior factus fuit, et ipse *ad bellum* sese parabat.

Cyrus autem cum iis quas dixi copiis, Sardibus movit; et per Lydiam tertiis castris, parasangas viginti duas ad Mac-

andrum fluvium progreditur. Hujus latitudo duum *erat* plethrorum; et in eo pons erat septem navigiis constructus. Hunc cum trajecisset, per Phrygiam castris unis, parasangis octo confectis, Colossas venit, urbem incolis frequentem, opulentam et magnam. Hic dies septem cum substitisset, Menon Theffalus cum mille gravis armaturae peditibus venit, peltastis item quingentis, Dolopibus, et Aenianensibus, et Olynthiis. Inde castris tertiis, parasangas viginti pergit Celaenas, urbem Phrygiae, frequentem incolis, magnam et opulentam. Erat hic Cyro regia, et ingens hortus, refertus feris belluis, quas ipse *vectus* equo venabatur, quoties seipsum et equos exercere vellet. Per medium hortum Maeander fluvius labitur; cujus fontes ex ipsa regiâ oriuntur; atque fluit etiam per Celaenas urbem. Est et magni regis munita Celaenis regia, ad Marsyae flumi-

ἐπ
εὐ
μέ
λα
γα
εὐδ
ἡμ
"ἐχ
λακ
85.
πα
Φρ
δαίμ
παρ
α' ἐ
νάσ
Δια
δρος
τῶν
νῶν
Βασ

ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. Τέτου τὸ
εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπὶν ἐξευγ-
μένη πλοίοις ἐπλά. Τοῦτον διαβάς, ἐξε-
λαύνει διὰ Φρυγίας σαθμὸν ἓνα, παρασάγ-
γας ὀκτώ, εἰς Κολοσέας, πόλιν οἰκισμένην,
εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. Ἐνλαῦθα ἔμεινεν
ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ ἦκει Μένων ὁ Θετταλὸς,
ἔχων ὀπλίτας χιλίους, καὶ πελτασὰς πεν-
τακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ολυνθί-
ους. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμούς τρεῖς,
παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινάς, τῆς
Φρυγίας πόλιν οἰκισμένην, μεγάλην καὶ εὐ-
δαίμονα. Ἐνλαῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν, καὶ
παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης,
ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμ-
νάσαι βούλοιτο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους.
Διὰ μέσου δὲ τῆς παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίαν-
δρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτῆς εἰσὶν ἐκ
τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαι-
νῶν πόλεως. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλῃ βασιλείᾳ
βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ, ἐπὶ ταῖς

18 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

πηγαῖς τῷ Μαρσίου ποταμοῦ, ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τῷ δὲ Μαρσίῳ τὸ εὖρος εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. Ἐνταῦθα λέγεται Απόλλων ἐκδεῖραι Μαρσίαν, νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τῷτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσίας. Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠτήθει· στή· μά· χη· ἀ· πε· χώ· ρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια, καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κύρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος, φυγὰς, ἔχων ὀπλίτας χιλίους, καὶ πελτασὰς Θυράκας ὀκτακοσίους, καὶ τοξότας Κρητάς διακοσίους. Ἄμα δὲ καὶ Σωσίας παρῆν ὁ Συρακῆσιος, ἔχων ὀπλίτας χιλίους· καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκάς, ἔχων ὀπλίτας χιλίους. Ἐνταῦθα Κύρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ

nis fontes, sub arce: labitur hic quoque per urbem, et in Maeandrum influit: Marfyae autem latitudo *est* quinque ac viginti pedum. Hic Apollo dicitur pellem detraxisse Marfyae, cum eum vicisset secum de peritiâ certantem, ac in antro pellem suspendisse, unde *fluminis sunt* fontes: eâque de causâ flumen Marfyas adpellatur. Hoc loco Xerxes, cum pugnâ victus e Graeciâ discederet, regiam hanc et Celaenarum arcem condidisse dicitur. Cyrus hîc triginta dies mansit; *intra quos* Clearchus Lacedaemonius, exul, cum *peditibus* mille gravis armaturae, et octingentis peltastis Thracibus, ducentisque sagittariis Cretenfibus *ad eum* venit. Eodem etiam tempore Sofias aderat Syracusanus cum mille gravis armaturae militibus; et Sophagnetus Arcas, cum eodem numero ejusdem armaturae militum. Hic Cyrus Graecos in horto milites recensuit eo-

rumque numerum iniit, atque in universum armaturae gravis militum undecim millia, peltastarum duo ferè millia fuerunt.

Inde castris alteris, parasangas decem progreditur, ad Peltas, oppidum incolis frequens. Ibi dies tres commoratus est; quibus Arcas ille Xenias Lupercalia institutis sacrificiis et ludis celebravit; *victoribus* praemia erant aureae strigiles: ludos etiam Cyrus ipse spectabat. Hinc pergit alteris castris, parasangas duodecim, ad forum Ceramorum, urbem incolis frequentem, ultimam terrae Mysiae. Inde castris tribus, triginta parasangas, ad Caystri campum, urbem incolis frequentem, progreditur. Hic dies quinque commoratus est; atque *ibi tum* militibus trimestre stipendium, et eo majus, debitum erat; iique *adeo* ad portas saepè venientes, *id* exigebant. Is autem, *non nisi* spem usque proposuit, atque palàm erat eum dolore adfici: nec enim erat ex Cyri moribus, cùm haberet

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 21

ἐγένοντο οἱ σύμπαντες, ὀπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τὴς δισχιλίδος.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὸς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. Ενταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρχαὸς τὰ Λύκαια ἔθυσσε, καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν, σλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὸς δύο, παρασάγγας δώδεκα, εἰς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην ἐν τῇ Μυσίᾳ χώρα. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὸς τρεῖς, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς Καῦσρον πεδῖον, πόλιν οἰκουμένην. Ενταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθός, πλεόν ἢ τριῶν μηνῶν· καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτην. Ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε· καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· ὃ γὰρ ἦν πρὸς τῷ Κύρῳ τρόπου, ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι. Ενταῦθα ἀφικνεῖ-

22 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ται Επύαζα, ἡ Συεννέσιος γυνὴ τῆ Κιλίκων βασιλέως, παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. Τῇ οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τετραρῶν μηνῶν. Εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ασπενδίους· ἐλέγelo δὲ Κῦρον καὶ συγγίνεσθαι τῇ Κιλίᾳ.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμῆς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. Ενταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδας καλεσμένη, τῆ Φρυγῶν βασιλέως ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι, οἶνω κεράσας αὐτήν. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμῆς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Τυριαῖον, πόλιν οἰκισμένην· ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. Καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδειῖναι τὸ σθένος ἐαυτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδειῖναι, ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Εκέλευσε δὲ τοὺς Ἑλλη-

stipendia, non dare. Ibi tum Epyaxa, Syennesis Cilicum regis uxor, ad Cyrum venit; et magnam huic pecuniam dedisse ferebatur. Itaque tunc exercitui Cyrus mercedem quatuor mensium persolvit. Habebat Cilicensis haec et circa se satellites Cilices et Aspendios: ac cum eâ Cyrus etiam consueſſe dicebatur.

Inde castris alteris, parasangas decem progreditur, ad Thymbrium, urbem incolis frequentem. Hic propter viam fons erat, qui Midae Phrygum regis *fons* dicebatur; ad quem Midas Satyrum *illum* venatus esse fertur, cum fontem vino miscuisset. Hinc castris alteris, parasangas decem pergit ad frequens oppidum Tyriaeum; quo loco triduum mansit. Ac *regina* Cilicensis Cyrum rogasse dicitur, ut sibi exercitum ostenderet: cum itaque vellet ostendere, tam Graecorum quam barbarorum in campo recensum agebat. Graecis autem

mandabat, ut, sicut iis mos erat, ad pugnam instructi starent, ac suos quisque disponderet. Itaque in quaternos dispositi sunt: et dextrum quidem Menon cum suis obtinebat; laevum, cum suis Clearchus; in medio caeteri duces erant. Cyrus primum barbaros spectabat, (qui in turmas et cohortes instructi progrediebantur) deinde Graecos, *ipse* curru praetervehens, Cilissa verò harmamaxâ. Habebant autem omnes aereas galeas, et tunicas puniceas, et ocreas, et scuta deterfa. Cùm praetervectus omnes esset, currum ante phalangem mediam sistit, ac Pigrete interprete ad Graecorum duces misso mandat, ut arma objicerent, totâmq; phalangem promoverent. Illi militibus haec denuntiabant; atque ubi classicum cecinisset, armis objectis procedebant. Deinde celerius iis cum clamore progredientibus, ultrò mi-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 25

νας, ὡς νόμος αὐτοῖς, εἰς μάχην οὕτω
ταχθῆναι καὶ σῆναι, συντάξαι δὲ ἕκαστον
τῶς ἑαυτῷ. Ετάχθησαν οὖν ἐπὶ τετρά-
ρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ· τὸ δὲ εὐώνυμον, Κλέαρχος καὶ
οἱ ἐκείνου· τὸ δὲ μέσον, οἱ ἄλλοι στρατη-
γοί. Εθεώρει οὖν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τῶς
βαρβάρους, (οἱ δὲ παρήλαυνον τέλαγμένοι
κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις) εἶτα δὲ τοὺς
Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἄρματος, καὶ ἡ
Κίλισσα ἐφ' ἀρμαμάξης. Εἶχον δὲ πάν-
τες κράνη χαλκᾶ, καὶ χιτῶνας φοινικῆς, καὶ
κνημίδας, καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαθαρμένας.
Επεὶ δὲ πάντας παρήλασε, σήσας τὸ ἄρ-
μα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης, πέμψας
Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τῶς στρατη-
γῶς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι
τὰ ὅπλα, καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φά-
λαγγα. Οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρα-
τιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλλόμε-
νοι τὰ ὅπλα ἐπήεσαν. Ἐκ δὲ τούτου θάτ-

26 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

Τὸν προϊόντων σὺν κραυγῇ, ἀπὸ τῆς αὐτομάτης δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς. Τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολλοῖς τε καὶ ἄλλοις, καὶ ἡ τε Κίλισσα ἐφυγεν ἐκ τῆς ἀρμαμάξης· καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καταλιπόντες τὰ ὄνια, ἐφευγον· αἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλῳτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἦλθον. Ἡ δὲ Κίλισσα ἰδῶσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος, ἐθαύμαζε. Κύρος δὲ ἤσθη, τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδὼν.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὸς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. Ενταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας, σαθμὸς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα. Ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς πολεμίαν ἔσαν. Εντεῦθεν ὁ Κύρος τὴν Κίλισσαν εἰς Κιλικίαν ἀποπέμπει, τὴν ταχίστην ὁδὸν καὶ

lites ad tabernacula cursu se conferebant. Barbaris autem cū multis aliis metus *injectus* erat, tum Cilissa ex harmamaxa fugiebat: et turba forensis, relictis rebus venalibus, fugam itidem capiebat; at Graeci cum risu ad tabernacula se recepēre. Cilissa splendorem atque ordinem, quem viderat, exercitūs admirabatur. Cyrus verò laetatus est, cū barbaris metum a Graecis *injectum* cerneret.

Inde castris tribus, viginti parasangas, ad Iconium, ultimam Phrygiae urbem, progreditur. Hic triduum commoratus est. Inde per Lycaoniam castris quinque, triginta parasangas progreditur. Hanc regionem Graecis diripiendam concessit, quòd hostilis esset. Hinc Cyrus in Ciliciam viâ brevissimâ Cilissam dimittit; atque milites, quos Menon habuit, ipsūque adeo Menona Thessa-

lum, unà cum eâ misit. Cum caeteris per Cappadociam castris quatuor, viginti et quinque parasangas Cyrus progreditur ad Danam, urbem incolis frequentem, amplam et opulentam. Hic tres mansit dies; in quibus hominem Persam, Megaphernem, regium purpuræ tinctorem, et alium quendam qui principem inter praefectos locum tenebat, causatus eos sibi insidiari, interfecit. Hinc in Ciliciam irrumpere conabantur: verum quâ irrumpendum erat, via plaustro *tantum* capiendo *fuit* apta, praeceptis admodum, et quam exercitus intrare non posset, si quis prohiberet. Quin et Syennesis aditum summis in jugis custodire ferebatur: quare in planitie diem *unum* substitit. Postridiè nuntius venit, qui reliquisse juga Syennesim dicebat, posteaquàm animadvertisset Menonis copias intra montes in Ciliciâ esse, ac audisset Tamon cum Lacedaemoniorum et

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 29

συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας, ὃς Μένων εἶ-
 χε, καὶ αὐτὸν Μένωνα τὸν Θεσσαλόν. Κύρος
 δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππα-
 δοκίας, σταθμὸς τέσσαρας, παρασάγγας εἴ-
 κοσι καὶ πέντε, πρὸς Δάναν, πόλιν οἰκισμένην,
 μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνθαυθα ἔμεινεν ἡμέ-
 ρας τρεῖς· ἐν αἷς Κύρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα
 Πέρσην, Μεγαφέρνην, φοινικιστὴν βασιλεῖον,
 καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰ-
 λιατάμενος ἐπίβουλεύειν αὐτῷ. Ἐντεῦθεν ἐ-
 πειρῶντο ἐσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ
 δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἀμαξιτὸς, ὀρθία ἰχυρῶς,
 καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις
 ἐκώλυεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννεσιν εἶναι
 ἐπὶ τῶν ἁκρῶν, φυλάττοντα τὴν εἰσβο-
 λήν· δι' ὃ ἔμεινεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. Τῇ
 δ' ὑπεραία ἤκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι λε-
 λοιπῶς εἴη Συέννεσις τὰ ἅκρα, ἐπεὶ ἦσ-
 θετο τό, τε Μένωνος στρατεύμα ὅτι ἐν Κι-
 λικίᾳ εἴη εἰσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις
 ἦκε περιπλεύσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικί-

30 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

αὐτῶν Ταμῶν ἔχοντα, τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτῷ Κύρῳ. Κύρος δὲ ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη, ὕδατος καλύοντος, καὶ εἶλε τὰς σκηναίς, οὓς ἐφύλαττον οἱ Κίλικες. Ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινεν εἰς πεδῖον μέγα, καλὸν καὶ ἐπὶ ῥῆυτον, καὶ δένδρων παντοδαπῶν ἔμπλεον καὶ ἀμπέλων· παλὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυρρὸς καὶ κριθαίς φέρει. Ὅρος δ' αὐτὸ περιέχει ὄχυρόν, καὶ ὑψηλὸν πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν.

Καταβὰς δὲ διὰ τούτου τῆς πεδίσ, ἦλασε σαθροὺς τέσσαρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσι εἰς Ταρσὺς, πόλιν τῆς Κιλικίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Σουεννέσιος βασιλεία, τῆς Κιλικίων βασιλείως· διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς, Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. Ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικῶντες, μετὰ Σουεννέσιος, εἰς χωρίον ὄχυρόν ἐπὶ τὰ ὄρη· πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκῶν-

ipſius Cyri triremibus in Ciliciam ex Ionia navigare, Cyrus, nemine prohibente, in montes adſcendit, cepitque tabernacula, ubi Cilices cuſtodiam *aditus* egerant. Inde magnam in planitiem deſcendit, *eamque* amoenam et irriguam, omnis generis arboribus ac vitibus plenam: ſeſami etiam et panici et milii et tritici et hordei feracem. Hanc mons undique munitus et arduus a mari ad mare amplectitur.

Cum deſcendiſſet per iſtam planitiem, quatuor caſtris, paraſangas quinque et viginti progreſſus eſt ad Tarſum, amplam Ciliciae opulentamque urbem. Hic regia Syenneſis Cilicum regis erat: ac per urbem mediam labitur fluvius, cui nomen Cydnus, duum plethrorum latitudine. Hæc incolae, unà cum Syenneſi, deſertâ, munitum ad locum in montes fugerunt: exceptis iis, qui cauponas tenebant: manſerunt illi quoque qui prop-

ter mare in Solis et Iffo habitabant. At Epyaxa, Syennesis uxor, quinque ante Cyrum diebus Tarsum venerat: in transeundis autem montibus ad planiciem *tendentibus*, duo de Menonis exercitu manipuli periêre: quos aiebant alii quâdam in direptione a Cilicibus fuisse caesos; alii, relictos a tergo, cùm neque copias caeteras, neque vias reperire possent, *sic* deinde palantes periisse: erant hi gravis armaturae milites centum. Reliqui posteaquam *eo* venêre, Tarsum urbem diripuerunt, irâ propter commilitonum cladem accensi, ac *ipsam*, quae in eâ *erat*, regiam. Cyrus, ubi in urbem inuestus est, Syennesim ad se arcessebat; at ille nec ullius antehac *se* potentioris in manus venisse dixit, nec ad Cyrum tunc ire voluit, priusquàm ei persuasisset uxor, et fidem *ab* Cyro accepisset. Post haec congressi cùm essent, Syennesis Cyro ingentem pro exercitu pecuniam do-

τες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ιασοῖς. Επύαζα δὲ, ἡ
 Συεννέσιος γυνή, προτέρα Κύρου πέντε ἡμέ-
 ρας, εἰς Ταρσὺς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβο-
 λῇ τῶν ὁρῶν τῶν εἰς τὸ πεδῖον, δύο λόχοι
 τῷ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο· οἱ
 μὲν ἔφασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπῆναι
 ὑπὸ τῶν Κιλίκων· οἱ δὲ, ὑπολειφθέντας,
 καὶ ὁ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στρατεῦμα,
 ὁδὲ τὰς ὁδοὺς, εἴτα πλανωμένους ἀπολέσ-
 θαι· ἦσαν δὲ ἑξοὶ ἑκατὸν ὀπλίται. Οἱ δ'
 ἄλλοι ἐπειδὴ ἦκον, τὴν τε πόλιν τῶς Ταρ-
 σοὺς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συ-
 στραλιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασίλεια τὰ
 ἐν αὐτῇ. Κύρος δὲ, ἐπεὶ εἰσῆλασεν εἰς
 τὴν πόλιν, μετεπέμπετο Συέννεσιν πρὸς
 ἑαυτόν· ὁ δὲ ὅτε πρότερον ὕδενί πω κρείτ-
 τονι ἑαυτῷ εἰς χεῖρας ἔλθεῖν ἔφη, ὅτε τό-
 τε Κύρῳ ἵεναι ἠΐθελε, πρὶν ἢ γυνὴ αὐτὸν
 ἐπεισε, καὶ πῖσις ἔλαβε. Μετὰ δὲ ταῦτα
 ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν
 Κύρῳ ἔδωκε χρήματα πολλὰ εἰς τὴν

34 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

στρατιάν, Κῦρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῦσι τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ στρεπλὸν χρυσοῦν, καὶ φέλλια, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, καὶ σολὴν Περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἀρπάζεσθαι· τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἣν πρὸς ἐντυγχάνουσιν, ἀπολαμβάνειν.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται ἔκ ἔφασαν ἵέναι τῷ πρόσω· ὑπώπλευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἵέναι, μιοθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τῷ τῷ ἔφασαν. Πρῶτος δὲ Κλέαρχος τῶν αὐτῶν στρατιώτας ἐβιάζετο ἵέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνους, ἐπεὶ ἤρξατο προΐεναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τῷ μὴ καταπετρωθῆναι· ὕστερον δὲ, ἐπεὶ ἔγνω ὅτι ἔδυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτῶν στρατιωτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἕως· (οἱ δὲ ὁρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων) εἶτα ἔλεξε τοιαῦτα·

nat, et Cyrus illi *vicissim ea* munera, quae apud reges in pretio esse solent, *nimirum* frenis aureis insignem equum, et torquem auream, et armillas, et acinacem aureum, et stolam Persicam, et non amplius agrum direptum iri; direpta verò mancipia, sicubi occurrerent, recepturum.

Hic Cyrus cum exercitu dies viginti substitit; propterea quòd milites ulterius se perrecturos negarent: jam enim suspicabantur contra regem iter agi; in hoc verò stipendio se conductos negabant. Clearchus primus suos ad pergendum vi cogere volebat: at illi tum in ipsum, cùm *jam* procedere inciperet, tum in ipsius jumenta, *lapides* coniecerunt. Et tunc quidem parùm abfuit, quin lapidibus obrueretur Clearchus: tandem, cùm vi se nihil perfecturum animadverteret, milites suos ad concionem vocat; ac primùm diù lacrimis ei manantibus stetit; (*quod* illi cùm cerne-
rent, taciti mirabantur) deinde in hunc modum est loquutus:

“ Nè vobis mirum sit, milites, me ex
“ praesenti rerum statu *molestia* adfici.
“ Cyrus enim hospitii jus mecum iniit,
“ méque exulantem a patriâ cùm aliis
“ ornavit honoribus, tum daricorum de-
“ cem millibus donavit: quos postea-
“ quàm accepi, non in commodum me-
“ um verti, nec per voluptatem et lux-
“ um absumpsi, sed in vos expendi. Ac
“ primùm quidem Thracibus bellum in-
“ tuli, et vobiscum *eos*, Graeciae causâ
“ *suscepta*, sum ultus; e Chersoneso eos
“ expellens, cùm Graecis colonis agrum
“ *istum* eripere vellent. Posteaquam au-
“ tem Cyrus *me* arcessivit, adsumptis
“ vobis *ad eum* profectus sum; ut pro
“ ipsius in me beneficiis ei, si usus *ita*
“ posceret, commodarem. *Fam* verò
“ cum vos hoc mecum iter suscipere
“ non velitis, ac me necesse sit vel vo-
“ bis desertis amicitia Cyri uti, vel ad il-
“ lum mentitum vobiscum esse; *tametsi*
“ haud scio, an justè facturus sim, nec-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 37

“ Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε,
 “ ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγ-
 “ μασιν. Ἐμοὶ γάρ Κυρος ξένος ἐγενέτο,
 “ καί με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος, τά
 “ τε ἄλλα ἐτίμησε, καὶ μυρίας ἔδωκε δα-
 “ ρεικῆς· ὅς ἐγὼ λαβὼν, ἕκ εἰς τὸ ἴδιον
 “ κατεθέμην ἔμοι, ἄλλ’ ὕδὲ καθηδουπάθη-
 “ σα, ἄλλ’ εἰς ὑμᾶς ἔδαπάνων. Καὶ πρῶ-
 “ τον μὲν πρὸς τὰς Θρᾷκας ἐπολέμησα,
 “ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρόμην
 “ μεθ’ ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρόνησος αὐτὰς ἐ-
 “ ξελαύνων, βυλομένους ἀφαιρεῖσθαι τὰς
 “ ἐνοικῶντας Ἑλληνας τὴν γῆν. Ἐπειδὴ
 “ δὲ Κυρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευό-
 “ μην, ἵνα, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοῖν αὐτὸν,
 “ ἀνδ’ ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ’ ἐκείνους. Ἐπεὶ
 “ δὲ ὑμεῖς οὐ βέλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀ-
 “ νάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύ-
 “ ρῳ φιλία χρῆσθαι, ἢ πρὸς ἐκείνους ψευ-
 “ σάμενον μεθ’ ὑμῶν εἶναι· εἰ μὲν δὴ δί-
 “ καια ποιήσω, ἕκ οἶδα, αἰρήσομαι δ’ ἔν

38 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

“ ὑμᾶς, καὶ σὺν ὑμῖν, ὅ, τι ἂν δέῃ, πεί-
 “ σομαι. Καὶ ἔποτ’ ἐρεῖ ἔδεις, ὡς ἐγὼ
 “ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους,
 “ προδοὺς τῆς Ἑλλήνας, τὴν τῶν βαρβά-
 “ ρων φιλίαν εἰλόμην. Ἀλλὰ ἐπεὶ ὑμεῖς
 “ ἐμοὶ ἔκ ἐθέλετε πείθεσθαι, ἔδὲ ἔπεσ-
 “ θαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἔφομαι, καὶ ὅ, τι ἂν
 “ δέῃ, πείσομαι. Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ
 “ εἶναι πατρίδα, καὶ φίλους, καὶ συμμαχούς,
 “ καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος, ὅπως ἐ-
 “ ἂν ὦ· ὑμῶν δ’ ἐρημωθεὶς, ἔκ ἂν ἱκανός
 “ εἶναι οἶμαι, ἔτ’ ἂν φίλον ὠφεληῖσαι, ἔτ’
 “ ἂν ἐχθρὸν ἀλεξήσασθαι. Ὡς ἐμὲ ἔν
 “ ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς, ἔτω τὴν γνώ-
 “ μην ἔχετε.” Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρα-
 “ τῶνται οἱ τε αὐτῷ ἐκείνου, καὶ οἱ ἄλ-
 “ λοι, ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι ἔφαίνε πα-
 “ ρὰ βασιλέα πορεύεσθαι, ἐπήνεσαν· πα-
 “ ρὰ δὲ Ξενίῃ καὶ Πασίωνος πλείους ἢ δια-
 “ χίλιοι, λαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκευοφό-

“ *ne*, vos tandem tamen praeferam, et
 “ vobiscum, quidquid opus erit, feram.
 “ Nec unquam dicturus est quisquam
 “ me, posteaquàm Graecos ad barbaros
 “ duxerim, desertis Graecis barbaro-
 “ rum amicitiam amplexum esse. Sed
 “ quoniam vos neque mihi parere, ne-
 “ que *me* seque velitis, sequar ego vos,
 “ ac quidquid opus erit, feram. Quip-
 “ pe vos ego mihi patriam, *vos* amicos,
 “ *vos* socios esse arbitror, vobiscum e-
 “ tiam, ubicunque fuero, honoratum
 “ me fore: a vobis si destitutus sim, nec
 “ ad commodi quidquam amico adferen-
 “ dum, nec ad hostem propulsandum i-
 “ doneum me fore puto. Quamobrem
 “ eâ vos esse in sententiâ debetis, itu-
 “ rum me, quocunque vos *perrexeritis*.”

Haec ille dixit: quae cùm et ipsius et
 caeteri milites audivissent, laudârunt *id*
 quod diceret, adversùs régem se non
 proficisci: et a Xenia *quidem* Pasioneque
 plures duobus millibus, sumptis armis ac
 impedimentis, in Clearchi castra transi-
 erunt.

Cyrus ob haec inops consilii et moestus, Clearchum arcessebat: is iturum se quidem negabat, sed clam *tamen* militibus misso ad ipsum nuntio, bono ut esset animo, hortabatur; nam fore ut haec ita, uti expediat, componantur; se verò *iterum* arcescere iussit; *quo facto*, ipse venturum se *iterum* negat. Post haec contractis *ad concionem* militibus tam suis, quàm qui ad ipsum se contulerant, atque etiam ex aliis, cuicunque liberet, huiusmodi orationem habuit:

“ Eodem omnino, milites, se modo
“ erga nos Cyri res habent, quo nostrae
“ erga illum; nam neque nos amplius
“ ejus sumus milites, (cùm ipsum non se-
“ quamur) neque nobis ille stipendium
“ numerat. Scio equidem illum existi-
“ mare, a nobis se injuriâ adfici; adeò
“ ut, tametsi *me* arcescat, ire *tamen ad*
“ *eum* nolim; maximè, quia pudet me
“ mihimet esse conscium, illum a me
“ omnino deceptum esse: deinde metuo,
“ ne si me comprehenderit, ob ea poe-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 41

ρα, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλεάρχῳ.

Κῦρος δὲ τέτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπού-
μενος, μετεπέμπετο τὸν Κλεάρχον· ὁ δ'
ιέναι μὲν ἔκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιω-
τῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον, ἔλεγε θάρ-
ρειν, ὥς κατασησομένον τέτων εἰς τὸ δέον·
μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐ-
τὸς δὲ ἔκ ἔφη ιέναι. Μετὰ δὲ ταῦτα συ-
ναγαγὼν τὴς αὐτῆς στρατιώτας, καὶ τοὺς
προσελθόντας αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων τὸν
βυλόμενον, ἔλεξε τοιάδε·

“ Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κῦρος
“ δηλονότι ἔτις ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ
“ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον· ἔτε γὰρ ἡ-
“ μεῖς ἔτι ἐκεῖνις στρατιῶται, (ἐπεὶ γε
“ οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ) οὔτε ἐκεῖνος ἡ-
“ μῖν ἔτι μισθοδότης. “ Ὅτι μέντοι ἀδι-
“ κεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα· ὥστε
“ καὶ μεταπεμπομένου αὐτῆς, ἔκ ἐθέλω
“ ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον, αἰχυνόμενος,
“ ὅτι σύνοιδα ἑμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος

42 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

“ αὐτόν· ἔπειτα δὲ καὶ δεδιώς, μὴ λαβών
 “ με, δίκην ἐπιθῆ ὧν νομίζει ὑπ’ ἐμοῦ ἢ
 “ δικῆσθαι. Εμοὶ οὖν δοκεῖ ἔχ ὥρα εἶναι
 “ ἡμῖν καθεύδειν, οὐδ’ ἀμελεῖν ἡμῶν αὐ-
 “ τῶν, ἀλλὰ βεβλῦεσθαι ὅ, τι χρὴ ποι-
 “ εῖν ἐκ τῶν. Καὶ εἴτε μένομεν αὐτῷ,
 “ σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως ἀσφα-
 “ λέστατα μένωμεν· εἴτε δὴ δοκεῖ ἀπιέ-
 “ ναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἀπίωμεν, καὶ
 “ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχομεν· ἀνευ γὰρ
 “ τούτων, οὔτε στρατηγοῦ οὔτε ἰδιώτη ὁ-
 “ φελος ἔδεν. Ὁ δὲ ἀνὴρ πολλῷ μὲν ἄξι-
 “ ος φίλος, ὥ ἂν φίλος ἦ· χαλεπώτατος
 “ δ’ ἐχθρὸς, ὥ ἂν πολέμιος ἦ. Ἐτι δὲ
 “ δύναμιν ἔχει καὶ πεζὴν καὶ ἵππικὴν καὶ
 “ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως ὀρῶμεν τε καὶ
 “ ἐπισάμεθα· καὶ γὰρ ἔδὲ πόρρω δοκῶμεν
 “ μοι αὐτῷ καθεύεσθαι· ὥστε ὥρα λέγειν
 “ ὅ, τι τις γινώσκει ἄριστον εἶναι.”
 Ταῦτ’ εἰπὼν, ἐπαύσατο.

Εκ δὲ τῶν ἀνίσταντο, οἱ μὲν, ἐκ τοῦ

“ nam *mibi* irroget, quae a me per in-
 “ juriā existimat in se commissā.
 “ Quamobrem nobis minimè dormiendi
 “ tempus esse arbitror, neque nos ipsos
 “ negligendi, sed deliberandi quid de-
 “ inceps *nobis* sit agendum. Ac si ve tan-
 “ dem manebimus, considerandum exi-
 “ stimo, quo pacto tutissimè mansuri si-
 “ mus; si ve discedendum videtur, quo
 “ pacto minimo cum periculo discesseri-
 “ mus, quòque pacto nobis commeatus
 “ suppetant: nam absque his *sit*, nec
 “ imperatoris nec privati *militis* usus
 “ fuerit ullus. Et *Cyrus* quidem amicus
 “ *est* magni faciendus *ei*, cui sit amicus:
 “ gravissimus autem *ei* inimicus, cui sit
 “ hostis. Praeterea copias et pedestres
 “ et equestres et navales habet, quas
 “ *nos* omnes pariter et videmus et novi-
 “ mus: nam non longè mihi ab ipso vi-
 “ demur confidere: quapropter tempus
 “ *est* indicandi, quod quisque *factu* op-
 “ timum esse statuit.” Haec locutus, fi-
 nem *dicendi* fecit.

Deinceps surgebant alii quidem, suā

sponte quae sentirent exposituri; alii, illius etiam iussu, quàm foret difficile, praeter Cyri voluntatem, vel manere vel abire demonstrabant. Unus porro, *se* properare simulans in Graeciam quamprimùm proficisci, dixit, alios quamprimùm deligendos esse duces, si Clearchus *ipso*s abducere nollet: com- meatum emendum esse, (erat autem barbarorum in exercitu rerum venalium fo- rum) ac vasa colligenda: eundum etiam *nonnullis* a Cyro qui peterent navigia, quibus aveherentur: quòd si ea non da- ret, petendum a Cyro ducem esse, qui per pacatam utique regionem *eos* abdu- ceret: quod si nè ducem quidem daret, quamprimùm instruendam esse aciem; ac mittendos, qui *montium* vertices ante- caperent, ut nec Cyrus *his* occupandis nec Cilices *nos* antevertant; quorum multos et multa bona praedati posside- mus. Huiusmodi ille verba fecit: post quem Clearchus tantùm dixit:

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 45

αὐτομάτῃς λέζοντες ἃ ἐγίγνωσκον· οἱ δὲ,
 καὶ ὑπ' ἐκείνους ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύοντες οἷα
 εἴη ἀπορία, ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης, καὶ
 μένειν καὶ ἀπιέναι. Εἷς δὲ δὴ εἶπε, προς-
 ποιούμενος σπεύδειν ὥς τάχιστα πορεύεσ-
 θαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐ-
 λέσθαι ἄλλους ὥς τάχιστα, εἰ μὴ βούλε-
 ται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτή-
 δεα ἀγοράζεσθαι, (ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ
 βαρβαρικῷ στρατεύματι) καὶ συσκευάζεσθαι·
 ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα ὥς ἀπο-
 πλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ δίδῃ ταῦτα, ἡγεμόνα
 αἰτεῖν Κύρον, ὅστις ὥς διὰ φιλίας τῆς χώ-
 ρας ἀπάξει· ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα δίδῃ,
 συντάττεσθαι τὴν ταχίστην· πέμψαι δὲ καὶ
 προκαταληφόμενους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ
 φθάσωσι μήτε ὁ Κύρος μήτε οἱ Κίλικες
 καταλαβόντες· ὧν πολλὰς καὶ πολλὰ χρή-
 ματα ἔχομεν ἡρπακότες. Οὗτος μὲν δὴ
 τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τῷτον Κλέαρχος
 εἶπε τοσῷτον.

46 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην
 τὴν στρατηγίαν, μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω
 (πολλὰ γὰρ ἐνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τῷτο ἔποι-
 ητέον) ὥς δὲ τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἔλησθε, πεί-
 σομαι ἢ δυνατόν μάλιστ'· ἵνα εἰδῆτε, ὅτι καὶ
 ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὥς τις καὶ ἄλλος μά-
 λιστα ἀνθρώπων. Μετὰ δὲ τοῦτον ἄλλος
 ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τῷ τὰ
 πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν
 σόλον Κύρου μὴ ποιουμένου· ἐπιδεικνὺς δὲ
 ὥς εὐηθὲς εἶη, ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τέττε, ὃ
 λυμαίνόμεθα τὴν πρᾶξιν. Εἰ δέ τι καὶ
 τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν, ὃ ἂν Κῦρος δῶ,
 τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦ-
 ρον προκαταλαμβάνειν; Εγὼ γὰρ ὁκνοίην
 μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν
 δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι κατα-
 δύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι, ὃ ἂν δοίη,
 ἔπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγοι, ὅθεν ἔχ' οἷόν
 τε ἔσαι ἐξελθεῖν· βελοίμην δ' ἂν, ἀκον-
 τος ἀπιῶν Κύρου, λαθὼν αὐτὸν ἀπελθεῖν·

Nemo vestrûm dicat fore, ut ipse munus hoc imperatorium suscipiam; (nam multa video, quamobrem id per me fieri non debeat) sed ut ei, quemcunque delegeritis: pro viribus obtemperem: ut sciatis me *alterius* etiam *imperio* parendi esse peritum, ut quis maximè mortalium alius. Post hunc surrexit alius, qui partim ejus stoliditatem commonstrabat, qui ad naves petendas hortatus fuerat, quasi verò Cyrus expeditionem posthac non erat suscepturus: partim commonstrabat quàm stultum esset, ducem ab eo petere, cujus institutum labefactamus. Quòd si quam duci, quem *nobis* Cyrus dederit, fidem habebimus, quid vetat quo minùs etiam vertices Cyrum nobis occupare jubeamus? Equidem naves conscendere, quas *ille* nobis dederit, formidaverim, nè cum ipsis nos triremibus demergat: ducem quoque, quem *ille* dederit, sequi metuerim, nè nos *eo* ducat, unde non sit exundi facultas: velim autem, invito Cyro abeunte me, clam eum discedere;

quod fieri nequit. Sed has equidem nugae esse censeo: quin *potius* arbitror, *debere* homines idoneos unà cum Clearcho Cyrum convenire, qui de ipso quaerant, quam ad rem nostrâ uti velit operâ: ac si res ejusmodi ferè sit, ad quam militum conductitiorum antehac usus est operâ, sequi nos etiam *debere existimo*, nec iis ignaviores esse, qui priùs iter hoc cum ipso susceperunt: sin res major quàm prior illa, graviorisque tum laboris tum periculi videatur, petant *oportet isti*, ut vel nos suam in sententiam pertractos *secum* ducat, vel ipse nostram in sententiam adductus in *regionem* pacatam *nos* dimittat; sic enim *fiet* ut sive sequamur ipsum, amicis et alacribus animis sequuturi simus, sive discedamus, tutò simus discessuri: quidquid ad haec dixerit, huc renuntient *legati*; nos verò ubi audierimus, *nostra* ad id consilia adcommodemus. Haec comprobata est sententia:

Atque lectos *adeo* homines cum Clearcho mittunt, qui Cyrum de iis, quae

decreverat exercitus, interrogabant. Respondebat ille, audire se, hostem *suum*, Abrocomam ad fluvium Euphratem esse, et duodecim castrorum spatium abesse: adversus hunc utique velle se proficisci aiebat; ac si quidem fuerit illuc, poenas ei imponere se cupere: sin fugam ceperit, nos illuc his de rebus consultabimus. Haec cum audissent delecti illi, militibus renuntiant: his verò inerat suspicio, *Cyrum* adversus regem ducere, *illum* sequendum tamen decernebant. Cumque mercedem poscerent ampliozem, Cyrus se *stipendii*, quod priùs ferebant, sesquiplum omnibus datum pollicetur, *nimirum* pro darico tres dimidiatos daricos singulis in mensem militibus: quod autem *ipso*s adversus regem duceret, nè quidem ibi quisquam, propalam saltem, audivit.

Hinc castris alteris, decem parasangas, ad Sarum flumen pergit, cujus est trium plethorum latitudo. Indè castris unis, parasangas quinque progreditur, ad Pyramum fluvium, cujus *aequat* la-

titudo stadium. Indè castris secundis, parasangas quindecim progreditur, ad Iffon, urbem Ciliciae extremam, ad mare *fitam*, frequentem incolis, amplam et opulentam. Hic dies tres mansit; *quibus* ad Cyrum ex Peloponneso triginta quinque venère naves, quarum erat navarchus Pythagoras Lacedaemonius. Dux earum *inde usque* ab Epheso Tamos erat Aegyptius, qui naves *etiam* alias Cyri viginti quinque habebat; quibus Miletum obsederat, quòd *urbs ea* Tissapherni faverat, et adversùs hunc cum Cyro bellum gesserat. Aderat item *iis* in navibus Cherisophus Lacedaemonius, a Cyro accersitus, cum septingentis gravis armaturae militibus, quorum apud Cyrum dux erat. Ac naves *quidem* propter Cyri tentorium adpulerunt. Hoc loco etiam stipendiarii Graeci, quadringenti gravis armaturae, qui apud Abrocomam *militarant*, ad Cyrum transferunt, et unà *cum eo* in expeditionem adversus regem profecti sunt.

Hinc castris unis, parasangas quinque

λα
Ε
πα
χ
θα
τ
να
πο
ἦν,
Πο
ἐπ
ἐπ
πα
Κύ
κόμ
θον
συν
σάγ
τῆς
χ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 53

λάτῃ, οἰκισμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα.
 Ενταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ
 παρῆσαν ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα
 καὶ πέντε, καὶ ἐπὶ ταύταις ναύαρχος Πυ-
 θαγόρας Λακεδαιμόνιος. Ἠγεῖτο δὲ αὐ-
 τῶν Ταμῶς Αἰγύπτιος ἐξ Εφέσου, ἔχων
 ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν· αἷς ἐ-
 πολιορκεῖ Μίλητον, ὅτι Τισσαφέρην φίλη
 ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν.
 Παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος
 ἐπὶ τῶν νεῶν, μετὰ πεμπτος ὑπὸ Κύρου,
 ἐπλακοσίς τις ἔχων ὀπλίτας, ὧν ἐσρατήγει
 παρὰ Κύρῳ. Αἱ δὲ νῆες ὥρμησεν παρὰ τὴν
 Κύρου σκηνήν. Ενταῦθα καὶ οἱ παρὰ Ἀβρο-
 κόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποσάντες ἦλ-
 θον παρὰ Κύρον, τετρακόσιοι ὀπλίται, καὶ
 συνεσρατεύοντο ἐπὶ βασιλείᾳ.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὸν ἕνα, παρα-
 σάγδας πέντε, ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ
 τῆς Συρίας. Ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τεῖχη·
 καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν, πρὸ τῆς Κιλικίας, Συέννε-

54 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

σις εἶχε καὶ Κιλικίων φυλακή· τὸ δ' ἔξω
 τὸ πρὸ τῆς Συρίας, βασιλέως ἐλέγετο φυ-
 λακή φυλάττειν. Διὰ μέσθ δὲ τῶν ρει-
 ποταμὸς, Κέρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρ.
 Ἄπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τευχῶν, ἦσαν τὰ-
 διοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν ἐκ ἧν βία· ἦν γὰρ
 ἡ πάροδος σενή, καὶ τὰ τεῖχη εἰς τὴν θά-
 λατταν καθήκοντα, ὑπερθεν δὲ ἦσαν πέτραι
 ἡλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τεύχεσιν ἀμφοτέροις
 ἐφεισθήκεσαν πύλαι. Ταύτης ἕνεκα τῆς
 παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅ-
 πως ὀπλίτας ἀποβάσειεν εἰσω καὶ ἔξω τῶν
 πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τὰς πολεμίους παρέλ-
 θοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύ-
 λαϊς· ὅπερ ὤετο ποιήσῃν τὸν Ἀβροχόμαν ὁ
 Κῦρος, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροχό-
 μας δὲ ὅτε τῷτο ἐποίησατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουε
 Κῦρον, ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ
 Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων,
 ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατίας.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν

progreditur, ad portas Ciliciae Syriae-
 que. Erant hae duo castella; ac *horum*
 quidem citerius, in Ciliciam obversum,
 Syennesis et Cilicum praesidium tene-
 bat; ulterius, in Syriam obversum, di-
 cebatur regis praesidium custodire. Me-
 dio inter hoc loco fuit amnis, *cui* nomen
 Cersus, latitudine plethri. Totum verò
spatium inter castella medium, trium e-
 rat stadiorum; nec id vi transire licebat:
 nam transitus angustus erat, ac muri ad
 mare pertinebant, faxaque desuper erant
 inaccessa: juxta verò castellum utrum-
 que portae adstitêrunt *illae*. Hujusce
 causâ transitûs naves Cyrus accersivit,
 quò gravis armaturae milites citra portas
 ultrâque trajiceret, atque *ii*, hostibus vi
 submotis, transire possent, si *qui forte* ad
 portas Syriacas praesidium agitent;
 quod quidem Abrocomam, qui magnas
 haberet copias, facturum existimabat
 Cyrus. At hoc non fecit Abrocomas, sed
 quòd Cyrum in Ciliciâ esse audierat, re-
 lictâ Phoeniciâ ad regem, cum trecentis,
 uti ferebatur, hominum millibus perrexit.

Indè per Syriam unis castris, parafangas quinque progreditur, ad Myriandrum, urbem a Phoenicibus habitatam, prope mare *fitam*: locus autem emporium erat, atque illic multae naves onerariae stationem habebant. Hic dies septem mansit: et Xenias dux ille Arcadicus cum Pasione Megarenfi, conscensâ navi, et *in eam* maximi pretii rebus impositis, solverunt; aemulatione ducti, quemadmodum plerisque videbatur, quòd milites suos, qui ad Clearchum se contulerant, quasi qui *jam* essent in Graeciam redituri, ac non adversus regem perrecturi, Clearchum habere sinebat Cyrus. Itaque cùm ex conspectu se subduxissent, incessit rumor, Cyrum eos triremibus persequuturum: et nonnulli quidem optabant ut, quia fraude malâ egissent, caperentur; alii *eorum sortem* miserari, si caperentur, parati fuerint.

Cyrus autem, convocatis ducibus, ait:
 “ Deseruere nos Xenias et Pasion; ve-
 “ rùm certò sciant, nec clam se aufu-
 “ gisse, (novi enim quòd abeunt) nec ef-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 57

ἓνα, παρασάγλας πέντε, εἰς Μυριάνδρον πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων, ἐν τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δὲ ἦν τὸ χωρίον, καὶ ὥρμην αὐτόθι ὀλκάδες πολλάι. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξενίας ὁ Ἀρχαὸς στρατηγός, καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς, ἐμβάντες εἰς πλοῖον, καὶ τὰ πλείους ἄξια ἐνδύμενοι, ἀπέπλευσαν, ὥς μέντοι πλείστοις ἐδόκει, φιλοτιμηθέντες ὅτι τῆς στρατιώτας αὐτῶν παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὥς ἀπίοντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν, καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἴα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. Ἐπεὶ δὲ οὖν ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθεν ὁ λόγος, ὅτι διώκοι αὐτὰς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν εὐχοντο ὥς δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι· οἱ δὲ ὥκτειρον εἰ ἀλώσοιντο.

Κῦρος δὲ συγκαλέσας τῆς στρατηγούς, εἶπεν, “ Απολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ “ Πασίων· ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσω “ σαν, ὅτι ὕδὲ ἀποδεδράκασιν, (οἶδα γὰρ “ ὅπη οἴχονται) ὥστε ἀποπεφεύγασιν, ἔ-

58 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

“ ἔχω γὰρ τριήρεις, ὥς ἐλθεῖν τὸ ἐκείνων
 “ πλοῖον. Ἀλλὰ μὰ τὸς θεὸς οὐκ ἔγωγε
 “ αὐτὸς διώξω· ὅδ’ ἐρεῖ ὅδεῖς ὡς ἐγὼ, ἕως
 “ μὲν ἂν παρῇ τις, χρῶμαι· ἐπειδὰν δὲ
 “ ἀπιέναι βέληται, συλλαβὼν καὶ αὐτὸς
 “ κακῶς ποιῶ, καὶ τὰ χρήματα ἀποσυ-
 “ λῶ. Ἀλλὰ ἰόντων ἂν, εἰδότες ὅτι κα-
 “ κίης εἰσὶ περὶ ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκεί-
 “ νους. Καὶ τοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα
 “ καὶ γυναῖκας, ἐν Τράλλεσι φρουρέμενα·
 “ ἀλλ’ ὅδ’ ἐτέρων σερήσονται· ἀλλ’ ἀπο-
 “ λήφονται, τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμέ
 “ ἀρετῆς.” Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ
 δὲ Ἕλληνες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς
 τὴν ἀνάβασιν, ἀκέσαντες τὴν Κύρου ἀρέ-
 τήν, ἠδῖον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ δὲ ταῦτα Κύρος ἐξελαύνει σαθ-
 μοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ
 τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος πλέ-
 θος, πλήρη δὲ ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶέ-
 ων, ὅς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν ἔκ

“ fugisse; nam triremes habeo, atque
 “ adeò ipsorum capere *possum* navigium.
 “ Sed ipsos ego profectò non persequar;
 “ neque quisquam dicturus est, me ali-
 “ quorum uti, dùm adsint, operâ; po-
 “ steaquàm abire voluerint, comprehen-
 “ sos eos et laedere, et fortunas *eorum*
 “ spoliando adimere. Abeant verò, ac
 “ se sciant iniquiores in nos, quàm nos
 “ in ipsos esse. Atqui ipsorum equidem
 “ et liberos et uxores Trallibus praesi-
 “ dio septos habeo: verùm nè his qui-
 “ dem erunt orbatì; sed propter virtu-
 “ tem erga me pristinam recipient.” Et
 haec ille quidem dixit: at Graeci, si
 quis *eorum* erat animo minùs etiam ad ex-
 peditionem alacri, perspectâ ex iis quae
 audiverant virtute Cyri, libentiùs et a-
 lacriùs cum eo proficiscebantur.

Post haec Cyrus castris quartis, pa-
 rasangas viginti progreditur, ad Chalum
 fluvium, plethrum latitudine aequan-
 tem; magnis mansuetisque piscibus re-
 fertum, quos Syri deos existimabant,

neque ut *quisquam* laederet *eos* sinebant, neque columbas. Vici autem, in quibus castra metabantur, Parysatidis erant, in cingulum donati. Hinc castris quintis, parasangas triginta, ad Daradacis fluvii fontes pergit, cujus erat *unius* plethri latitudo. Hic Belesis erat regia, qui Syriae cum imperio praefuerat, et magnus admodum elegansque hortus, omnia qui continebat, quaecunque *anni* tempora proferunt: hunc Cyrus excidit, et regiam concremavit. Indè castris tertiis, parasangas quindecim, ad Euphratem fluvium, cujus erat quatuor stadiorum latitudo, procedit: atque ibi urbs culta erat, locuples et ampla, nomine Thapsacus. Hic dies quinque morati sunt: et Cyrus arcessitis Graecorum ducibus, iter *ipsis* fore adversum magnum regem, ad Babylonem, aiebat; eosque militibus haec dicere, atque uti sequerentur, persuadere jubet. Illi, concione advocatâ, haec renuntiabant: ac milites ducibus succensebant, et aiebant haec ipsos du-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 61

εἶων, οὐδὲ τὰς περισεράς. Αἱ δὲ κῶμαι,
 ἐν αἷς ἐσκήνυν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώ-
 νην δεδομέναι. Εντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμὺς
 πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, ἐπὶ τὰς
 πηγὰς τῆ Δαράδακος ποταμῷ, ὅ τὸ εὖρος
 πλέθρῳ. Ενταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσιος βα-
 σίλεια, τῆ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδει-
 σος πάνυ μέγας καὶ καλὸς, ἔχων πάντα,
 ὅσα ὦραι φύσσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε,
 καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν. Εντεῦθεν ἐξ-
 ελαύνει σαθμὺς τρεῖς, παρασάγγας πεν-
 τεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν,
 ὄντα τὸ εὖρος τετάρων σαδίων· καὶ πόλις
 αὐτόθι ὠκεῖτο, μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θά-
 φακος ὀνόματι. Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας
 πέντε· καὶ Κῦρος μεταπεμφάμενος τοὺς
 στρατηγὰς τῶν Ἑλλήνων, ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁ-
 δὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν, εἰς Βαβυ-
 λῶνα· καὶ κελεύει αὐτὰς λέγειν ταῦτα τοῖς
 στρατιώταις, καὶ ἀναπεῖθαι ἐπεσθαι. Οἱ
 δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν, ἀπήγγελλον

62 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς
 στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοῖς πάλα ταῦ-
 τα εἰδότας κρύπτειν· καὶ ἔκ ἔφασαν ἰέναι,
 ἂν μή τις αὐτοῖς χρήματα δίδῃ, ὥσπερ καὶ
 τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ
 τὸν πατέρα τῷ Κύρῳ· καὶ ταῦτα, ἔκ ἐπὶ
 μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλῶντος τῷ πατρὸς
 Κῦρον. Ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἀπήγγελλον·
 ὃ δὲ ὑπέχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε
 ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἤκωσι,
 καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῇ, μέχρις ἂν καταστή-
 σῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. Τὸ
 μὲν δὴ πολὺ τῷ Ἑλληνικῷ οὕτως ἐπείσθη.
 Μένων δὲ, πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσῃσιν οἱ
 ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔφονται Κύ-
 ρῳ, ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στρατεύμα
 χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ ἔλεξε τάδε·

“ Ἄνδρες, εἰὰν ἐμοὶ πεισθῇτε, ὅτε κιν-
 “ δυνεύσαντες, ὅτε πονήσαντες, τῶν ἄλ-
 “ λων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑ-
 “ πὸ Κύρῳ. Τί ἔν κελεύω ποιῆσαι; Νῦν

dum perspecta habuisse atque occultasse; negabantque adeo progressuros se, nisi quis ipsis pecuniam dederit, quemadmodum Graecis *data fuisset* illis, qui cum Cyro prius ad patrem ejus iter fecerant: praesertim, cum ad pugnam *illi* non exissent, sed patre Cyrum arcessente. Haec Cyro renuntiant duces: atque ille cuique se militi daturum minas argenti quinque pollicitus est, ubi *primum* Babylonem venissent, et stipendium integrum *tamdiu*, donec Graecos rursus in Ioniam reduxisset. Et hac quidem ratione bona exercitus Graeci pars, *ut sequeretur*, erat adducta. At Menon, priusquam constaret quid milites caeteri facturi essent, sequuturine Cyrum, an non, copias suas seorsum a caeteris coëgit, et hanc orationem habuit:

“ Si mihi parueritis, milites, sine periculo, sine labore *vestro* majorem, quam caeteri milites, honorem a Cyro consequemini. Quid ergo facendum censeo? Rogat nunc Cyrus, ut

“adversus regem *se* Graeci sequantur:
 “ego verò debere nos aio Euphratem
 “fluvium trajicere, priusquàm quid reli-
 “qui Graeci Cyro responsuri sint, con-
 “stet. Nam si sequendum esse decreve-
 “rint, vos *totius rei* auctores existisse
 “videbimini, a quibus trajiciendi fac-
 “tum fuerit initium; atque *adeo* gra-
 “tiam vobis, ut *gratificandi sibi* studio-
 “sissimis, habebit Cyrus, ac referet:
 “(*quod quidem*, si quisquam alius, *ipse*
 “*certe facere* novit) sin caeteri secus
 “statuerint, universi quidem *domum* re-
 “vertemur; at vobis, ut qui soli dicto
 “fitis audientes, *tanquam* fidissimis ute-
 “tur et ad praesidia et ad praefecturas
 “cohortium; ac quidquid aliud *fuerit*,
 “*quod* requiretis, scio vos ab Cyro, ut
 “*vobis* amico, impetraturos.” Haec
 cum illi audissent, obtemperabant, ac
 prius, quàm alii responderent, trajicie-
 bant. Cyrus autem ubi hos trajecisse a-
 nimadverteret, laetatus est, ac *statim* ad
eas copias Glun misit, qui haec diceret:
 “Equidem, viri, vos jam laudo: verum

“ δ
 “ π
 “ δ
 “ δ
 “ π
 “ σ
 “ ν
 “ θ
 “ Κ
 “ τ
 “ α
 “ λ
 “ 507
 “ λο
 “ ο
 κ
 π
 ε
 5
 “ γ
 “ π
 Τ

“ δειῖται Κύρος ἔπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐ-
 “ πὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημὶ ἡμᾶς χρῆναι
 “ διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, πρὶν
 “ δῆλον εἶναι, ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀ-
 “ ποκρινῶνται Κύρῳ. Ἦν μὲν γὰρ ψηφί-
 “ σονται ἔπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἰτιοὶ εἶ-
 “ ναι, ἄρξαντες τῷ διαβαίνειν, καὶ ὥς προ-
 “ θυμοτάτοις ὑμῖν οὖσι χάριν εἴσεται
 “ Κύρος, καὶ ἀποδώσει· (ἐπίσταται δὲ εἰ
 “ τις καὶ ἄλλος) ἢν δὲ ἀποψηφίσωνται οἱ
 “ ἄλλοι, ἀπιμεν μὲν πάντες εἰς τὸν πα-
 “ λιν· ὑμῖν δὲ ὥς μόνοις πειθομένοις, πι-
 “ στοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρέγια καὶ εἰς
 “ λοχαγίας· καὶ ἄλλος ἕστινος ἂν δέσθε,
 “ οἶδα ὅτι ὥς φίλος τεύξεσθε Κύρου.” Α-
 κούσαντες ταῦτα, ἐπείθοντο, καὶ διέβησαν
 πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κύρος δ’
 ἐπεὶ ἦσθετο διαβεβηκότας, ἦσθη τε καὶ τῷ
 στρατεύματι πέμψας Γλῶν, εἶπεν· “ Ε-
 “ γὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅ-
 “ πως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσητε, ἐμοὶ

66 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

“ μελήσει· ἢ μηκέτι με Κύρον νομίζεε.”
 Οἱ μὲν δὴ στρατιῶται, ἐν ἐλπίσι μεγάλας
 ὄντες, εὐχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι· Μένω-
 νι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρε-
 πῇ. Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνεί-
 πετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα αὐτῷ ἅ-
 παν· καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν ὄ-
 δεις ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαδῶν ὑπὸ
 τοῦ ποταμοῦ. Οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον,
 ὅτι ὁ πῶποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς
 γένοιτο πεζῇ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις·
 ἃ τότε Ἀβροκόμας προΐων κατέκαυσεν, ἵ-
 να μὴ Κύρος διαβῇ. Εδόκει δὲ θεῖον εἶναι,
 καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύ-
 ρῳ, ὥς βασιλεύσονται.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας,
 σταθμὰς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα,
 καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμὸν.
 Ενταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαὶ, μεσαὶ σί-
 τος καὶ οἴνου. Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς,
 καὶ ἐπεσιτίσαντο. Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ

“ ut vos etiam me laudetis, mihi curae
 “ erit; aut Cyrum me non ampliùs exi-
 “ stimate.” Et milites quidem, magnâ
 spe conceptâ, felices ei *coeptorum* exitus
 precabantur: Menoni etiam magnifica
 munera misisse ferebatur. His peractis,
 et ipse trans mittebat; et reliquae simul
 eum sequebantur copiae omnes; ac ne-
 mo ex iis, qui amnem trajiciebant, su-
 pra mamillas eo madefactus fuit. Thap-
 faceni verò aiebant, nunquam id flumen
 pedibus transmissum fuisse, praeterquam
 hoc tempore, sed navigiis *tantum*: quae
 tunc Abrocomas *ipsos* praecedens exuf-
 ferat, nè Cyrus trajiceret. *Illud* utique
 divinitus accidisse visum est, et flumen
 Cyro planè quasi regnatura cessisse.

Hinc per Syriam progreditur castris
 novem, parasangas quinquaginta, et ad
 Araxem fluvium perveniunt. Hic vici
 erant multi, frumento et vino referti.
 Triduum ibidem manserunt, et comme-
 atum comparabant. Indè per Arabiam,
 cum Euphratem haberet ad dextram, ca-

stris quinque in solitudine *positis*, para-
fangas triginta quinque progreditur.
Hoc loco regio campestris erat, tota
maris instar aequabilis, absinthio plena:
si quid aliud in eâ inerat *vel* fruticis vel
arundinis, *ea vero* universa instar aro-
matum erant fragrantia: arbor certè *in*
ea inerat nulla. Verùm ferae *inerant*,
silvestres quidem asini quamplurimi, ac
struthiocameli non pauci: inerant etiam
otides et dorcades: atque has feras e-
quites nonnunquam insequiebantur. Et
asini quidem *isti*, cùm quis *eas* insequere-
retur, praecurrebant ac *deinde* restita-
bant: (quippe multò velociùs equo cur-
rebant) ac rursus *ubi* adpropinquaret e-
quus, eadem factitabant: adeò ut nulla
esset *eos* capiendi ratio, nisi per interval-
la collocati equites venarentur, alii alios
recentibus equis excipientes. Erant au-
tem eorum, qui capiebantur, carnes cer-
vinis *quidem* similes, sed *aliquanto* tene-
riores. At struthiocamelum nemo cepit;
eamque avem ex equitibus qui insequie-
bantur, cito desiêrunt: nam fugiendo

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 69

τῆς Αραβίας, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν
 δεξιᾷ ἔχων. σαθμὸς ἐρήμους πέντε, πα-
 ρασάγλας τριάκοντα καὶ πέντε. Ἐν τῷ
 δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίου, ἅπαν ὁ-
 μαλὸν ὥσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλη-
 ρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμῃ,
 ἅπαντα ἦσαν εὐώδη, ὥσπερ ἀρώματα·
 δένδρον δὲ οὐδὲν ἐνῆν. Θηρία δὲ, πλείους
 μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι, ἐκ ὀλίγων δὲ σρουθοὶ αἰ-
 μεγάλοι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες·
 ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἵππεῖς ἐδίωκον ἐνί-
 οτε. Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι,
 προδραμόντες ἀνεισηήκεσαν· (πολὺ γὰρ τῷ
 ἵππου θάττον ἐτρεχον) καὶ πάλιν ἐπεὶ
 πλησιάζοι ὁ ἵππος, ταῦτα ἐποίουν· ὥστε
 οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διασάντες οἱ ἵππεῖς
 θηρῶεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. Τὰ δὲ
 κρέα τῶν ἀλισκομένων ἦν παραπλήσια
 τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. Στρεθὸν
 δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἵπ-
 πέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέπια

70 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ἀποφεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς
δὲ πτέρυξιν ἄρασα, ὥς περ ἰσὶὺ χρωμένη,
Τὰς δὲ ὠτίδας, ἂν τις ταχὺ ἀνίστη, ἔστι
λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ, ὥς περ
πέρδικες, καὶ ταχὺ ἀπαγορεύσι. Τὰ δὲ
κρέα αὐτῶν ἥδις αἶν.

Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας,
ἀφικνῶνται ἐπὶ τὸν Μασκᾶν ποταμὸν,
τὸ εὖρος πλεθριαῖον. Ενταῦθα ἦν πόλις
ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δὲ αὐτῇ Κορσωτή·
περιερρεῖτο δὲ αὕτη ὑπὸ τῷ Μασκᾶ κύ-
κλῳ. Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ
ἐπεσιτίσατο τὸ σράτευμα. Εντεῦθεν ἐ-
ξελαύνει σαθμὸς ἐρήμους τρεῖς καὶ δεκά,
παρασάββας ἐνενήκοντα, τὸν Εὐφράτην πο-
ταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ
Πύλας. Εν τούτοις τοῖς σαθμοῖς πολλὰ
τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ τῷ λιμοῦ·
ὃ γὰρ ἦν χόρτος, οὐδὲ ἄλλο δένδρον οὐδὲν,
ἀλλὰ ψιλή ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοι-
κοῦντες, ὄνους ἀλέτας περὶ τὸν ποταμὸν

longè avolabat, pedibus quidem cursu, alis verò sublata, tanquam velo usa. Otidas autem, si quis celeriter fuscitet, licet capere: nam breve *ad intervallum* volant, tanquam perdices, et citò fatiscunt. Carnes harum erant suavissimae.

Facto per hanc regionem itinere, Mascam fluvium perveniunt, cujus erat *unius* plethri latitudo. Hic urbs erat deserta, ampla, cui nomen Corsote; quaeque Mascâ erat undique circumflua. Manserunt hoc loco triduum, et cibaria parabat exercitus. Hinc castris decimis tertiis apud loca deserta *positis*, parasangas nonaginta progreditur, Euphratem fluvium ad dextram habens, et ad Pylas *Arabiae* pervenit. In his stationibus multa jumenta fame peribant: nam neque pabulum hîc erat, neque ulla praeterea arbor, sed regio universa nuda erat: incolae verò lapides molares propter fluvium effodere solebant et formare, *quos deinde* Babylonem vectos vendebant, atque emto vicissim frumento

vitam sustinebant. *Jam* verò frumentum milites defecerat, neque coëmendi *ejus* facultas erat *reliqua*, nisi in foro Lydio, *illorum* in agmine barbarorum, qui Cyrum sequebantur, farinae *nimirum* triticeae vel hordeaceae capitham, figlis quatuor. Siglus autem septem Atticos obolos et dimidium *alterius* valet; ac duos choenices Atticos capitha continebat. Quamobrem carnes comedendo vitam sustentabant milites. Et ex his *quidem* stationibus erant, in quas per longa admodum movebat spatia, quoties vel ad aquam vel ad pabulum iter peragere volebat. Quin et aliquando *itineris* angustiis lutoque objectis, plaustris haud sine difficultate perviis, Cyrus cum praestantissimis et fortunatissimis *iis*, quos circa se *habebat*, substitit; ac Glun Pigretémque, adsumptis barbarorum copiis, conjunctis viribus plaustra *ex locis difficilibus* educere jussit. Cùm autem *illi hoc* tardè ei facere viderentur, quasi indignabundus praestantissimos, qui circa ipsum *erant*, Persas operis unà positis plau-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 73

ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες, εἰς Βαβυλῶνα ἤ-
γον καὶ ἐπώλουν, καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον
ἔζων. Τὸ δὲ σράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε,
καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν, εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδία ἀ-
γορᾷ, ἐν τῷ Κύρῳ βαρβαρικῷ, τὴν καπί-
θην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων, τετλίάρων σίγλων.
Ὁ δὲ σίγλος δύναται ἐπὶ ἄ ὀβολὸς καὶ ἡ-
μιόβολιον Ἀτλίκης· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίני-
κας Ἀτλίκης ἐχώρει. Κρέα ἔν ἐοδίοντες
οἱ σρατιῶται διεγίγνοντο. Ἦν δὲ τῶν
τῶν σαθμῶν, οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν,
ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ
πρὸς χιλόν. Καὶ δὴ ποτε σενοχωρίας καὶ
πηλῶ φανέντος ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου,
ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρί-
στοις καὶ εὐδαιμονεσάτοις, καὶ ἔταξε Γλῶν καὶ
Πίγρητα, λαβόντας τῶ βαρβαρικῷ σρατῷ
συνεκβιάζειν τὰς ἀμάξας. Ἐπεὶ δὲ ἐδό-
κουν αὐτῷ χολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐ-
κέλευσε τῶς περὶ αὐτὸν Πέρσας τῶς κρα-
τίστους, συνεπισπεῦσαι τὰς ἀμάξας. Εκ-

74 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

θα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. Ρίψαντες γὰρ τὰς πορφυρῆς κάνδους, ὅπως ἕκαστος ἔτυχεν ἐσηκῶς, ἱέντο, ὥσπερ ἂν δράμοι τίς περὶ νίκης, καὶ μάλα κατὰ πρανὲς γηλόφου· ἔχοντες τέττες τε τὰς πολυτελεῖς χιτῶνας, καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας· ἔνιοι δὲ καὶ σρεπλοὺς περὶ τῷ τραχήλῳ, καὶ φέλλα ἐπὶ τῶν χειρῶν· εὐθύς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλόν, θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν ᾤετο, μετεώρως ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας. Τὸ δὲ σύμπαν, δῆλος ἦν Κύρος σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδόν, καὶ ὃ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἔνεκα, ἢ τινὸς ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο νομίζων, ὅσω μὲν ἂν θᾶττον ἔλθαι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι· ὅσω δὲ χολαιότερον, τοσούτῳ πλέον βασιλεῖ συναγείρεσθαι σφάτευμα. Καὶ συνιδεῖν θί' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἡ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰχυρὰ οὔσα, τῷ δὲ μήκει τῶν ὁ-

stra celeriter expedire jussit. Hic verò studii ordinis conservandi specimen quoddam videre erat. Nam purpureis abjectis candyis, eo quo quisque loco fortè stabat, quemadmodum de victoriâ quispiam curreret, per collem admodum etiam praecipitem impetu ferebantur; cum magni pretii tunicas haberent, et subligacula variis *distincta* coloribus; nonnulli etiam torques circa collum, et circum manus armillas: attamen cum his statim ubi in lutum insiliissent, citius opinione cujusquam, plaustra in sublime sublata exportârunt. Ad summam, planè constitit Cyrum iter totum accelerare, neque *usquam* cunctari, nisi frumentationis vel alterius necessariae rei causâ alicubi consideret: quippe existimabat, tantò se imparatiore cum rege dimicaturum, quantò celerius *ipse* accesserit; quantò autem tardius, tantò majores regi copias coactum iri. Et intelligere sanè potuit, quicumque *rem* attentius consideraret, regis imperium regionis quidem *amplitudine* hominûmque

multitudine firmum esse, verùm ob itinerum longitudinem, et quia copiae *hinc inde* distractae sint, *idem* imbecillum esse, si quis celeriter bellum gerat.

Ultra Euphratem, exadversus stationes *illas* desertas, erat urbs opulenta magnaque, *cui* nomen Carmanda: ex hac milites commeatum pretio comparabant, dum ratibus operâ tumultuariâ confectis in hunc modum trajiciebant: pelles *eas*, quas pro tegumentis habebant, levi foeno implebant; deinde coarctabant constringebantque *futuris*, nè festucas aqua tangeret: his trajiciebant, commeatúmque comportabant, *videlicet* vinum ex palmarum glandibus factum, et panici frumentum: nam hujus in eâ regione maxima erat copia. Caeterùm ortâ inter Menonis et Clearchi milites aliquâ hoc loco controversiâ, Clearchus postquam Menonis *militem* injuriae illatae reum statuisset, plagas *ei* injecit; is ad exercitum suum reversus, *rem* exponit; quâ milites auditâ molestè ferebant,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 77

δῶν, καὶ τῷ διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις, ἀσθενῆς, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

Πέραν δὲ τῆς Εὐφράτου, κατὰ τῆς ἐρήμους σαθρῆς, ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Καρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἡγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, χεδίαις διαβαίνοντες ὧδε· διφθέρας, ἃς εἶχον σεγάσματα, ἐπίμπλασαν χόρτος κέφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὥς μὴ ἄπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον, καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνον τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τῆς φοίνικος, καὶ σῖτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον. Ἀμφιλεξάντων δὲ τι ἐνταῦθα τῶν τε τῆς Μένωνος στρατιωτῶν καὶ τῆς Κλεάρχου, ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος, πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἔλθων πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα, ἔλεγεν· ἀκέσαντες δὲ οἱ στρατιῶται, ἐχαλέπαινον, καὶ ὠργίζοντο ἰχυρῶς τῷ

78 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

Κλεάρχῳ. Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλεάρχος
ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διαβάσιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐ-
κεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγορὰν, ἀφιπ-
πεύει ἐπὶ τὴν αὐτὴν σκηνὴν διὰ τοῦ Μένω-
νος στρατεύματος, σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐ-
τόν. (Κῦρος δ' ἔπω ἤκεν, ἀλλ' ἔτι προς-
ήλαυνε) τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύ-
λα χίζων τίς, ὡς εἶδε τὸν Κλεάρχον διε-
λαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ ἕτος μὲν αὐ-
τῷ ἤμαρτεν ἄλλος δὲ λίθῳ, καὶ ἄλλος· εἴ-
τα πολλοὶ, κραυγῆς γενομένης. Ὁ δὲ κα-
ταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτῷ στρατεύμα, καὶ εὐ-
θύς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ τὰς μὲν
ὀπλίτας ἐκέλευσεν αὐτῷ μέναι, τὰς ἀ-
σπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας· αὐτὸς δὲ
λαβὼν τὰς Θρᾶκας καὶ τὰς ἰππέας, οἳ ἦ-
σαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ
τετραράκοντα, (τούτων δὲ οἱ πλείεσσι
Θρᾶκες) ἤλαυνεν ἐπὶ τὰς Μένωνος, ὥστε
ἐκείνους ἐκπεπληῆχθαι καὶ αὐτὸν Μένωνα,
καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα. Οἱ δὲ καὶ ἔσα-

et Clearcho graviter irascebantur. Eodem die Clearchus cum ad trajectum fluminis accessisset, atque rerum venalium forum ibidem inspexisset, ad tabernaculum suum per Menonis castra cum paucis circa se equo revehitur: (Cyrus autem nondum venerat, sed adhuc erat in itinere) quidam verò e Menonis militibus, ligna qui scindebat, ut Clearchum *exercitum* perequitantem vidit, securi *jacta* petit *eum*: et ab eo quidem hic aberrat; verum alius lapide, itemque alius: deinde multi, clamore excitato. At ille ad ipsius copias fugâ pervenit, ac ut statim ad arma *concurrant*, *suis* edixit: et gravis quidem armaturae milites istie manere jussit, scutis ad genua positis: ipse, adsumptis Thracibus et equitibus, ex quibus in exercitu erant ei plures quadraginta, (horum autem plurimi Thraces erant) *sic* adversus Menonis *milites* proventus est, ut illi et Menon ipse timore perculsi essent, et ad ar-

ma concurrerent. Stabant verò nonnulli, incerti prorsùs quid agerent. Proxenus autem (nam fortè tandem accessit, gravisque eum armaturae militum acies sequuta est) *suos* statim in medium inter utrosque spatium ducens, armis ritè dispositis constitit, et Clearchum rogabat, ne haec faceret. At ferebat ille graviter, quòd cùm parum abfuisset quin lapidibus obrueretur, leniter ipsius de casu loqueretur: eúmque *adeo* de medio excedere jubebat. Interea, cum venisset Cyrus, ac rem intellexisset, mox sumpsit in manus arma, et cum iis qui aderant Persis in medium inVectus est, et huiusmodi quaedam dicit: “ Nescitis *plane* “ quid agatis, Clearche Proxenéque, ac “ Graeci caeteri qui adestis. Nam si “ quam inter vos pugnam conferetis, existimate et me hoc ipso die, et vos “ non multò post, ad internecionem caesum iri: nam si res nostrae malè se “ habeant, hi omnes, quos videtis, barbari nobis infestiores erunt, quàm ii “ qui a rege *stant*.” Haec cùm audisset

Clearchus, ad se rediit; et ambo, facto irascendi fine, arma suo loco posuerunt.

Indè cùm procederent, equorum vestigia stercúsque comparebant: *ex quibus* conjecturam facientibus iter equorum pedibus circiter bis mille tritum esse visum est. Hi dum praeibant, et pabulum, et si quid aliud erat, usui quod foret, exurebant. Orontas autem Persa, qui genere regem adtingebat, et ad res bellicas quod attinet in principibus Persarum ferebatur, Cyro parat insidias, *ei* etiam antea bellum molitus. Verùm is Cyro reconciliatus, aiebat, si mille sibi traderet equites, aut structis insidiis equites *illos* incendiis praeoccupata *omnia* pervastantes se interemturum, aut multos ex iis vivos capturum, ac prohibiturum ne invadendo *reliqua* incenderent, facturúmque *adeo* ne ii unquam, Cyri ubi exercitum conspexissent, regi *id* renunciare possent. Haec cùm audisset Cyrus, visa *ei* sunt e re suâ futura: atque *adeo* iussit eum a singulis ducibus *copiarum* partem accipere.

Orontas autem, ratus equites sibi paratos esse, ad regem scribit epistolam, venturum se cum equitibus quàm posset plurimis: at suis dici curaret equitibus hortatus est, ut se tanquam amicum exciperent. *Eadem* in Epistolâ *quaedam* inerant, quae pristinae amicitiae fideique memoriam renovarent. Hanc homini, quemadmodum *ipse* existimabat, fideli tradit epistolam: *quam* ut acceperat is, Cyro ostendit. Cyrus autem eam cum legisset, comprehendit Orontam, et ad tabernaculum suum Persarum circa se principes septem convocat; jussitque, Graecorum duces gravis armaturae milites adducerent, hique suum ut circa tabernaculum armati consisterent. Haec illi faciebant, adductis tribus circiter militum gravis armaturae millibus. Clearchum etiam intrò vocatum in consilium adhibebat, *quippe* qui tum ipsi tum caeteris Graecos longè dignitate videretur antecellere. Cùmque ille de tabernaculo exiisset, quo pacto de Orontâ judicium

τῷ
πα
ἀν
ἐαυ
ὑπο
τῆς
ως.
ἀνδρ
νυσιν
λαμ
αὐτο
αὐτο
τηγ
δὲ θε
νήν.
ὡς τ
εἰσω
κὶ τοῖ
τῶν
γειλε

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 85

Ὁ δὲ Ορόντας, νομίσας ἐτοιμούς αὐ-
τῷ εἶναι τοὺς ἱππέας, γράφει ἐπισολὴν
παρὰ βασιλέα, ὅτι ἤζοι ἔχων ἱππέας ὡς
ἂν δύνηται πλείους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς
ἑαυτῷ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν, ὡς φίλιον αὐτὸν
ὑποδέχεσθαι. Ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπισολῇ καὶ
τῆς πρόσθεν Φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστε-
ως. Ταύτην τὴν ἐπισολὴν δίδωσι πιστῷ
ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν, Κύρῳ δείκ-
νυσιν. Αναγνοὺς δὲ αὐτὴν Κύρος, συλ-
λαμβάνει Ορόντην, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν
αὐτοῦ σκηνὴν Περσῶν τὰς ἀρίστους τῶν περὶ
αὐτὸν ἑπτά· καὶ τὰς τῶν Ἑλλήνων στρα-
τηγὰς ἐκέλευεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τέτρες
δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκη-
νὴν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες
ὡς τριχιλίους ὀπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ
εἰσὼ παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ
καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προσημνηθῆναι μάλιστα
τῶν Ἑλλήνων. Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθεν, ἐξήγ-
γειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τῷ Ορόντου,

86 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ὡς ἐγένετο· ὃ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. Εφη δὲ
Κῦρον ἄρχειν τῷ λόγου ὧδε·

“ Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅ-
“ πως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ,τι δικαιο-
“ τατον καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων,
“ τῷτο πράξω περὶ Ορόντης τετρί. Τῷ-
“ τον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδω-
“ κεν ὑπήκοον ἐμοὶ εἶναι· ἐπεὶ δὲ ταχ-
“ θεὺς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τῷ ἐμῷ ἀδελ-
“ φῷ ἔτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ, ἔχων τὴν ἐν
“ Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν
“ προσπολεμῶν ἐποίησα, ὥστε δόξαι τέ-
“ τῳ τῷ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι,
“ καὶ δεξιάν ἔλαβον καὶ ἔδωκα.” Μετὰ
ταῦτα, ἔφη, Ω Ορόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἡ-
δίκησα; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι ὄχι. Πά-
λιν ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὐκῆν ὑστερον, ὡς αὐ-
τός σὺ ὁμολογεῖς, ἔδδ' ὑπ' ἐμῷ ἀδικέμενος,
ἀποσὰς εἰς Μυστὸς, κακῶς ἐποίεις τὴν ἐ-
μὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; Εφη ὁ Ορόντης.
Οὐκῆν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὐτὸς ἐγνώσ τὴν

factum fuisset, amicis narrabat; neque enim referre non licebat. Aiebat autem Cyrum in hunc modum dicere orsum esse:

“ Advocavi *huc* vos, amici, ut consilia
 “ vobiscum conferendo, quod et ad deos
 “ et ad homines fuerit aequissimum, id
 “ de hoc Orontâ faciam. Hunc primùm
 “ pater meus meo sub imperio esse vo-
 “ luit: posteaquam verò fratris mei ius-
 “ su, quemadmodùm ipse ait, bellum
 “ hic mihi fecerat, apud Sardes cùm re-
 “ neret arcem, atque ego bello eum
 “ persequendo effeceram, ut sibi a bel-
 “ lo in me *intento* desistendum putaret,
 “ *tum denique* dextram et dedi et acce-
 “ pi.” Post haec, ait, Num quid est, i-
 “ niquè quod in te, Oronta, feci? Non
 est, respondit is. Rursus interrogabat
 Cyrus; Ergo deinceps, uti tute ipse fa-
 teris, nec a me laesus, *nonne* factâ ad
 Mysos defectione, agrum meum, qua-
 cunque ratione poteras, infestâsti? Aie-
 bat Orontes. Ergo, Cyrus inquit, cùm

rursus vires tuas agnosceres, *nonne* ad Dianæ aram profectus, *tui* te *facinoris* poenituisse dixisti, mihi que ut crederem adducto fidem, *quam* et a me accepisti, dedisti rursus? Haec quoque fassus est Orontes. Quânam igitur, ait Cyrus, a me adfectus injuriâ, tertium modò infidias mihi struere manifestò deprehensus es? Cùm nullâ se adfectum injuriâ diceret Orontes, Cyrus eum interrogavit, Ergône te fateris in me injuriam esse? *Id* quidem certè necesse est, ait Orontas. Deinde Cyrus rursùm interrogavit, Etiâmnè ergo fratri meo fueris hostis, mihi verò amicus et fidus? Tamen si *maxime* fuerim, respondit is, tibi tamen, Cyre, non ampliùs unquam videbor *fidus*.

Ad haec *verba*, Cyrus iis, qui aderant, dicit; Iste talia fecit, talia profert: *vestrùm* verò tu primus, Clearche, *tuam* sententiam, tibi quidquid videtur, exponito. Et Clearchus haec dixit; Equidem auctor sum, ut vir hic quamprimùm e

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ, Α. 89

σεαυτῷ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Αρ-
τέμιδος βωμόν, μεταμεμῆλῃθαί σοι ἔφησ-
θα, καὶ πείσας ἐμέ, πιστὰ πάλιν ἔδωκας
μοι, καὶ ἔλαβες παρ' ἐμῷ; Καὶ ταῦθ' ὡμο-
λόγει ὁ Ορόντης. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος,
ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμῷ, νῦν τοτρίτον ἐπιβυλεύ-
ων μοι φανερὸς γέγονας; Εἰπόντος δὲ τοῦ
Ορόντου ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ
Κῦρος αὐτόν, Ὁμολογεῖς ἔν περὶ ἐμέ ἀδι-
κος εἶναι; Ἡ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ορόν-
της. Ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος,
Ἐτι ἔν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμι-
ος, ἐμοὶ δὲ καὶ φίλος καὶ πιστός; Ὁ δὲ ἀπέ-
κρίνατο, ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί
γ' ἂν ἔτι ποτὲ δόξαιμι.

Πρὸς ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε τοῖς παρῶ-
σιν· Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε,
τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ
Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην ὅ,τι σοὶ δο-
κεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβυλεύω
ἐγὼ τὸν ἄνδρα τῷτον ἐκποδῶν ποιῆσθαι

90 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ὥς τάχιστα· ὥς μηκέτι δέοι τῷτον φυλάτ-
 λεσθαι, ἀλλὰ χολή ἡμῖν, τὸ κατὰ τῷτον
 εἶναι, τὸς ἐθέλοντας φίλους τούτους εὖ
 ποιεῖν. Ταύτη δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τὸς
 ἄλλους προσθέσθαι. Μετὰ ταῦτα κελεύ-
 οντος Κύρου ἐλάβοντο τῆς ζώνης τὸν Ο-
 ρόντην, ἐπὶ θανάτῳ, ἅπαντες ἀνασάντες,
 καὶ οἱ συγγενεῖς· εἴτα δὲ ἐξήγον αὐτὸν οἷς
 προσετάχθη. Επεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν οἷπερ
 πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνη-
 σαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θανάτῳ ἄγοι-
 το. Επεὶ δὲ εἰς τὴν Αρταπάτα σκηνὴν
 εἰσῆχθη, τῷ πισοτάτῃ τῶν Κύρου σκηπ-
 τέων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ορόν-
 την, οὔτε τεθνεῶτα οὐδεὶς πώποτε εἶδεν,
 καὶ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν· εἰ-
 καζον δ' ἄλλοι ἄλλως· τάφος δ' οὐδεὶς πώ-
 ποτε αὐτῷ ἐφάνη.

Εντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνί-
 ας σαθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα.
 Εν δὲ τῷ τρίτῳ σαθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν

medio tollatur; nè posthac necesse sit ab eo *nobis* cavere; sed otium nobis *sit*, quod ad hunc attinet, in eos, qui amici nobis esse volunt, beneficia conferendi. Huic autem sententiae *Clearchus* aiebat et caeteros *calculus* adjecisse. Post haec surgentes universi, *in his* etiam *istius* propinqui, Cyro jubente, zonâ Orontam, in necis *ei mox inferendae* indicium, prehenderunt: deinde quibus id negotii datum erat, eum educebant. Quem cùm viderent *ii*, qui priùs *eum* venerabantur, etiam tunc venerati sunt, tametsi *eum* ad mortem duci intelligerent. Cùm autem introductus in Artapatae, de Cyri sceptuchis fidelissimi, tabernaculum fuisset, nemo qui *id* cognôrat, quo pacto interiisset referebat; alii aliter suspicabantur: at sepulcrum ejus nullum unquam adparuit.

Indè per Babyloniam castris tribus, parasangas duodecim progreditur. Cùmque tertia metatus esset castra, Graecorum et barbarorum in planitie recensum

agit, sub noctem mediam; (existimabat enim regem mane insequente praelii in-
eundi causâ cum copiis adfuturum) et
Clearchum quidem cornu dextrum du-
cere jubebat; Menonem Theffalum, si-
nistrum: suos struebat ipse. Recensu
peracto, ut primum dies insequens illux-
it, aderant magno a rege transfugae,
qui de exercitu regis Cyro nuntium ad-
ferebant. Cyrus convocatis Graecorum
ducibus cohortiûmque praefectis, quo
pacto pugnam faceret, ibi tum consulta-
bat; atque ipse, quo *eorum* confirmaret
animos, hujusmodi adhortatione usus est:
“ *Ego vos, Graeci, non quòd barbaro-*
“ *rum mihi deesset copia, focios belli*
“ *duco, sed quòd potiores praestantio-*
“ *resque multis vos barbaris existima-*
“ *rem, idcirco adsumpsi. Quamobrem*
“ *date, quaeso, operam, ut vos eos prae-*
“ *stetis, qui libertate, quam obtinetis, et*
“ *cujus gratiâ vos equidem beatos arbi-*
“ *tror, digni sitis. Certò enim sciatis ve-*
“ *lim, me libertatem rebus, quas possi-*

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 93

ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων
ἐν τῷ πεδίῳ, περὶ μέσας νύκτας· (ἐδόκει
γὰρ εἰς τὴν ἐπιῦσαν ἔω ἥζειν βασιλέα σὺν
τῷ στρατεύματι μαχόμενον) καὶ ἐκέλευε
Κλέαρχον μὲν τῷ δεξιῷ κέρως ἡγεῖσθαι,
Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν, τοῦ εὐωνύμου·
αὐτὸς δὲ τὰς ἑαυτῷ διέταττε. Μετὰ δὲ
τὴν ἐξέτασιν, ἅμα τῇ ἐπίσῃ ἡμέρᾳ αὐλό-
μοι παρὰ μεγάλῃ βασιλέως ἦκοντες ἀ-
πήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλείας στρα-
τίας. Κύρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατη-
γὸς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων, συνεβέ-
λευε τότε, πῶς ἂν τὴν μάχην ποιῶιτο·
καὶ αὐτὸς παρήνει θαρρύνων τοιάδε· “Ὡ ἄν-
δρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν
βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ
νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν
βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τούτο προσέ-
λαβον. Ὅπως, οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι
τῆς ἐλευθερίας ἣς κέκτησθε, καὶ ὑπὲρ ἣς
ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. Εὖ γὰρ ἴσε, ὅ-

94 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

“ τι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν
 “ ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων.
 “ Ὅπως δὲ εἰδῆτε εἰς οἶον ἔρχεσθε ἀγῶ-
 “ να, ἐγὼ ὑμᾶς διδάξω. Τὸ μὲν πλῆθος,
 “ πολὺ, καὶ πολλῇ κραυγῇ ἐπίασιν· ἂν
 “ δὲ ταῦτα ἀνάχησθε, τᾶλλα καὶ αἰχύ-
 “ νεσθαί μοι δοκῶ οἷος ἡμῶν γνῶσεσθε τῆς
 “ ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. Ὑμῶν
 “ δὲ ἀνδρῶν ὄντων, καὶ εὐτόλμων γενομέ-
 “ νων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἶκαδε βεβλόμενον
 “ ἀπιέναι τοῖς οἶκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀ-
 “ πελθεῖν· πολλὰς δ’ οἶμαι ποιήσῃν τὰ
 “ παρ’ ἐμοὶ αἰρήσεσθαι ἀντὶ τῶν οἶκοι.”

Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρὼν, φυγὰς
 Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· “ Καὶ μὴν,
 “ ὦ Κύρε, λέγουσι τινὲς ὅτι πολλὰ ὑ-
 “ πιχινῇ νῦν, διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τῷ
 “ κινδύνῳ τοῦ προσιόντος· ἂν δὲ εὖ γένη-
 “ ταί τι, ἔμεμνῆσθαί σε· ἔνιοι δὲ, ἔδ’ εἰ
 “ μέμνοίό τε καὶ βέλοιο, δύνασθαι ἂν ἀπο-
 “ δοῦναι, ὅσα ὑπιχινῇ.” Ἀκούσας ταῦτα

“ deo, universis multoque etiam majo-
 “ ribus aliis anteferre. Verum ut intel-
 “ ligatis quale vobis in certamen sit ve-
 “ niendum, *ea de re* vos ego docebo.
 “ Multitudo quidem *hostium* magna est,
 “ magnoque cum clamore *adversarios*
 “ invadunt: ea si sustinueritis, quod ad
 “ caetera me pudet etiam *dicere*, quales
 “ nostros *hac* in terrâ homines cogni-
 “ turi estis. Vos verò qui viri estis, si
 “ animosos etiam vosmet praeberitis,
 “ faciam ego ut *vestrûm* quicumque do-
 “ mum abire voluerit, iis qui domi sint
 “ suspiciendus discedat; ut verò multi
 “ rebus domesticis apud me *capienda*
 “ antepositori sint, effecturum me arbi-
 “ tror.”

Hic cùm adesset Gaulites, Samius
 exul, Cyro fidus; “ Atqui, Cyre, ait,
 “ quidam te multa dicunt hoc tempore
 “ polliceri, quòd tali sis in periculo *jam*
 “ imminente: sed si res feliciter evene-
 “ rit, *promissorum* te non fore memorem.
 “ Nonnulli etiam *aiunt*, nec si et memi-
 “ neris et velis, posse te tribuere, quae

“ pollicearis.” Haec Cyrus cùm audisset; “ At certè nobis est, inquit, patrum regnum, viri, in meridiem quàm spectat, ad ea pertinentia loca, in quibus propter calorem homines habitare nequeunt; quàm in septentriones, ad ea, in quibus propter hyemem nemo habitat: quae in medio horum ja-cent omnia fratris mei amici satraparum cum titulo et potestate obtinent. Quòd si nos vicerimus, ut vos amici nostri his potiamini, efficiam aequum est. Itaque non id metuo, nè non quod singulis deo amicis, si quidem res benè gesta fuerit, habeam; sed nè non fatis multos habiturus sim, quibus deo. Vobis certè Graecis coronam etiam singulis auream dabo.” Hoc cùm audissent praefecti, et ipsi multò alacriores erant, et aliis eadem renuntiant. Porro ingressi sunt ad ipsum tam duces quàm de Graecis caeteris quidam, qui scire cuperent quid habituri essent, si vincerent. Hos ille, expletis omnium animis, dimittebat. Hortabantur autem

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 97

ἔλεξεν ὁ Κῦρος· “ Ἀλλ’ ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ
 “ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ παλαιά, πρὸς μὲν τὴν
 “ μεσημβρίαν, μέχρις ὅτι διὰ καῦμα ὁ δύ-
 “ νανταιοὶ κεῖν οἱ ἄνθρωποι· πρὸς δὲ ἀρκ-
 “ τον, μέχρις ὅτι διὰ χειμῶνα· τὰ δ’ ἐν
 “ μέσῳ τῶν ἀπαντα σατραπεύουσιν οἱ
 “ τῷ ἐμῷ ἀδελφοῦ φίλοι. Ἦν δ’ ἡμεῖς νι-
 “ κήσωμεν, ὑμᾶς δεῖ τὸς ἡμετέρους φίλους
 “ τῶν ἐγκρατεῖς ποιῆσαι· Ὡς ἐ τοῦ-
 “ το δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ ἐκάσῳ
 “ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ ὅκ
 “ ἔχω ἱκανὸς, οἷς δῶ. Ὑμῶν δὲ τῶν ἑλ-
 “ λήνων καὶ σέφανον ἐκάσῳ χρυσὸν δώσω.”
 Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, αὐτοὶ τε ἦσαν
 πολὺ προθυμότεροι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγ-
 γελλον. Εἰσῆσαν δὲ παρ’ αὐτὸν οἱ τε
 στρατηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινές,
 ἀξιούντες εἰδέναι τί σφίσιν ἔσαι, ἐὰν κρα-
 τήσωσιν. Ὁ δὲ, ἐμπιπλὰς ἀπάντων τὴν
 γνώμην, ἀπέπεμπε. Παρεκελεύοντο δὲ
 αὐτῷ πάντες, ὅσοι περ διελέγοντο, μὴ μά-

98 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

χεῖσθαι, ἀλλ' ὀπίσθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῷ τῷ Κλέαρχος ὧδέ πως ἤρετο Κύρον· Οἶει γάρ σοι, ὦ Κύρε, μάχεσθαι τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κύρος, εἰπέρ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος ἐσι παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτα ἐγὼ λήψομαι.

Ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπιδες μυρία καὶ τετρακوسία· πελτασταὶ δὲ διχίλιοι καὶ τετρακόσιοι· τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες, καὶ ἄρματα θρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. Τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες, καὶ ἄρματα θρεπανηφόρα διακόσια. Ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακιχίλιοι ἵππεῖς, ὧν Ἀρταγέρσες ἤρχεν· ἔστοι δὲ πρὸ αὐτῷ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. Τῷ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ἡγεμόνες τέταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης.

eum omnes, quicunque *cum ipso* colloquerentur, ne praeliaretur *ipse*, sed a tergo suorum subsisteret. Atque hoc ipso tempore Clearchus ità ferè Cyrum interrogabat: Existimásne, Cyre, fratrem *tuum* praelio tecum decertaturum? *Ita* profecto, inquit Cyrus, siquidem Darii et Parysatidis filius est, et frater meus, non sine praelio haec ego consequar.

Ibi verò cùm armis instruerentur, censebantur Graecorum, qui scutati erant, decem millia quadringenti; peltastae bis mille quadringenti: barbarorum qui Cyro aderant centena millia, atque currus falcati circiter viginti. Hostium ferebantur esse duodecies centena millia, et currus falcati ducenti. Erant praeterea equitum millia sex, quibus Artagerfes praeerat: hi verò ante regem ipsum erant dispositi. Regii exercitûs imperatores et praefecti et duces quatuor erant, *quorum* unusquisque trecenta millia *ducebat*, Abrocomas, Tiffa-

phernes, Gobryas, Arbaces. Verùm ex his *tantum* noningenta millia, et currus falcati centum quinquaginta, praelio interfuerunt: nam Abrocomas post quintum diem quàm pugna commissa fuerat, ex Phoeniciâ demum venit. Haec Cyro nuntiabant ex hostibus ii, qui a rege magno ante praelium transfugerant: et post praelium qui de hostium numero deinceps capti fuerunt, eadem nuntiabant. Hinc Cyrus castris unis, parasangas tres progreditur, copiis universis, tum Graecis tum barbaris, instructis: nam hoc die regem praelium commissurum existimabat; medio enim hoc diei itinere fossa ducta erat, alta, latitudine quinque orgyarum, altitudine trium. Haec autem per planitiem sursum versus ad parasangas duodecim, usque ad Mediae murum, fossa erat porrecta. Hoc loco sunt alvei a Tigri fluvio fluentes; sunt autem *numero* quatuor, latitudine plethri, profundi admodum, atque navigia in eis frumentaria ferri solent: ii-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 101

Τῶτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενή-
κοντα μυριάδες, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἐ-
καλὸν καὶ πεντήκοντα. Αἱροκόμας γὰρ ὑπέ-
ρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης
ἐλαύνων. Ταῦτα δὲ ἠγγέλλον πρὸς Κύρον
οἱ αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν πολεμίων παρὰ
μεγάλῃ βασιλέως πρὸ τῆς μάχης· καὶ μετὰ
τὴν μάχην οἱ ὑπερον ἐλήφθησαν τῶν πο-
λεμίων, ταῦτα ἠγγέλλον. Ἐντεῦθεν δὲ
Κύρος ἐξελαύνει σάθμον ἓνα, παρασάγγας
τρεῖς, συνήλαγμένῳ τῷ στρατεύματι παν-
τί, καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ·
ᾧτο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι
βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σάθμον τῷ-
λον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ, βαθεῖα, τὸ μὲν εὖ-
ρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ
τρεῖς. Παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ
τῆς πεδίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας, μέ-
χρι τῆς Μηδίας τείχους. Ἐνθα δὲ εἰσὶν αἱ
διώρυχες ἀπὸ τῆς Τίγρητος ποταμοῦ ρέου-
σαι· εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλε-

102 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

Ἰστιάαι, βαθεῖαι δὲ ἰχυρῶς, καὶ πλοῖα
πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγά· εἰσβάλλουσι
δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δὲ ἐ-
κάστη παρασάγγην, γέφυραι δὲ ἔπεισιν.

Ἦν δὲ παρ' αὐτὸν τὸν Εὐφράτην πά-
ροδος σενὴ μεταξύ τῷ ποταμοῦ καὶ τῆς τά-
φρου, ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος. Ταύτην
δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀντὶ
ἐρύματος, ἐπεὶ δὴ πυνθάνεται Κῦρον προς-
ελαύνοντα. Ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κῦ-
ρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε, καὶ ἐγένοντο
εἰς τὴν τάφρον. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέ-
ρᾳ οὐκ ἔμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑπο-
χωρῶντων φανερά ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώ-
πων ἵχνη πολλά. Ἐνλαῶθα Κῦρος Σιλα-
νὸν καλέσας τὸν Ἀμβρακιώτην μάντιν, ἔ-
δωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τριχιλίους, ὅτι τῇ
ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον
θυόμενος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ὁ μα-
χεῖται δέκα ἡμερῶν. Κῦρος δ' εἶπεν,
Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ μὴ ἐν ταύ-

dem in Euphratem influunt, et inter se parasangae intervallo distant, pontésque sunt iis inditi.

Propter ipsum autem Euphratem transitus erat angustus inter fluvium ac fossam, latitudine ferè viginti pedum. Hanc fossam rex magnus pro munimento facit, posteaquam adventare Cyrum inaudisset. Hunc verò transitum Cyrus cum exercitu superavit, atque intra fossam venerunt. Ac rex quidem eo die praelium non commisit, sed tum equorum tum hominum retrocedentium multa manifestò adparebant vestigia. Hic Cyrus, arcessito Silano vate Ambraciotâ, daricos ei ter mille donavit, quòd *die* ante diem illum undecimo, consultis priùs extis, dixisset ipsi, regem diebus decem *proximis* praelium non commissurum: *cui* responderat Cyrus, Non certè posthac praelium commissurus est, istis si diebus non praeliabitur: quòd si verum dixeris, decem tibi talenta polli-

ceor. Aurum hoc ei tunc tradidit, cùm dies illi decem praeteriissent. Ubi verò juxta fossam rex Cyri copias transitu non prohiberet, visum est Cyro caeterisque *eum* pugnandi consilium abjecisse: itaque postero die Cyrus negligentius proficiscebatur. Die tertio et in curru sedens iter faciebat, et paucos *tantum* ante se instructos habebat; plerisque verò *exercitus* ejus acie perturbatâ procedebat, ac militum arma magnâ ex parte in plaustris et jumentis vehebantur.

Jamque *adeo* id temporis erat, quo frequens *hominibus* forum esse solet, et in propinquo erat mansio, ubi *castris metatis* subsistere volebat, cùm Patagyas Persa, *unus* ex fidis Cyri familiaribus, advehi totis viribus equo sudante prospicitur; statimque omnibus, in quos incideret, clamabat tum barbaricis tum Graecis vocibus, regem magno cum exercitu adventare, tanquam ad praelium committendum paratum. Ibi tum mag-

ταῖς ταῖς ἡμέραις μαχεῖται· εἰάν οἱ ἀλη-
 θεύσης ὑπὶ χνῦμαί σοι δέκα τάλαντα. Τέ-
 το τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ πα-
 ρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. Ἐπεὶ οἱ ἐπὶ τῇ
 τάφρῳ ἔκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στρα-
 τεύμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλ-
 λοις ἀπεγνωκέναι τῷ μαχεῖσθαι· ὥστε τῇ
 ὑσεραΐᾳ Κύρος ἐπορεύετο ἡμελημένως μάλ-
 λον. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τῷ ἄρματός κα-
 θήμενος τὴν πορείαν ἐποεῖτο, καὶ ὀλίγους
 ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτῷ· τὸ δὲ πολὺ αὐ-
 τῷ ἀνατέλαραγμένον ἐπορεύετο, καὶ τῶν
 ὀπλῶν τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἀμα-
 ζῶν καὶ ὑποζυγίων ἤγετο.

Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθυσαν,
 καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμός, ἔνθα ἔμελλε κα-
 ταλύσειν, ἡνίκα Παταγύας ἀνὴρ Πέρσης,
 τῶν ἀμφὶ Κύρον πιστῶν, προφαίνεται ε-
 λαύνων κατὰ κράτος ἰδρῶντι τῷ ἵππῳ·
 καὶ εὐθὺς πᾶσιν, οἷς ἐνετύγχανεν, ἔβόα καὶ
 βαρβαρικῶς καὶ Ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς

σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται, ὥς
 εἰς μάχην παρσκευασμένος. Ἐνθα δὴ
 πολὺς τάραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδό-
 κουν οἱ Ἕλληνες, καὶ πάντες δὲ, ἀτάκτοις
 σφισὶν ἐπιπεσεῖν. Καὶ Κῦρός τε κα-
 ταπηδήσας ἐκ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα ἐ-
 νέδου, καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον, τὰ παλ-
 τὰ εἰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶ-
 σι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι, καὶ καθί-
 στασαι εἰς τὴν ἐαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. Ἐνθα
 δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσαντο, Κλέαρ-
 χος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων, πρὸς
 τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμε-
 νος· οἱ δὲ ἄλλοι μετὰ τούτων. Μένων δὲ,
 καὶ τὸ στρατεύμα, τὸ εὐώνυμον κέρας εἶχε
 τοῦ Ἑλληνικοῦ. Τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ, ἵππεῖς
 μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέ-
 αρχον ἕσασαν ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ Ἑλληνι-
 κὸν πελτασικόν· ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ, Αρι-
 αῖός τε ὁ Κύρου ὑπαρχος, καὶ τὸ ἄλλο
 βαρβαρικόν. Κῦρος δὲ, καὶ ἵππεῖς μετ' αὐ-

nus factus est tumultus: existimabant enim Graeci, *caeterique adeo* omnes, fore *statim*, ut in ipsos inordinatos irrueret. Atque Cyrus etiam e curru cum defiliisset, loricam induit, equoque conscenso in manus palta sumpsit, caeterisque denuntiabat omnibus, ut armis sese instruerent, et suo quisque in acie loco consisteret. Ibi tum magno studio constiterunt, Clearcho quidem, cui Proxenus erat proximus, cornu dextrum obtinente, propter Euphratem fluvium; ac post hunc *stabant* caeteri: Menon, *suo* cum agmine, laevum Graecarum copiarum cornu tenebat. De barbaricis, equites ad mille Paphlagoes juxta Clearchum in *cornu* dextro steterunt, et Graeci qui peltis uti consueverunt: in *cornu* sinistro tum Ariaeus Cyri praefectus, tum reliquae barbarorum copiae. Cyrus ac sexcenti cum eo equites medium *tenebant*, magnis muniti loricis, et femorum tegumentis, et galeis omnes,

praeter Cyrum: at Cyrus nudo capite pugnam expectans constitit. Fertur etiam alios Persas capitibus nudis aleam praelii subire. Habebant autem equi omnes, Cyro qui aderant, frontium pectorumque munimenta; gladios etiam Graecos habebant equites.

Et jam meridies erat, nec hostes adhuc conspiciebantur: verum ubi postmeridianum tempus adpetiisset, pulvis visus est, tanquam nubes albicans, et haud longo post tempore, tanquam nigror quidam per campum latè *diffusus*. Cum verò propiùs accessissent, statim et aereum quiddam fulgebat, et hastae et ordines jam conspiciebantur. Et equites quidem laevo in hostium *cornu* loricis erant albis induti: (quibus Tissaphernes praesse dicebatur) his proximi erant scuta qui gestabant Persica: *quos* proximè secuti *sunt* gravis armaturae milites cum scutis ligneis ad pedes usque pertinentibus: (hi ferebantur esse Aegyptii)

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 109

τῷ ἑξακόσιοι, κατὰ τὸ μέσον, ὠπλισμένοι
θώραξι μεγάλοις, καὶ παραμηριδίοις, καὶ κρά-
νεσι πάντες, πλὴν Κύρου· Κύρος δὲ, φι-
λὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην
καθίστατο. Λέγεται δὲ καὶ τὸς ἄλλους
Πέρσας φιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πο-
λέμῳ διακινδυνεύειν. Οἱ δὲ ἵπποι ἅπαν-
τες, οἱ μετὰ Κύρου, εἶχον καὶ προμείωπί-
δια καὶ προσερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας
οἱ ἵππεῖς Ἑλληνικάς.

Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας, καὶ ἔπω κα-
ταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι· ἡνίκα δὲ δείλη
ἐγείνητο, ἐφάνη κονιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευ-
κὴ, χρόνῳ δὲ ἔσυχνῳ ὕστερον, ὥσπερ μελα-
νία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπιπολύ. "Οτε δὲ ἐγ-
γύτερον ἐγίγνωτο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις
ἤσραπτε, καὶ αἱ λόγχοι, καὶ αἱ τάξεις
καταφανεῖς ἐγίγνωστο. Καὶ ἦσαν ἵππεῖς
μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τῶν πο-
λεμίῳ· (Τισαφέρνης ἐλέγετο τούτων
ἄρχειν) ἐχόμενοι δὲ τούτων, γεῖροφόροι·

110 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ἐχόμενοι δὲ ὀπλίται σὺν ποδῆρεσι ξυλί-
 ναις ἀσπίσιν· (Αἰγύπλιοι δὲ οὗτοι ἐλέγοντο
 εἶναι) ἄλλοι δ' ἵππεις, ἄλλοι τοξόται.
 Πάντες δὲ οὗτοι κατὰ ἔθνη, ἐν πλασίῳ
 πλήρει ἀνθρώπων ἕκασον ἔθνος ἐπορεύετο.
 Πρὸ δ' αὐτῶν, ἄρματα διαλείποντα συχ-
 νὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δρεπανηφόρα λεγό-
 μενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀζό-
 νων εἰς πλάγιον ἀποδεταμένα, καὶ ὑπὸ τοῖς
 δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὥς διακόπτειν ο-
 τῷ ἐνύχοιεν. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὥς εἰς τὰς
 τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων καὶ διακο-
 ψόντων. Ὁ μὲντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε κα-
 λέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἑλλησι τὴν
 κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀναχέσθαι, ἐφεύ-
 σθη τοῦτο· ὃ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὥς
 ἀνυσὸν, καὶ ἡσυχῇ, ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προ-
 σήεσαν. Καὶ ἐν τῷ Κῦρος παρελαύνων
 αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἐρμηνεῖ, καὶ ἄλλοις
 τρισὶν ἢ τέτταρσι, τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα, ἀ-
 γειν τὸ σφάτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πο-

CYRI EXPED. I. 111

deinceps alii equites, alii sagittarii. Atque hi omnes *cum* per gentes *disponerentur*, agmine quadrato, *eoque* viris pleno, gens quaeque incedebat. Ante hos *agebantur* currus, longo inter se spatio distantes, qui falcati adpellabantur: falces *hi* habebant ab axibus in obliquum porrectas, et sub sellis in terram spectantes, ut in quamcunque rem incidissent, *eam* discinderent. Erat autem hoc *ipsis* consilii, ut *currus istos* in ordines Graecorum agerent *eosque adeo* dirimerent. Verum in eo Cyrus quod dixerat, cum Graecos advocatos adhortaretur, ut barbarorum clamorem sustinerent, falsus est: non enim cum clamore, sed quanto maximè silentio poterant, et sedatè, aequabiliter et lentè *ad praelium* accedebant. Atque ibi tum Cyrus ipse cum Pigretè interprete, aliisque tribus aut quatuor, praetervectus equo, Clearcho clamore significabat, ut adversus mediam hostium aciem copias suas duceret, quod istic rex esset: et

hanc si vicerimus, inquit, omnia nobis confecta fuerint. Clearchus tametsi medium *illum* videret globum, ac de Cyro audiret, regem ultra Graecorum cornu laevum esse, (nam tantâ rex hominum multitudine abundabat, ut suorum quâmvīs mediam obtineret aciem, Cyri *tamen* ultra cornu laevum esset) non tamen volebat Clearchus cornu dextrum a flumine abstrahere, quippe qui metuerat nè utrâque ex parte circumdaretur: Cyro verò respondebat, curae sibi futurum, ut res praeclarè gereretur.

Atque eo tempore exercitus barbaricus aequabiliter procedebat: Graecus, utpote qui in eodem adhuc loco stetit, ex iis qui subinde accedebant, instruebatur. Et Cyrus *equo* provectus non prorsus ipsum juxta exercitum, utroque eminens spectabat, conversis tum in hostiles tum in copias sociales oculis. Eum verò de Graecorum exercitu Xenophon Atheniensis ubi vidisset, equo nonnihil incitato ut *ei* occurreret, num

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 113

λεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη· καὶ τῷτο, ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται. Ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον σίφος, καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τῷ Ἑλληνικῷ εὐωνύμου βασιλέα, (τοσούτω γὰρ πλήθει περιῖν βασιλεὺς, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτῷ ἔχων, τῷ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν) ἀλλ' ὁμως ὁ Κλέαρχος ἐκ ἡθέλεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμῷ τὸ δεξιὸν κέρα, φοβόμενος μὴ κυκλωθεῖν ἑκατέρωθεν· τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλοι, ὅπως καλῶς ἔσχωι.

Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στρατεύμα ὁμαλῶς προήει· τὸ δ' Ἑλληνικόν, ἅτ' ἐτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον, συνετάττετο ἐκ τῶν ἐτι προσιόντων. Καὶ ὁ Κύρος παρελαύνων ἐπ' ἅπαντι πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι, κατεθεῖτο ἑκατέρους ἀποθεῖν, τῆς τε πολεμίους ἀποβλέπων, τῆς τε φιλίου. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῷ Ἑλληνικῷ Ξενοφῶν Αθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντήσ-

114 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

σαι, ἥρῃο εἴτι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπισῆσας
εἶπε, καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι τὰ
ἱερά κ' τὰ σφάγια καλὰ εἴη. Ταῦτα δὲ
λέγων, θορύβῳ ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόν-
τος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος. Ὁ δὲ Ξενο-
φῶν εἶπεν, ὅτι τὸ σύνθημα παρέρχεται
δεύτερον ἤδη. Καὶ ὅς ἐθαύμασε, τίς πα-
ραγγέλλει, κ' ἤρετο ὅ,τι καὶ εἴη τὸ σύν-
θημα. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι ΖΕΥΣ
ΣΩΤΗΡ καὶ ΝΙΚΗ. Ὁ δὲ Κῦρος
ἀκούσας, Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, κ' τῶ-
το ἔσω. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, εἰς τὴν ἑαυ-
τῷ χώραν ἀπήλαυνε· καὶ ἔκ' ἐτι τρία ἢ
τέτταρα σάδια ἀπειχέτην τῷ φάλαγγι
ἀπ' ἀλλήλων, ἡνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ
Ἕλληνες, κ' ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πο-
λεμίοις. Ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμανέ τι
τῆς φάλαγγος, τὸ ἐπιλειπόμενον ἤρξατο
δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμα ἐφθέγγαντο πάντες,
οἷον περ τῷ Εὐναλίῳ ἐλελίζουσι, κ' πάν-
τες δὲ ἔθεον. Λέγουσι δέ τινες, ὥς κ' ταῖς

aliquid imperaret, quaerebat: qui cū substitisset aiebat, *quod* et omnibus dici curaret jussit, exta et hostias pulchra ostentare. Haec proferens, tumultum ordines pervagari audiit, et quis *esset* ille tumultus, quaesivit. Aiebat Xenophon, tesseram vice jam alterā *per aciem* ire. Et miratus est is, quis *eam dari* jusserrat, interrogavitque *adeo* quatenam sit tessera. Respondit ille, JUPITER SERVATOR et VICTORIA. Quod ubi Cyrus audisset, Accipio, inquit, atque haec esto. Haec loquutus, suum in locum reiectus est: nec jam tria quatuorve stadia phalanges ab se invicem distabant, cū Graeci paeāem cantabant, et adversū hostes ire incipiebant. Cumque, progredientibus iis, pars quaedam phalangis fluctuum instar sese prorueret, *ea* a tergo quae relicta erat, citato cursu *ad illam* tendere coepit; simulque, quemadmodum *Enyalio* ἐλελεῦ canere solent, omnes conclamārent, cucurrerunt omnes. Nonnulli aiunt, eos etiam scutis ad hastas adlisis sonitum excivisse, quo ter-

rorem equis incuterent. Priusquàm verò sagitta *utrolibet* adsequeretur, barbari inclinatis equis fugiunt. Atque ibi tum Graeci totis viribus insequiebantur, aliique aliis clamabant, nè cursu *in hostes* citato tenderent, sed ordine servato sequerentur. Currus autem partim per hostes ipsos, partim per Graecos, auribus vacui ferebantur. Quos cùm *ex his* quidam praeviderant, subsistebant; fuit etiam qui deprehensus erat, tanquam in equestri curriculo, obstupescens; et nè hunc quidem quidquam *mali* passum esse prodidère *nonnulli*: nec alius *quisquam* Graecorum hâc in pugna quidquam passus est, nisi quòd ad *latus* laevum sagittâ quidam percussus dicebatur.

Cyrus autem, cùm Graecos hostium agmen sibi objectum vincere et insequi cerneret, laetitiâ adfectus et veneratione *licet* jam ab iis, qui circa ipsum erant, tanquam rex exceptus *esset*, tamen nè sic quidem ad insequendum concitatus erat; sed cum sexcentorum, quos secum habebat, equitum turmâ conglobatâ,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 117

ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φόβον
 ποιῶντες τοῖς ἵπποις. Πρὶν δὲ τόξευμα
 ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι τοῖς
 ἵπποις καὶ φεύγουσι. Καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐ-
 δίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβό-
 ων δὲ ἀλλήλοις, μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν
 τάξει ἕπεσθαι. Τὰ δὲ ἄρματα ἐφέρετο
 τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ
 διὰ τῶν Ἑλλήνων, κενὰ ἡνιόχων. Οἱ δὲ,
 ἐπεὶ προϊῶσι, ἴσαντο· ἔσι δ' ὅς τις καὶ
 κατελήφθη, ὥσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ, ἐκπλα-
 γεῖς· καὶ οὐδὲν μέντοι ἔδδ' ἐκτον παθεῖν ἔ-
 φασαν· οὐδὲ ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν
 ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν ἔδειξ' ἔδδ', πλὴν
 ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναι τις ἐλέγε-
 το.

Κῦρος δὲ, ὁρῶν τὰς Ἑλληνας νικῶντας
 τὸ καθ' αὐτὰς καὶ διώκοντας, ἡδόμενος καὶ
 προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν
 ἀμφ' αὐτὸν, ἔδδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν· ἀλλὰ
 συνεισπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἐαυτῷ

118 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ἑξακοσίων ἰππέων τάξιν, ἐπεμελεῖτο ὅ,τι ποιήσῃ βασιλεύς. Καὶ γὰρ ἤδει αὐτὸν, ὅτι μέσον ἔχοι τῷ Περσικῷ στρατεύματος. Καὶ πάντες δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες οὕτως ἐν ἀσφαλεσάτῳ εἶναι, ἢ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἐκατέρωθεν ἢ, καὶ εἴ τι παραγυῖλαι χρῆζοιεν, ἡμίσει ἐν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα. Καὶ βασιλεύς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς ἑαυτῷ στρατιᾶς, ὁμῶς ἔξω ἐγένετο τῷ Κύρου εὐωνύμῳ κέρατος. Ἐπεὶ δὲ εἶδὲς αὐτῷ ἐμάχῃ ἐκ τῷ ἐναντίου, εἶδὲ τοῖς αὐτῷ τεταγμένοις ἐμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν. Ἐνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὅπῃθεν γενόμενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις, νικᾷ τὸς πρὸ βασιλέως τέταγμένους, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τὸς ἑξαχιλίους· καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

quid rex facturus esset studiose observabat. Nôrat enim, eum mediam exercitûs Persici *aciem* obtinere. Quin etiam omnes barbarorum principes medium suos inter *ordines locum* tenentes, ducis exequiebantur officia; quòd existimarent, ità se in tutissimo esse, si vires ipsorum utrinque *collocatae* sint, et si quid imperatum vellent, exercitum *id* tempore dimidio *breviori* animadversurum. Et rex quidem eo tempore quamquam *aciem exercitus* sui mediam obtineret, tamen ultra Cyri cornu laevum erat. Cùm autem nemo in ipsum ex adverso pugnaret, nec in eos qui ante ipsum dispositi fuerunt, inflexione tanquam ad *hostes* circumveniendos uti coepit. Ibi verò Cyrus veritus, nè posteaquam a tergo foret, Graecorum concideret exercitum, adversus provehitur; atque factò cum sexcentis illis impetu, vincit eos qui ante regem erant dispositi, et illos sex mille *equites* in fugam vertit: *quin* et ipse manu suâ Artagersem eorum praefectum interfecisse dicitur.

Ut autem fuga facta est, Cyri etiam *illi equites* sexcenti, ad insequendum impetu investiti, dissipantur: veruntamen pauci admodum circa ipsum reliqui fuere, ferè qui mensae participes dicebantur. Hos cum apud se haberet, regem *equitumque* circa illum globum conspiciat; statimque se non continuit, quin cum dixisset, Video hominem, in ipsum impetu rueret; atque *adeo* pectus *ei* ferit, et per loricam vulnus infligit, uti Ctesias tradit medicus, qui se etiam vulnus *illud* curasse narrat. *Cyrum*, verò eum dum ferit, palto quidam acriter vibrato sub oculum percutit: atque ibi tum et rege et Cyro inter se dimicantibus, et *utriusque* pro utroque stipatoribus, quot ex iis qui circa regem erant perierint, refert Ctesias: (nam apud illum *tunc temporis* erat) Cyrus et ipse mortem occubuit, et super ipsum octo ex stipatoribus ejus jacuere praestantissimi. Artapates autem, fidelissimus ei inter sceptuchos minister, posteaquam *Cyrum* cecidisse vidit, ab equo cum de-

Ὡς δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται
καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι, εἰς τὸ διώκειν ὀρμή-
σαντες· πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν
καλελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι κα-
λούμενοι. Σὺν τέτοις δὲ ὦν, καθορᾷ βασι-
λέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον σίφος· καὶ εὐθύς ἐκ
ἠνέχετο, ἀλλ' εἰπὼν, Ορῶ τὸν ἄνδρα,
ἴετο ἐπ' αὐτόν· καὶ παίει κατὰ τὸ σέρνον,
καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησὶ
Κτησίας ὁ ἰατρός, καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὰ
τραῦμά φησι. Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκον-
τίζει τις παλτῶ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βι-
αίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς
καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸς ὑπὲρ ἑκατέρου,
ὅποσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον,
Κτησίας λέγει· (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν)
Κῦρος δὲ, αὐτὸς τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ
ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ.
Αρταπάτης δὲ, ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν
σκηπτούχων θεραπῶν, λέγεται, ἐπειδὴ
εἶδε πεπλωκότα Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ

122 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

τῷ ἵππῳ, περιπεσεῖν αὐτῷ. Καὶ οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάζαι αὐτὸν Κύρῳ· οἱ δὲ, ἑαυτὸν ἐπισφάζαι, σπασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσῶν. Καὶ σρεπλὸν δὲ ἐφόρει, καὶ ψέλλια, καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ οἱ ἄριστοι τῶν Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

Κῦρος μὲν οὖν ὅτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν, τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων, βασιλικώτατός τε καὶ ἀρχεὶν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κύρου δοκύντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ παῖς ἔτι ὢν, ὅτε ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ τοῖς ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο. Πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐν ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται· ἐνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι ἂν τις, αἰσχρὸν δὲ ἕδεν οὔτε ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἐσι. Θεῶνται δ' οἱ παῖδες

filiisset, super eum procubuisse fertur. Et nonnulli tradunt regem cuidam praecipisse, hunc uti super Cyrum jugularet; alii, seipsum *eum* jugulasse, stricto acinace; *acinacem* enim aureum habebat. Quin et torquem gestabat, et armillas, et alia, quemadmodum Persarum praestantissimi *solent*: honore enim a Cyro ornatus erat, tum propter benevolentiam tum fidem.

Et sic quidem Cyrus finivit, qui vir inter Persas, ex consensu omnium ejus qui consuetudine usi fuissent, post Cyrum illum priscum ortos, maximè regiâ fuit indole ac imperio dignissimus. Primum enim cùm puer adhuc esset, unâque cum fratre caeterisque pueris institueretur, omnium in omnibus praestantissimus habebatur. Nam omnes primorum Persarum *fili*i regis ad portas educantur; ubi multam animadvertere possit aliquis modestiam, turpe verò quidquam nec audire est nec videre. Spectant autem pueri tum eos, qui honore a rege ornantur et audiunt, tum alios qui

ignominiâ notantur: adeò ut statim a pueris et imperare discant et parere. Hic Cyrus primùm visus est ex aequalibus maximè docilis, et senibus obediētiōr quàm vel ii, qui *ordine fortunaque* quàm ipse erant inferiores: deinde eorum studiosissimus, equisque uti *quam optimè visus est. Idem* eum etiam res ad bellum *spectantes*, sagittas emitendi *artem* jaculaque intorquendi, cupidissimum esse discendi, et exercitationum *istiusmodi* tolerantissimum judicabant. Cùm verò *ejus id* aetati conveniret, et venandi studiosissimus erat, et promptissimus ad subeunda in feris invadendis pericula. Etiam ursam aliquando irruentem non extimuit, sed *cum ea* congressus ab equo detractus est; et ea quidem passus est *vulnera*, quorum cicatrices habebat manifestas, tandem verò *feram* occidebat: atque ut illum, qui *tum ei* primus opem tulit, beatum praedicarent multi certè fecit.

Posteaquam autem a patre Lydiae, Phrygiae magnae et Cappadociae satra-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 125

καὶ τὰς τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως καὶ ἀκέρ-
 σι, καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥς' εὐθύς
 παῖδες ὄντες μαθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρ-
 χεσθαι. Ἐνθα Κῦρος εὐμαθέσατος μὲν
 πρῶτον τῶν ἡλικῶν ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε
 πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑπόδεσέρων
 μᾶλλον πείθεσθαι· ἔπειτα δὲ φιλιππότα-
 τος, καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι. Ἐκρι-
 νον οἱ αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔρ-
 γων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομα-
 θέσατον εἶναι, καὶ μελετηρότατον. Ἐπεὶ
 δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος
 ἦν, καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνώ-
 τατος. Καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην ἐκ
 ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάσθη ἀ-
 πὸ τῆ ἵππου· καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ
 τὰς ὠτειλάς Φανεράς εἶχε, τέλος δὲ κα-
 τέκτανε· καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα
 πολλοῖς μακαριστὸν εἶναι ἐποίησεν.

Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 σαλγράπης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς με-

126 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

γάλης, καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη, οἷς καθήκει εἰς Κασωλῷ πεδῖον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὐτὸν, ὅτι περὶ πλείους ποιῶτο, εἴ τῳ σπείσαιτο, καὶ εἴ τῳ συνθεῖτο, καὶ εἴ τῳ ὑπόχοιλό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι. Καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δὲ οἱ ἄνδρες· καὶ εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπεισάμενου Κύρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. Τοιγαρῶν ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκῶσαι Κῦρον εἰλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους, πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δὲ, ὅτι ἔκ ἤθελε τὴν φεύγοντας προέσθαι, ἐφοβῶντο αὐτόν. Καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπεδείκνυε, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἔκ ἂν ποτε προεῖλο, ἐπεὶ ἅπαξ αὐτοῖς φίλος ἐγένετο, οὐδ' εἴ ἔτι μὲν μείους γένοιτο, ἔτι δὲ καὶ χάκιον πράξειαν. Φανερὸς δὲ ἦν, καὶ εἴ τις ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δὲ τινες αὐτῷ ἐξέφερον, ὥς

pa *constitutus*, ac eo deductus est; et
 eorum etiam omnium, quorum ad officium
 pertinebat in Castoli planitiem con-
 venire, designatus est praefectus, pri-
 mum demonstravit, plurimi se facere, si
 quis *esset forte* quocum foedus iniisset, si
 quid cum aliquo constituiisset, si cui ali-
 quid pollicitus esset fraude malâ nihil a-
 gere. Itaque ergò civitates ipsi commis-
 sae, fidem *ipsi* habebant, habebant et *ipsi*
 viri fidem: et si quis extitisset hostis,
 foedus ubi Cyrus *cum eo* pactus esset,
 nihil praeter pacta passurum *se* confidit.
 Quapropter posteaquam bellum adver-
 sùs Tissaphernem movisset, civitates
 omnes, praeter Milesios, ultro Tissa-
 pherni Cyrum praetulerunt; hi verò,
 quòd exules deferere nollet, eum metue-
 bant. Etenim tum reapse, tum verbis
 declaravit, nunquam se *eos* destitutu-
 rum, posteaquam amicus iis extitisset, nè
 si pauciores quidem etiam forent, et ve-
 rò etiam fortunâ magis adversâ uteren-
 tur. Praeterea palàm ad superandos eos
 adnitebatur, quicumque ipsum *vel* bene-

ficiis adfecissent vel injuriis: nonnulli etiam votum ejus extulerunt, optare se ut tamdiu viveret, donec et *eos* qui bene, et qui malè de ipso meriti essent, vicem *cujusque meritis* rependendo vinceret. Itaque ergò uni huic ex omnibus aetatis nostrae hominibus plurimi et opes, et urbes, et corpora sua in fidem tradere cupiebant.

Neque hoc quidem dixerit quisquam, quòd improbos ac sceleratos *sibi* illudere sineret, sed in eos severissimè animadvertit. Ac saepenumero tritis in viis cernere erat homines pedibus, manibus, oculis privatos: adeo ut *iis in locis* Cyrus ubi imperaret, *cuius* tam Graeco quàm barbaro iniqui nihil patranti securè liceret iter facere, quocunque vellet *eorum* aliquis, *cum* quidquid *tandem ipsi* commodum esset haberet. Bellicà quidem certè virtute praeditos eximiis *omnium* consensu honoribus ornabat. Ac primùm contra Pisidas et Mysos bellum gessit: et cùm ipse quidem exercitum in expeditionem adversus regiones istas e-

εὐχοίτο τοσούτον χρόνον ζῆν, ἔς τε νικῶν
 καὶ τὸς εὖ καὶ τὸς κακῶς ποιουῖντας ἀλεξόμε-
 νος. Καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δὴ αὐτῷ ἐνὶ γε-
 ἀνδρὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν, ἐπεθύμησαν καὶ χρή-
 ματα, καὶ πόλεις, καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα
 προέσθαι.

Οὐ μὲν δὴ ἔδὲ τῷ τ' ἄν τις εἴποι, ὡς τὸς
 κακῶν καὶ ἀδίκων εἶα καταγελαῖν, ἀλλ'
 ἀφειδέσθαι πάντων ἐτιμωρεῖτο. Πολλάκις
 ὃ ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς σειβομένας ὁδούς, καὶ πο-
 δῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν σερσμένους ἀν-
 θρώπους· ὥστε ἐν τῇ τῷ Κύρου ἀρχῇ ἐγένε-
 το, καὶ Ἕλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικῶν-
 τι ἀδεῶς πορεύεσθαι, ὅποι τις ἤθελεν, ἔ-
 χοντι ὅ, τι προχωροῖν. Τὸς μέντοιγε ἀγα-
 θὸς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο διαφερόντως τι-
 μᾶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος
 πρὸς Πεισίδας καὶ Μυσός· στρατευόμενος ἔν
 καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας, ἔς ἑώρα
 ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τέττας καὶ ἀρχόντας
 ἐποίει ἧς κατεσρέφειο χώρας, καὶ ἄλλοις

130 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τὸς μὲν ἀγαθὸς, εὐδαιμονεσάτους, τὸς δὲ κακὸς, δόλους τούτων ἀξιῶσαι εἶναι. Τοιγαρὶν πολλὴ ἦν ἀφθονία τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπως τις οἴοιτο Κύρον αἰσθήσεσθαι.

Εἰς γεμὴν δικαιοσύνην, εἴ τις αὐτῷ φανερός γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τέττας πλεσιωτέρας ποιεῖν τῶν ἐκ τῆ ἀδίκου φιλοκερδούντων. Καὶ γὰρ ἔν ἀλλά τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο, καὶ στρατεύματι ἀληθινῷ ἐχρήσατο. Καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ὁ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκείνους ἔπλευσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν, ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος. Ἀλλὰ μὲν εἴ τις γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσκειν, ὁ δὲνὶ πώποτε ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυμίαν. Τοιγαρὶν κράτιστοι δὲ ὑπηρεταὶ παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γένεσθαι. Εἰ δέ τινα ὁρώῃ δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ

duceret, quos ultro se in belli offerre discrimina videbat, eos cùm agri, quem suam in ditionem redegerat, praefectos constituebat, tum aliis ornabat praemiis: adeò ut viri fortes palàm essent beatissimi, ignavi verò digni, qui his servirent, haberentur. Quapropter magna erat illorum copia, qui discrimina adire vellent, ubi quis animadversurum id Cyrum arbitraretur.

Quod verò ad justitiam attinet, si quem suae factis probandae palàm cupidum animadverteret, ipsi antiquissimum erat illos locupletiores reddere iis, qui ex injustitiâ lucrum avidè captarent. Itaque cùm alia multa justè ab ipso administrabantur, tum exercitum habebat verum. Etenim duces et cohortium praefecti non pecuniae causâ ad illum navigabant, sed quòd esse fructuosius existimarent, Cyri dicto rectè audientes esse, quàm menstruum lucrum. At si quis certè quidem ipsi, cùm quid imperâisset, pulchrè navâisset operam, nullius unquam animi alacritatem munere carere patiebatur. Quapropter in rebus omni-

bus Cyro *qui aderant* administri, praestantissimi fane fuisse perhibentur. Quod si quem justâ ratione rem familiarem administrandi peritum esse, ac eam cui praeesset regionem instruere ac reditus facere videret, *fortunas* huic neutiquam adimere voluit, sed etiam plura tribuebat: adeò ut illi et libenter labores perferrent, et fidenter *bona* compararent, et quae quispiam possideret, *ea* Gyrum minime celaret: nec enim iis, qui palam opulenti erant, invidere videbatur, sed illorum uti pecuniis conari, qui *eas* occultarent. Amicos quidem certe quoscunque *sibi* adjungeret, ac benevolos esse animadverteret, judicaretque idoneos esse ad id, quidquid *tandem* esset, quod confici vellet, adjutores, obsequiis omnes consentiunt eum demerendû fuisse peritissimum. Etenim *quod ad* hoc ipsum *attinet*, cujus gratiâ ipse amicis *sibi* opus esse existimabat, *nimirum* ut ad res gerendas adjutores haberet, etiam ipse conabatur amicis egregius esse ad id *omne* adjutor, quidquid *tandem* cupere quemque persentisceret.

δικαίου, καὶ κατασκευάζοντά τε ἧς ἄρχοι
 χώρας, καὶ προσόδους ποιῶντα, ἔδενά αὖ
 πώποτε ἀφείλειο, ἀλλὰ καὶ πλείω προσε-
 δίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνον, καὶ θαρρῶν αἰέτως
 ἐκτῶντο, καὶ ἃ πέπατο αὖ τις, ἤκιστα
 Κύρον ἐκρυπτεν· ὃ γὰρ φθονῶν τοῖς φανε-
 ρῶς πλατῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος
 χρῆσθαι τοῖς τῶν ὑποκρυπτομένων χρή-
 μασι. Φίλους γεμὴν ὅσους ποιήσαιτο, καὶ
 εὖνους γνοίη ὄντας, καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συν-
 εργῆς εἶναι ὅ,τι τυγχάνει βουλόμενος κα-
 τεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων
 κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. Καὶ
 γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὐπερ αὐτὸς ἔνεκα φί-
 λων ᾤετο δεῖσθαι, ὥς συνεργὸς ἔχοι, καὶ
 αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κρά-
 τιστος εἶναι τέττου, ὅτε ἕκασον αἰσθάνοιτο
 ἐπιθυμοῦντα.

Δῶρα δὲ πλείω μὲν, οἶμαι, εἰς γε
 ἀνὴρ ὢν, ἐλάμβανε διὰ πολλά· ταῦτα
 δὲ δὴ πάντα μάλιστα τοῖς φίλοις ἐδίδου,

134 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

πρὸς τὸν τρόπον ἐκάστου σκοπῶν, καὶ ὅτου
 μάλιστα ὀρώη ἑκαστον δεόμενον. Καὶ ὅσα
 τῷ σώματι αὐτοῦ κόσμον πέμποι τίς, ἢ
 ὡς εἰς πόλεμον, ἢ ὡς εἰς καλλωπισμὸν, καὶ
 περὶ τέτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι τὸ
 μὲν ἑαυτῷ σῶμα ἔκ ἀνδύναϊο τέτοις πᾶ-
 σι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμη-
 μένους, μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. Καὶ
 τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τὸς φίλους εὖ
 ποιῶντα, ἔδεν θαυμαστὸν, ἐπειδὴ γε καὶ δυ-
 νατώτερος ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖ-
 ναι τῶν φίλων, καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χα-
 ρίζεσθαι, ταῦτα μᾶλλον ἔμοιγε δοκεῖ ἀ-
 γαστὰ εἶναι. Κύρος γὰρ ἔπεμπε βικῆς οἴ-
 νου ἡμιδεεῖς πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺν
 λάβοι, λέγων ὅτι οὐπω δὴ πολλῷ χρόνου
 τέττου ἡδίονι οἴνῳ ἐπιτύχοι· τοῦτο ἔν σοι
 ἔπεμψε, καὶ δεῖταί σου τέττον ἐκπιεῖν τῇ-
 μερον σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς. Πολτάκις
 δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε, καὶ ἄρτων
 ἡμίσεια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κε-

Muneribus plurimis, opinor equidem, unus ipse multas ob causas cumulatus est: ea verò omnia potissimùm amicis, considerato cujusque ingenio, et quo quemque maxime videret egere, largiebatur. Ac de iis etiam, quaecunque *ei* ad ornatum corporis ipsius mitteret aliquis, vel ad bellum *idonea*, vel ad cultum splendidiorum, dicere *solitum* tradunt, non posse suum corpus omnibus his ornari, sed amicos praeclare ornatos se maximo homini ornamento ducere. Et magnis quidem beneficiis quòd amicos vinceret, nihil mirum *erat*, cùm esset sane potentior: at quòd curâ gratificandique *ipsis* studio superabat amicos, haec verò mihi quidem potiùs admiranda videntur. Nam *ad eos* saepe Cyrus doliola vini semiplena mittebat, quoties suave admodum nactus esset, dicens se jam a longo tempore vinum suavius non ademptum esse; quamobrem illud tibi *Cyrus* misit, teque rogat ut illud hodie cum iis quos maxime diligis ebibas. Saepenumero semesos etiam anseres mitte-

bat, et partes panum dimidias, et hujus generis alia, cùm addere juberet eum, *haec* qui ferret, Cyrus his delectatus est; quapropter te quoque vult haec gustare. Ubi pabuli admodùm exiguum esset, *quod* ipse tamen comparare posset, utpote qui multos habebat ministros, *cuique id* curae erat, dimittebat qui hortarentur amicos, ut equis, ipsorum qui vehebant corpora, pabulum objicerent, nè *illi* amicos suos fame confecti veherent. Quòd si aliquando iter faceret, ac complures *se* spectaturi essent, arcessitis amicis gravibus de rebus sermonem habebat, ut quos honore dignaretur significaret: adeò ut neminem equidem, sive Graecorum sive barbarorum, de quibus fando accepi, a pluribus amatum fuisse judico. Hujus *rei* hoc quoque argumentum est: *quod* a Cyro, *alieno* qui imperio subjectus erat, ad regem nemo defecerit; *unum* extra Orontam *id* qui facere conatus est: (sed et ipse *rex*, quem sibi fidelem esse existimabat, cum protinùs Cyro, quàm sibi, amiciorem reperit) a rege verò multi ad Cyrum transierunt, post-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 137

λεύων τὸν φέροντα, Τέτοις ἤδη Κῦρος·
 βύλεται οὖν καὶ σὲ τέτων γεύσασθαι. "Ο-
 πε δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δι'
 ἐδύνατο παρασκευάσασθαι, διὰ τὸ πολλὰς
 ἔχειν ὑπηρετάς, καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν,
 διαπέμπων ἐκέλευε τὰς φίλους τοῖς τὰ ἐ-
 αυτῶν σώματα ἄγασιν ἵπποις ἐμβάλλειν
 τέτον τὸν χιλόν, ὥς μὴ πεινῶντες τοὺς
 ἑαυτῷ φίλους ἄγασιν. Εἰ δὲ δὴ ποτε πο-
 ρεύοιτο, καὶ πλείῃσι μέλλοιεν ὄψεσθαι,
 προσκαλῶν τὰς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο,
 ὥς δηλοίῃ οὓς τιμᾶ· ὥστε ἔγωγε, ἐξ ὧν
 ἀκούω, οὐδένα κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφι-
 λῆσθαι, οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων.
 Τεκμήριον δὲ τέτου καὶ τόδε· παρὰ μὲν
 Κύρου, δέλου ὄντος, ὕδεις ἀπῆει πρὸς βα-
 σιλέα· πλὴν Ορόντας ἐπεχείρησε· (καὶ ὅ-
 τος δὲ, ὃν ᾤετο πιστὸν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐ-
 τὸν εὗρε Κύρῳ φιλαίτερον, ἢ ἑαυτῷ) πα-
 ρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον ἀπῆλ-
 θον, ἐπεὶ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο· καὶ

138 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

οὔτοι μέντοι, οἱ μάλισα ὑπ' αὐτῷ ἀγα-
πώμενοι, νομίζοντες, παρὰ Κύρῳ ὄντες ἀ-
γαθοὶ, ἀξιοτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν, ἢ
παρὰ βασιλεῖ. Μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ
ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον,
ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθός, καὶ κρίνειν ὀρθῶς
ἐδύνατο τὰς πιστὰς καὶ εὐνοὺς καὶ βεβαίους.
Αποθνήσκοντος γὰρ αὐτῷ, πάντες οἱ παρ'
αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι μαχόμενοι ἀ-
πέθανον ὑπὲρ Κύρου, πλὴν Αἰριαίου· οὗτος
δὲ τείλαγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ
τῷ ἱππικοῦ ἄρχων· ὥς οἱ ἦσθετο Κύρον
πεπλωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ σφάτευσ-
μα πᾶν, ὃ ἠγεῖτο.

Ενταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κε-
φαλὴ καὶ χεὶρ ἡ δεξιὰ. Βασιλεὺς δὲ, καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ, διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύ-
ρεϊον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Αἰριαίου
ἔκετι ἴσανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τῷ αὐ-
τῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σαθρὸν, ἐνθεν
ὠρμηθῆναι (τέτλαρες δὲ ἐλέγοντο παρασάγ-

eaquam hostili alter in alterum animo esse coepit; et quidem ii, qui maximè illi in amore erant, futurum existimantes ut apud Cyrum, si strenuos sese praeberent, honorem *virtutis suae* digniorem, quàm apud regem, consequerentur. Magnum et illud argumentum, quod in fine vitae ipsi accidit, tum ipsum fuisse bonum, tum rectè seligere potuisse fideles, benevolos, constantes. Nam cùm vitam amitteret, omnes apud eum amici et mensae participes pro Cyro pugnantes mortem oppetierunt, *unum* extra Ariaeum: is in laevo fortè *aciei cornu* constitutus erat *copiarum* equestrium praefectus; ut autem cecidisse Cyrum intellexerat, fugam cum exercitu, cui praeerat, toto capeſſebat.

Ibi tum Cyri caput manusque dextra abscissa est. Rex cum suis hostes dum persequitur, in castra incidit Cyriana: nec jam quidem ampliùs Ariaei subsistunt copiae, sed per castra sua stationem ad *illam*, unde *paulo ante* discesserant, fugiunt: (quatuor autem itineris *spatium* parasangas longum esse ferebatur) rex,

et qui cum eo erant, tum alia multa diripiunt, tum etiam Cyri concubinam *patria* Phocaeensem, quae sapiens et elegans adpellabatur, *ille* capit. At Milesia natu minor *altera*, ab iis qui circa regem erant capta, nuda effugit ad Graecos, qui armati apud impedimenta fortè steterunt: quique cùm acie instructâ restitissent, multos interfecerunt ex iis qui *castra* diripiebant, atque de ipsorum etiam numero nonnulli interiêre: neque tamen fugae se dederunt, sed et *mulierem* istam salvam praestabant, ac alia quaecunque intùs habebant, tum facultates tum homines, omnia conservabant. Ibi rex atque Graeci inter se stadia circiter triginta distabant, cùm hi oppositos sibi *hostes* insequerentur, quasi qui universos vicissent; illi *obvia quaeque* raperent, quasi jam universi victoriam essent adepti. Verùm ubi Graeci regem cum exercitu esse apud impedimenta cognorunt, et rex de Tissapherne audierat, Graecos aciem sibi oppositam vicisse, ac *eam* insequendi causâ ulteriùs progredi, tum vero suos rex colligit instruitque: Clearchus

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 141

γαι τῆς οδοῦ εἶναι) βασιλεὺς δὲ, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι, λαμβάνει. Ἡ δὲ Μιλησία ἢ νεωτέρα, ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα, ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἳ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες· καὶ ἀντιταχθέντες, πολλὰς μὲν τῶν διαρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν, καὶ τὰλλα ὅσα ἐντὸς αὐτῶν, καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι, ἐγένοντο, πάντα ἔσωσαν. Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τὰς καθ' ἑαυτὰς, ὡς πάντας νικῶντες· οἱ δὲ ἀρπάζοντες, ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. Ὡς δὲ ἦσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη, βασιλεὺς δὲ αὖ ἤκουσε Τισαφέρους, ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν τὸ καθ' ἑαυτὰς,

142 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες, ἐν-
ταῦθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τὰς ἑαυ-
τῷ, καὶ συντάττεται· ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβ-
λεύετο, Πρόξενον καλέσας, (πλησιαίτατος
γὰρ ἦν) εἰ πέμποιέν τινας, ἢ πάντες ἴοιεν
ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήζοντες.

Εν τούτῳ βασιλεὺς πάλιν δῆλος ἦν
προσίων, ὡς ἐδόκει, ὅπισθεν. Καὶ οἱ μὲν
Ἕλληνες συσραφέντες παρασκευάζονται,
ὡς ταύτῃ προσιόντες καὶ δεζόμενοι· ὁ δὲ βα-
σιλεὺς ταύτῃ μὲν ἔκ ἤγεν, ἥ δὲ παρῆλθεν
ἔξω τῷ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπή-
γαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τὰς ἐν τῇ μάχῃ πρὸς
τὰς Ἕλληνας αὐτομολήσαντας, καὶ Τισ-
σαφέρην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Ὁ γὰρ
Τισσαφέρης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ ἔκ ἔφυ-
γεν, ἀλλὰ διήλασε καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν
κατὰ τὰς Ἕλληνας πελίαςάς· διελαύνων
δὲ κατέκτανε μὲν ὕδνα, διασάντες δὲ οἱ
Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόνιζον αὐτάς. Επι-
σθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἤρχε τῶν πελ-

autem, vocato *ad se* Proxeno, (nam *ei* proximus erat) utrùm quosdam mitterent, deliberabat, an omnes *potius* ad castra defendenda pergerent.

Interea rex iterùm palàm accedebat, uti videbatur, a tergo. Ac Graeci quidem conglobati, ut *hâc parte, qua facturus impetum videbatur, ipsum* adirent exciperentque, sese comparant: at rex *suos* eâ non ducebat, sed quâ laevum ultra cornu processerat, eâ etiam abduxit, receptis *ad se* iis, qui ad Graecos in praelio transfugerant, et cum suis etiam Tiffapherne. Nam Tiffaphernes primo in congressu non fugerat, sed ad flumen ipsum cum equitatu penetrârat adversus Graecos peltastas: *eo* dum perequibat, neminem quidem interfecit, verùm Graeci datâ hinc illinc viâ consistentes ejus caedebant copias et jaculis ferebant. Peltastarum praefectus erat Episthenes Amphipolitanus, *vir*, uti ferebatur, prudens. Itaque Tiffaphernes ut inferior discessit; cumque Graecorum ad castra pervenisset, in regem ibi forte

incidit, atque adeò simul *utriusque* instructâ rursus acie *illinc* proficiscebantur. Ac ubi ad laevum Graecorum cornu adfuissent, verebantur Graeci ne cornu invaderent, atque ipsos utrinque circumveniendò hinc inde caederent; quare visum est ipsis *ita* cornu explicare, ut a tergo flumen haberent. Hoc dum illi capiunt consilii, rex continuò phalangis formâ in eandem, *quam prius habuit*, permutatâ, *eam*, uti primùm ad pugnam conferendam accesserat, exadversum *hostem* constituit. Cùm autem Graeci *eos* et in propinquo et instructos esse cernebant, rursus paeana ubi cecinerant, multò etiam alacriùs, quàm antea, *eos* invadebant. *Horum* barbari non excipiebant impetum, sed effusius, quàm antea, fugam capiebant: *quos* Graeci ad vicum quendam persequuntur; ubi demum subsistunt: nam supra vicum collis quidam erat, in quo se convertebant ii, qui circa regem erant; *in quibus* pedites quidem non erant, sed equitibus impletus erat collis; adeò ut quid ageretur haud

ταςῶν, καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι.
 Ὁ ἔν Τισσαφέρνῃς ὡς μεῖον ἔχων ἀπηλ-
 λάγη· εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τῶν
 Ἑλλήνων, ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ
 ὁμῶς δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο.
 Ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλ-
 λήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προσ-
 ἄγοιεν πρὸς τὸ κέρας, καὶ περιπτύξαντες
 ἀμφοτέρωθεν αὐτὰς διακόφειαν· καὶ ἔδοκει
 αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας, καὶ ποιή-
 σασθαι ὅπισθεν τὸν ποταμόν. Ἐν ᾧ δὲ
 ταῦτα ἐβλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παρα-
 μειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ χῆμα, κατέστη-
 σεν ἐναντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ
 πρῶτον μαχούμενος συνήει. Ὡς δὲ εἶδον
 οἱ Ἕλληνες ἐγγὺς τε ὄντας καὶ παραλεταγ-
 μένους, αὐθις παιανίσαντες ἐπήεσαν πολὺ
 ἔτι προθυμότερον, ἢ τοπρόσθεν. Οἱ δ' αὖ
 βάρβαροι ἔκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλείονος,
 ἢ τοπρόσθεν, ἔφευγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέ-
 χρι κώμης τινός· ἐνταῦθα δὲ ἔστησαν οἱ

Ἕλληνες· ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεγράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα· πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἵππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη· ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γινώσκειν. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὄραν ἔφασαν, αἰτόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης, ἐπὶ ζυγῷ ἀνατεταμένον.

Επεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρην οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἵππεῖς· ὃ μέντοι ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν ἐψιλῆστο δι' ὃν λόφον τῶν ἵππέων τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. Ὁ δ' ἐν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπὸ αὐτὸν σήσας τὸ σράτευμα, πέμπει Λύκιον τὸν Συρακῆσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου, τί ἐσιν ἀπαγγεῖλαι. Καὶ ὁ Λύκιος ἤλασε, καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. Σχεδὸν δι' ὅτε ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο. Ενταῦθα δι' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ θέμενοι τὰ

scire esset. Signum etiam regium videre *se* dicebant, auream quandam aquilam in peltâ, super hastâ extensam.

Cùm autem Graeci huc etiam tenderent, deferunt quoque collem equites; non sanè copiis jam confertis, sed alii ex aliâ parte: nudabaturque adeò equitatu collis; tandem etiam omnes discessere. Clearchus quidem non *continuo* copias in collem promovit, sed iis sub ipso collocatis, Lycium Syracusanum cum alio *quodam* mittit, atque imperat, ut speculati quae *essent* in colle, quomodo se habeant *ipsi* renuntiarent. Itaque Lycius *in eum* adequitavit, et cùm *omnia* vidisset, fugere *hostes* totis viribus renuntiat. *Jamque adeo*, cùm haec gererentur, sol propemodùm occidebat. Atque hîc Graeci substiterunt, et sub armis conquiescebant: simul mirabantur, Cyrum nusquam adparuisse, nec alium

ab ipso quenquam adfuisse; neque enim mortuum eum esse norant, sed vel insequendis *hostibus intentum* abiisse, vel ad occupandum aliquid proVectum esse conjiciebant: ipsique *adeo* consultabant, num illic commorati impedimenta eò adducerent, an ad castra discederent. Ipsis tandem visum est discedere; atque *adeo* sub coenae tempus ad tentoria perveniunt. Et hic quidem hujus fuit diei finis. Offendunt autem cùm alias fortunas maximâ ex parte direptas, tum quidquid potulentum esculentumve fuerat; et plaustra farinâ vinoque referta, quae Cyrus sibi paraverat, ut si quando gravis exercitum incesserat inopia, Graecis *ea* distribueret, (plaustra ipsa *numero* fuisse dicuntur quadringenta) haec *vero* etiam regis tum diripuere copiae; adeò ut maxima Graecorum pars coenâ careret; cùm ne pransi quidem fuissent:

ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμα-
 ζον, ὅτι ὕδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο, ὃς ἄλ-
 λος ἀπ' αὐτῷ ὕδεις παρήει· ὃ γὰρ ἦδεσαν
 αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἵκαζον ἢ διώκον-
 τα οἴχεσθαι, ἢ καταληφόμενόν τι προε-
 ληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐββλεύοντο, εἰ αὐ-
 τῷ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἀγά-
 γοιντο, ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Ε-
 δοξεν οὖν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνουῦνται
 ἀμφὶ δόρυπτον ἐπὶ τὰς σκηνάς. Ταύτης
 μὲν τῆς ἡμέρας τῷτο τὸ τέλος ἐγένετο.
 Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρη-
 μάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα, καὶ εἴ
 τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν· καὶ τὰς ἀμάξας με-
 ρὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο
 Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφοδρὰ λάβοι τὸ στρα-
 τόπεδον ἔνδεα, διαδιδοίη τοῖς Ἑλλήσιν·
 (ἦσαν δι' αὐταί, ὡς ἐλέγοντο, τετρακό-
 σιαι ἀμάξαι) καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βα-
 σιλῇ διήρπασαν· ὥστε ἀδειπνοὶ ἦσαν οἱ
 πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνά-

150 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α.

ριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στρατεύ-
μα πρὸς ἄρισον, βασιλεὺς ἐφάνη. Ταύ-
την μὲν οὖν τὴν νύκτα ἔτω διεγένοντο.

CYRI EXPED. I. 151

nam priusquam ad prandium *in castra*
diverteret exercitus, rex adparuit. At-
que hanc quidem noctem sic exegerunt.

K 4

1870-1871

THE
OF THE
AND
THE
THE

X

III

III

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Β'.

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER SECUNDUS.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Β΄.

Ὡς μὲν ἔν ἡθροΐᾳ Κύρῳ τὸ Ἑλληνικόν, ὁπότε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη, καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο, καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν, οἰόμενοι πάντα νικᾶν, καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ δεδήλωται. Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος ἔτε ἄλλου πέμποι σημανῆντα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, οὔτ' αὐτὸς φαίνοιτο. Ἐδοξεν ἔν αὐτοῖς, συσκευασαμένοις ἃ εἶχον, καὶ ἐξοπλισαμένοις, προΐεναι εἰς τὸ πρόαδεν, ὡς Κύρῳ συμμίζεσαν. Ἡδὴ δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων, ἃμ' ἡλίῳ ἀνίχοντι ἦλθε Προκλῆς, ὁ Τευθρανίας ἀρχὼν γεγονώς, ἀπὸ Δα-

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER SECUNDUS.

ET quemadmodum quidem Graecae
Cyro copiae coactae fuere, quo tempo-
re adversus fratrem Artaxerxem expe-
ditionem suscepit, et quaecunque inter
adscensum gesta fuerunt, quo pacto
pugna fuit commissa, quâ ratione Cyrus
occubuit, quomodo Graeci ad castra *sua*
profecti quieti se dederunt, quod vicif-
se *se* omni ex parte existimarent, Cy-
rumque *adeo* superstitem esse, superio-
re libro expositum est. Cum verò pri-
mâ luce convenissent duces, mirabantur
quod Cyrus nec alium quenquam mitte-
ret, qui quid agendum esset significaret,
nec ipse adpareret. Iis itaque *tandem*
visum est, vasis quae ipsis *reliqua* erant
collectis, armisque sumptis, ulterius pro-
cedere, ut Cyro sese conjungerent. Et
cum jam in ipso essent egressu, sub ip-

sum solis ortum venit Procles Teuthra-
 niae praefectus, *qui a Damarato Lace-*
daemonio genus ducebat, et Tami *filius*
 Glus. Narrabant hi, Cyrum mortuum
 esse, Ariaeum verò, fugae qui se dedis-
 set, eâ esse in statione cum reliquis bar-
 baris, unde pridie discessissent; et dice-
 re *hunc*, velle se diem istum eos expec-
 tare, si venturi essent; altero in Ioniam
 abire, unde venisset. Haec cùm duces
 audissent, Graecique *adeo* caeteri, gra-
 viter ferebant. Clearchus autem haec
 dixit, Utinam Cyrus viveret; verùm
 quandoquidem mortem obiit, renuncia-
 te Ariaeo nos quidem vicisse regem, ne-
 minemque, uti videtis, amplius adver-
 sus nos pugnare; quòd nisi vos venisse-
 tis, adversus regem perrexissemus. A-
 riaeo verò pollicemur, huc si venerit,
 nos ipsum regio in folio collocaturos:
 eorum enim, qui praelio vincunt, etiam
 imperare est. Cum haec dixisset, nun-
 tios, unaque cum iis Cherisophum La-
 cedaemonium, et Menonem Theffalum,

μαράτου τῷ Λάκωνος, καὶ Γλῶς ὁ Ταμώ.
 Οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν,
 Αριαῖος δὲ πεφευγώς, ἐν τῷ σαθμῷ εἶη
 μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προ-
 τέρα ὠρμῶντο· καὶ λέγοι ὅτι ταύτην μὲν
 τὴν ἡμέραν περιμένειεν ἂν αὐτὸς, εἰ μέλ-
 λοιεν ἥκειν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐ-
 πὶ Ἰωνίας, ὅθεν περ ἦλθε. Ταῦτα ἀκού-
 σαντες οἱ στρατηγοί, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλλη-
 νες, βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶ-
 πεν, Ἀλλ' ὥφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ
 τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Αριαίῳ ὅτι
 ἡμεῖς γε νικῶμεν βασιλέα, καὶ, ὥς ὁρᾶτε,
 ὕδεις ἡμῖν ἔτι μάχεται· καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς
 ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. Ε-
 παγγελλόμεθα δὲ Αριαίῳ, εἰ ἂν ἐνθάδε ἔλ-
 θῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου αὐτὸν κα-
 θιεῖν· τῶν γὰρ μάχην νικῶντων καὶ τὸ ἄρ-
 χειν ἐστί. Ταῦτ' εἰπὼν ἀποσέλλει τὸς
 ἀγγέλους, καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν
 Λάκωνα, καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ

158 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

γὰρ αὐτὸς ὁ Μένων ἐβόλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Αῤιαίου. Οἱ μὲν ὥχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. Τὸ δὲ στρατεύμα ἐπορίζετο σῖτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων, κόπτοντες τὰς βῆς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο, μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς Φάλαγος, οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰσῶις, πολλοῖς οὖσιν, (οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβάλλειν τὰς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως) καὶ τοῖς γέρροις, καὶ ταῖς ξυλίταις ἀσπίσι ταῖς Αἰγυπλίαις· πολλὰ δὲ καὶ πέλται, καὶ ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι· οἷς πᾶσι χρώμενοι, κρέα ἐφανίτες ἠόδιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθος ἀγορὰν, καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τιοσαφένους κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι, βάρβαροι ἦν δὲ αὐτῶν Φαλῖνος εἷς Ἕλληνα, ὃς ἐτύλχανε παρὰ Τιοσαφένει ὦν, καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν.

remisit: nam Meno ipse *sic* volebat; quippe qui amicus erat et hospes Ariaei. Hi quidem discessere, atque *ibi* Clearchus *reditum eorum* expectabat. Caeterum exercitus cibum sibi, ut poterat, ex jumentis, boves ac asinos caedendo, parabat: progressique paulum ab acie, praelium ubi commissum fuerat, pro lignis utebantur sagittis, quarum magna erat copia, (quas eos, a rege qui transfugerant, projicere coegerant Graeci) scutis item *Persicis*, et ligneis scutis Aegyptiacis: multae erant et peltae, et plaustra vacua, quibus usi omnibus, elixas carnes illo die comedebant.

Jamque *adeo* id temporis erat, quo frequens *hominibus* forum esse solet, cum a rege ac Tissapherne veniunt caduceatores, alii quidem barbari; unus ex iis Graecus erat Phalinus *nomine*, qui *tunc* fortè apud Tissaphernem erat, et quidem in honore; quippe qui earum rerum simulabat peritiam, ad aciem struendam quae spectarent et ad artem ar-

mis depugnandi. Hi cum accessissent, Graecorumque praefectos vocâssent, jubere aiunt regem, Graecos, cum *ipse* vicisset, et Cyrum interfecisset, traditis armis, regis ad portas proficisci, et si quid commodi possint impetrare. Haec regis aiebant caduceatores: quae *tametsi* audita graviter Graeci ferebant, Clearchus tamen id unum respondit, non esse illorum, qui vicissent, arma tradere; verum vos duces, ait, iis respondete quidquid honestissimum optimumque *responso* habetis; ego mox revertar. Nam ex ministris quidam eum arcessiverat, ut exta *jam* exempta inspiceret; quòd *id forte temporis* rem sacram faceret. Ibi Cleanor Arcas, natu maximus *omnium*, respondit prius se morituros, quàm arma traderent: Proxenus verò Thebanus, Equidem miror, inquit, Phaline, utrum tanquam victor arma rex postulet, an amicitiae ac munerum nomine. Nam si *ea*, ut qui vicerit, *postu-*

Οὗτοι δὲ προσελθόντες, καὶ καλέσαντες
 τὲς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας, λέγουσιν ὅ-
 τι βασιλεὺς κελεύει τὲς Ἑλληνας, ἐπεὶ
 νικῶν τυγχάνει, καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, πα-
 ραδόντας τὰ ὅπλα, ἰόντας ἐπὶ τὰς βασι-
 λέως θύρας, εὐρίσκεσθαι ἦν τι δύνωνται ἀ-
 γαθόν. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κή-
 ρυκες· οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν·
 ὁμῶς δὲ Κλέαρχος τοσῶτον εἶπεν, ὅτι ὁ
 τῶν νικῶντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι·
 ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί,
 τέτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι κάλλιστόν τε καὶ
 ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἤζω. Εκά-
 λεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως
 ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θυό-
 μενος. Εὐθα δὲ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν
 ὁ Ἀρκὰς, πρεσβύτατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν
 ἀποθάνοιεν, ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν· Πρό-
 ξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, Ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ὦ
 Φαλῖνέ, θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βα-
 σιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὅπλα, ἢ ὡς διὰ φιλίαν καὶ

δῶρα. Εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί θεῖ αὐ-
 τὸν αἰτεῖν, ἀλλ' οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ
 δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί
 ἔσαι τοῖς στρατιώταις, εἰάν αὐτῷ ταῦτα
 χαρίσωνται. Πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶ-
 πε· Βασιλεὺς νικᾷν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον
 ἀπέκτονε. Τίς γὰρ αὐτῷ ἐστίν, ὅστις ἀρ-
 χῆς ἀντιποιεῖται; Νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς
 αὐτῷ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ αὐτῷ χώρᾳ,
 καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων· καὶ πλῆθος
 ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅ-
 σον, ὅδ' εἰ παρέχοι ὑμῖν, δύναμις ἂν ἀ-
 ποκτεῖναι.

Μετὰ τῆτον Ξενοφῶν Ἀθηναῖος εἶπεν·
 Ω Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὀρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν
 ἄλλο ἐστίν ἀγαθόν, εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή.
 Καὶ ὅπλα μὲν ἔν ἔχοντες, οἴομεθα ἂν καὶ
 τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι· παραδόντες δ' ἂν ταῦ-
 τα, καὶ τῶν σωμάτων σερηθῆναι. Μὴ οὖν
 οἶου τὰ μόνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὄντα ἡμᾶς πα-
 ραδώσειν· ἀλλὰ σὺν τέτοις καὶ περὶ τῶν

lat, quid opus est postulare, quin potius *huc* veniat capiatque? *fin id* velit, ut *ea* persuadendo consequatur, dicat quid habituri sint milites, haec si ei gratificati fuerint. Ad haec Phalinus; Rex, inquit, vicisse se arbitratur, quia Cyrum occidit. Quis enim est, imperium qui sibi vindicet? Vos etiam suos esse existimat, quippe quos in mediâ ipsius regione, intraque flumina vix superanda tenet; et adversus vos hominum multitudinem ducere potest, quantam, ne si data quidem vobis fuerit facultas, perimere possitis.

Pòst deinde Xenophon Atheniensis, Nobis jam, inquit, Phaline, nihil aliud boni est, ceu vides, nisi arma et virtus. Et arma quidem certè quamdiu habemus, virtutem nobis esse usui posse putamus: ea si tradiderimus, fore etiam uti corporibus simus privati *suspiciamur*. Ne igitur existimato quae sola nobis reliqua sunt, *ea* nos bona tradituros: sed his de bonis etiam vestris pugnabimus.

Haec cùm audisset Phalinus, risit, Et tu quidem, ait, philosophi speciem prae te fers, adolescens, et non injucunda profers: verùm te stultum esse scito, si virtutem vestram regis viribus superiorem fore arbitraris. Alios autem nonnullos *fuisse* ferebatur, qui animis nonnihil remissi, Cyro fidos se fuisse dicerent, atque etiam regi magno commodo futuros, si amicus *ipsis* esse vellet: atque si ve ad aliud aliquid *ipsorum* uti operâ, si ve expeditionem adversus Aegyptum suscipere vellet, ad eam unâ cum ipso subigendam se fore paratos. Intereâ venit Clearchus, et num jam respondissent, quaesivit. *Cujus* cùm sermonem excepisset Phalinus; Horum, inquit, alius aliud, Clearche, profert: tu verò quid jubeas, exponito. Et ille, Ego te libens, ait, Phaline, vidi, atque hi itidem, opinor, omnes: nam et tu Graecus es, et nos, qui tot *numero* sumus, quot ipse vides; in tali autem rerum nostrarum statu, te consulimus quid in

ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχόμεθα. Αχέσας δὲ
 ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε, καὶ εἶπεν,
 Ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε,
 καὶ λέγεις ἔκ ἀχάρισα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος
 ὢν, εἰ οἶει ἂν τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περι-
 γενέσθαι τῆς βασιλέως δυνάμεως. Ἄλλος
 δὲ τινὰς ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακισμέ-
 νος, ὥς καὶ Κύρῳ πιστοὶ γένοιντο, καὶ βασι-
 λεῖ γ' ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένωνται, εἰ βού-
 λοιτο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴ τί τι ἄλλο
 βέλειαι χρῆσθαι, εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρα-
 τεύειν, συγκαταστρέφαιντ' ἂν αὐτῷ. Ἐν
 τῷτῳ καὶ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ
 ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπο-
 λαβὼν εἶπεν· Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε,
 ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δὲ ἡμῖν εἰπέ, τί
 λέγεις. Ὁ δὲ εἶπεν, Εγὼ σε, ὦ Φαλῖ-
 νε, ἄσμενος ἐώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλ-
 λοι πάντες ἔστωι· σὺ τε γὰρ Ἕλληνας εἶ, καὶ
 ἡμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὁρᾷς· ἐν
 τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι, συμβουλευά-

μεθά σοι, τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις.
 Σὺ οὖν, πρὸς Θεῶν, συμβάλευσον ἡμῖν ὅ,
 τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ
 ὅ σοι τιμὴν οἴσεται εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀ-
 ναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνος ποτὲ πεμφθεὶς
 παρὰ βασιλέως κελεύσων τοὺς Ἑλλήνας
 τὰ ὅπλα παραδῆναι, συμβουλευόμενος συν-
 εβόλευσεν αὐτοῖς τάδε. Οἴσθα δὲ ὅτι ἀ-
 νάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὃ ἂν συμ-
 βουλευσῇς. Ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπή-
 γετο, βεβλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασι-
 λέως πρεσβεύοντα συμβεβλῆσαι μὴ παρα-
 δίδόναι τὰ ὅπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον
 οἱ Ἕλληνες εἶεν. Φαλῖνος δ' ὑποσρέψας,
 παρὰ τὴν δόξαν αὐτῷ εἶπεν ὧδε·

Εγώ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία
 τις ὑμῖν ἐστὶ σωθῆναι πολεμῶντας βασιλεῖ,
 συμβεβλεύω μὴ παραδίδόναι τὰ ὅπλα· εἰ
 μέντοι μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν ἐλπίς ἄκον-
 τος βασιλέως, συμβουλεύω σώζεσθαι ὅπη
 δυναίον. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν,

iis faciendum sit, de quibus dicis. Quamobrem, per deos, *id* nobis consilii dato, quod tibi pulcherrimum esse optimumque videtur, et quod postero tempore commemoratum tibi honorem adferet, Phalinum *scilicet* a rege missum olim, ut Graecos arma tradere juberet, cum consuleretur ipsis hoc consilii dedisse. Scis autem necessario *futurum* ut ejus, tu quod dederis, consilii in Graecia mentio fiat. Clearchus autem haec subiciebat, quia volebat ut etiam ipse, qui legatus a rege venerat, hoc *ipsis* consilii daret, ne arma traderent, ut spem Graeci meliorem conciperent. At Phalinus reversus, praeter ejus opinionem ita dixit:

Ego, si *vel* una quidem spes de mille vobis est, fore *vos* salvos si bellum regi faciatis, hoc consilii do, ne tradatis arma: sin rege invito nulla *vobis reliqua* spes est salutis, salutem amplectendam esse, qua licet ratione, moneo. Ad ea Clearchus, Dicis tu quidem haec, inquit:

verum a nobis haec renuntiato, existimare nos, si regi amicos esse oporteat, utiliores *nos ipsi* fore amicos, arma cum teneamus, alteri quam si tradiderimus: sin bellum fuerit gerendum, melius bel-lu-turos arma si habeamus, quam si alii tradiderimus. Et Phalinus, Haec quidem, ait, renuntiabimus: sed et ista vobis ut diceremus praecepit rex, manentibus hinc vobis foedus, progredientibus ac discedentibus bellum *propositum* esse. Igitur de hoc etiam dicite, num manebitis et foedera *inter nos facienda* sunt, an bellum esse a vobis renuntiavero. Et Clearchus, De his verò etiam renuntiato, inquit, nobis quoque eadem, quae regi, videri. Quae tandem haec sunt? inquit Phalinus. Si manserimus, respondit Clearchus, foedera; at discedentibus ac progredientibus bellum *fore*. Et ille iterum quaesivit, Foederane an bellum renuntiabo? Clearchus rursus haec respondit, Foedera quidem ma-

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡ-
 μῶν δὲ ἀπάγγελλε ταῦτα, ὅτι ἡμεῖς οἴο-
 μεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι,
 πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι, ἔχοντες τὰ
 ὅπλα, ἢ παραδόντες ἄλλω· εἰ δὲ δέοι πο-
 λεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ
 ὅπλα, ἢ ἄλλω παραδόντες. Ὁ δὲ Φαλί-
 νος εἶπε, Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελῶμεν·
 ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν ἐκέλευσεν εἰπεῖν βασι-
 λεὺς, ὅτι μένῃσι μὲν ὑμῖν αὐτῷ, σπονδαὶ
 εἴησαν, προῖοῦσι δὲ καὶ ἀπῖσσι, πόλεμος.
 Εἶπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότερα με-
 νεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν, ἢ ὡς πολέμου ὄν-
 τος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ'
 ἔλεξεν, Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτων,
 ὅτι καὶ ἡμῖν ταυτὰ δοκεῖ, ἅπερ βασιλεῖ.
 Τί ἔν ταῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Φαλῖνος. Α-
 πεκρίνατο Κλέαρχος, Ἦν μὲν μένωμεν,
 σπονδαὶ· ἀπῖσσι δὲ καὶ προῖοῦσι, πόλεμος.
 Ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε, Σπονδαὶ ἢ πόλε-
 μον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταυτὰ πά-

170 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

λιν ἀπεκρίνατο, Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀ-
πιοῦσι δὲ ἢ προῖοῦσι πόλεμος. "Ο,τι δὲ
ποιήσοι, ἔδιδεσθήμενε. Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤ-
χετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

Οἱ δὲ παρὰ Αῤιαίῃς ἦγον, Προκλῆς καὶ
Χειρίσοφος· (Μένων δὲ αὐτῷ ἔμεινε παρὰ
Αῤιαίῃ) οὗτοι εἰ' ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς
φαίη Αῤιαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτῷ βελτί-
ους, οὓς ἔκ' ἂν ἀναχέσθαι αὐτῷ βασιλεύ-
οντος· ἀλλ' εἰ βέλεσθε συναπιέναι, ἡκεῖν
ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς
πρωτὶ ἀπιέναι φησὶν. "Ο δὲ Κλέαρχος εἶ-
πεν, Ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν, ἂν μὲν ἡκω-
μεν, ὥσπερ λέγετε· εἰ δὲ μὴ, πράττετε
ἅποῖον ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέ-
ρειν. "Ο,τι δὲ ποιήσοι, ἔδὲ τῆτοις εἶπε.
Μετὰ δὲ ταῦτα, ἥδη ἡλὶς δύνοντος, συγ-
καλέσας τὺς στρατηγὰς καὶ λοχαγὰς, ἔ-
λεξε τοιάδε· Ἐμοὶ, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἰέ-
ραι ἐπὶ βασιλέα, οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά.
Καὶ εἰκότως ἄρα ἔκ' ἐγίγνετο. "Ως γάρ

mentibus, discedentibus autem vel progredientibus bellum *esto*. Quid autem ipse facturus esset, non significabat. Et Phalinus quidem cum suis abibat.

Procles verò et Cherisophus ab Ariaeo redierunt: (Menon ibi apud Ariaeum mansit) hi referebant, dixisse Ariaeum multos esse Persas *dignitate* se praestantiores, qui laturos non sint ut rerum ipse potiatur: verum si vultis cum eo discedere, noctu jam venire *nos* jubet; sin minus, *postero* se mane discessurum ait. Et Clearchus, Enimverò sic faciendum est, inquit, si *ad ipsum* venerimus, quemadmodum dicitis: sin minus, *id* facite, quod vobis maximè profuturum existimetis. Ipse quid facturus esset, ne his quidem indicabat. Post haec, sole jam occidente, convocatis ducibus ac cohortium praefectis, hujusmodi quaedam dixit: Sacram mihi rem facienti, viri, adversus regem proficiscendi causâ, non *laeta* fuerunt exta. Et meritò quidem *laeta* non fuerunt. Nam ut ego jam in-

172 CYRI EXPED. II.

telligo, medio regem inter et nos loco Tigris fluvius est navigabilis, quem sine navigiis transire non poterimus: at nos navigia non habemus. Atque hìc quidem fieri non potest ut maneamus; quippe defunt commeatus: caeterum de profectione ad amicos Cyri, laeta admodum exta nobis erant. Quamobrem sic faciendum est: abeuntibus coenandum, quod cuique suppetit: *deinde* cum *solemne* quiescendi signum cornu datum fuerit, vasa colligite: cum *signum* alterum *datum fuerit*, jumentis *ea* imponite: ad *signum* tertium, ducentem *sic* sequimini, *ut* secundum fluvium jumenta *sint*, extra armati. Quae cum duces ac praefecti cohortium audiissent abierunt, ac ita fecerunt: atque posthac imperium is obtinebat, parebant illi, non quod *eum ad hoc* delegissent, sed quia viderent solum sic sapere, ut principem *in exercitu virum* oporteat, cum alii nullum rerum usum haberent. Itineris autem, quod ab Epheso Ioniae *oppido* ad praelii *locum* confecerant, *mensura haec est*, ca-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 173

ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπορος, ὃν ἔκ ἂν δυνάμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ ἡμεῖς ἔκ ἔχομεν. Οὐ μὲν δὴ αὐτῷ γε μένειν οἶόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια ἔκ ἔστιν· ἰέναι δὲ παρὰ τῆς Κύρου φίλους, πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερά ἦν. Ὡς δὲ ἔν χρεῖ ποιεῖν· ἀπιόντες δειπνεῖν, ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὰν δὲ σημήνη τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ, ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸ τῆς ποταμοῦ, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐποιοῦν ἔτῳ· καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἤρχεν, οἱ δὲ ἐπεΐθοντο, ἔχ ἑλόμενοι, ἀλλ' ὀρώντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δὲ ἄλλοι ἄπειροί ἦσαν. Αριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἤλθον ἐξ Εφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σαθμοὶ τρεῖς καὶ ἑνενήκοντα,

174 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

παρασάγλαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεν-
τακόσιοι, σάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑξακίχι-
λαιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγον-
το εἶναι εἰς Βαβυλῶνα, σάδιοι ἑξήκοντα καὶ
τρισχίλιοι.

Εντεῦθεν δὴ, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο,
Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θραῶξ, ἔχων τὴν τε
ἰππέαν τὴν μετ' ἑαυτῷ εἰς τεσσαράκοντα,
καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακοσίους, ἡ-
τομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ
τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο, κατὰ τὰ παρηγγελ-
μένα, οἱ δὲ εἶποντο· καὶ ἀφικνῶνται εἰς
τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Αῤιαῖον καὶ τὴν
ἐκεῖναι σφρατίαν, ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ
ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα, συνῆλθον οἱ
σφρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων
παρὰ Αῤιαῖον· καὶ ὤμωσαν οἷτε Ἕλληνες
καὶ Αῤιαῖος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιςτοι,
μήτε προδώσειν ἀλλήλους, σύμμαχοί τε
ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμωσαν, καὶ
ἡγήσεσθαι ἀδόλως. Ταῦτα δὲ ὤμωσαν,

stra nonaginta tria, parasangae quingentae triginta quinque, stadia sedecies mille et quinquaginta: a pugnae verò *loco* ad Babylonem usque dicebantur esse tria millia stadiorum et sexaginta.

Indè, tenebrae cùm *obductae* essent, Miltocythes Thrax cum equitibus, ipse quibus praeerat, ferè quadraginta, et trecentis circiter peditibus Thraciis, ad regem perfugit. Caeteris se ducem praestabat Clearchus, quemadmodum convenerat, ac sequebantur; perveniuntque *adeo* ad prima castra prope Ariaeum ejusque exercitum, mediâ ferè nocte: cumque arma ordine disposuissent, Graecorum duces et praefecti cohortium apud Ariaeum convenère; et tam Graeci quàm Ariaeus, cum *aliis* apud hunc *dignitate* praestantissimis, jurejurando firmabant, neque prodituros se mutuo, et societatem *fide* culturos: barbari praeterea jurejurando adfirmabant, sine fraude se itineris duces futuros. In haec

autem *sic* jurârunt, *ut* apro, tauro, lupo, ariete maētatis, Graeci gladium, barbari hastam in scutum intingerent. Posteaquam data erat *utrinque* fides, Clearchus ait, Age verò, Ariaee, quandoquidem nobis eadem et vobis est expeditio, dicito tuo quae sit de itinere sententia: eâdemne, quâ venimus, nobis abeundum fit viâ, an aliam animadvertisse *tibi* potiorrem videris? Et ille, Si *via*, quâ venimus, abierimus, omnes fame peribimus: jam nobis enim nulli suppetunt commeatus. Nam denis septenis castris proximis hisce, ne *tum* quidem cùm huc pergeremus, ex *ipsa* quidquam regione capere potuimus: et si quid istic fuit, nos cùm per *eam* proficisceremur penitùs absumpsimus. Jam verò cogitamus *via* longiore quidem *illa* proficisci, sed *in qua* commeatùs non indigebimus. Ac primis quidem castris quàm longissimè poterimus nobis proficiscendum est; ut quàm maximè regiis a copiis abstrahamur: nam si bidui semel aut tridui iti-

σφ
χ
λη
πε
χο
τὸς
γνα
ἄπ
νενο
Ην
λιμ
ἔθεν
σαθ
τῆς
δι
παν
μακ
πορ
τῆς
ἵνα
λικά

σφάζαντες κάπρον, καὶ ταῦρον, καὶ λύκον,
καὶ κριὸν, εἰς ἀσπίδα βάπτοντες οἱ μὲν Ἕλ-
ληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. Ε-
πεὶ δὲ τὰ πιτὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρ-
χος, Ἀγε δὴ, ὦ Ἀριαῖε, ἐπεὶ περὶ ὁ αὐ-
τὸς ἡμῖν σόλος ἐστὶ καὶ ὑμῖν, εἰπέ τίνα
γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας· πότερον
ἀπιμεν ἢνπερ ἤλθομεν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐν-
νενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρεῖττω; Ὁ δ' εἶπεν,
Ὡς μὲν ἤλθομεν ἀπιδόντες, πάντες ἂν ὑπὸ
λιμῷ ἀπολοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν
ἔδεν τῶν ἐπιτηδείων. Ἐπτακαίδεκα γὰρ
σαθμῶν τῶν ἐγλυτάτω ἔδὲ δεῦρο ἰόντες ἐκ
τῆς χώρας ἔδεν εἶχομεν λαμβάνειν· ἐνθα
δ' εἴτι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδα-
πανήσαμεν. Νῦν δ' ἐπινοῶμεν πορεύεσθαι
μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων ἐκ ἀ-
πορήσομεν. Πορευτέον δ' ἡμῖν τὸς πρώ-
τους σαθμοὺς ὡς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους,
ἵνα ὡς πλείστον ἀποσπασθῶμεν τῷ βασι-
λικῷ στρατεύματι· ἦν γὰρ ἅπαξ δυοῖν ἢ

178 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

τρίων ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόχωμεν, οὐκέτι μὴ
δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. Ο-
λίγω μὲν γὰρ στρατεύματι ὃ τολμήσει ἐ-
φέπεσθαι· πολὺν δὲ ἔχων στόλον, ὃ δυνή-
σεται ταχὺ πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν
ἐπιτηδείων σπανιεῖ. Ταύτην, ἔφη, γνώ-
μην ἔχω.

Ἦν δ' αὕτη ἡ στρατηγία ὅθεν ἄλλο δυ-
ναμένη, ἢ ἀποδράναι, ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ
τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. Ἐπεὶ γὰρ
ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχον-
τες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡ-
λίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας
χώρας· καὶ τὸτο μὲν ὃκ ἐφύοθησαν. Ἐτι
δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὄραν ἱπ-
πέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων οἱ μὴ ἔτυχον
ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθε-
ον, καὶ Αῤιαῖος (ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἀμάξης
πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο) καταβὰς ἐ-
θωρακίζετο, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἐν ᾧ δὲ ὠ-
πλίζοντο, ἤκον λέγοντες οἱ προπεμφθέν-

nere *ab ipsis* abfuerimus, rex non *jam* ampliùs adsequi nos poterit. Parvis enim cum copiis insequi non audebit; et magnum si ducat exercitum, celeriter progredi non poterit: atque forsàn etiam commeatum inopià premetur. Haec mea, inquit, sententia est.

Caeterùm hoc de ducendo exercitu consilium ad nihil aliud quàm ad recessum vel fugam accommodatum erat: verùm fortuna meliùs ducis est officio functa. Nam ubi dies illuxit, *sic* iter faciebant, *ut* solem haberent ad dextram, cùm existimarent sole jam occidente ad vicos agri Babylonici se perventuros: in quo sanè haudquaquam falsi sunt. Verùm inclinato in vesperam die, hostilem *sibi* videre visi sunt equitatum: quare tum Graeci, qui fortè ordines non servarant, ad ordines currebant, tum Ariæus (quippe curru fortè faciebat iter, proptereà quòd vulneratus esset) *de eo* cùm descendisset, thoracem induit, *quod* et sui *fecerunt*. Intereà dum armis illi se induerent, speculatores praemissi re-

deunt, ac non equites *istos* esse nuntiant, sed jumenta pastum quaerentia. Itaque statim animadvertabant omnes, regem alicubi in propinquo habere castra: nam et fumus haud procul in vicis conspiciebatur. At Clearchus in hostes non duxit; (nôrat enim et fatigatos esse milites, et jejunio laborare: quin et serum jam *diei* erat) neque tamen *via* declinavit, cùm caveret, ne fugere videretur: sed recto ducens tramite, sole jam occidente, cum iis qui primi erant, tabernacula proximis collocavit in vicis, e quibus a regiis copiis direpta erant etiam ipsa aedium ligna. Ac primi quidem tali quodam modo castra sunt metati, posteriores quia tenebris jam *terrae* inductis accesserant, quo fortè quilibet loco erat, cubabant; ac mutuò se adpellando magnum excitârunt clamorem, quem et hostes audiêrunt: quo factum est, ut hostium proximi e tentoriis etiam fugerent. Postridie facilè hoc intellectum est: nam neque jumentum adparuit ullum, neque

τέ
ὑπ
πα
σιλ
μα
πο
κότ
ἡδῆ
φύ
θύα
τά
κατ
σιλ
τῶ
μοί
ὑς
ἐκα
ποί
λεμ
πολ
Δῆ

τες σκοποὶ, ὅτι ἔχ' ἱππεῖς εἰσιν, ἀλλὰ
 ὑποζύγια νέμοιτο. Καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν
 πάντες, ὅτι ἐγγύς περ ἐσρατοπεδεύετο βα-
 σιλεύς· καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώ-
 μαις ἔκ πρόσω. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τῆς
 πολεμίους ἔκ ἤγεν· (ἦδει γὰρ καὶ ἀπειρη-
 κώτας τῆς στρατιώτας, καὶ ἀσίτῃς ὄντας·
 ἦδη δὲ καὶ ὄψ' ἦν) ἔκ μέντοι ἔδ' ἀπέκλινε,
 φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν· ἀλλ' εὐ-
 θύωρον ἄγων, ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς
 τὰς ἐγγυτάτω κώμας τῆς πρώτης ἔχων
 κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τῆ βα-
 σιλικῆς στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ
 τῶν οἰκιῶν ξύλα. Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὁ-
 μοίῳ τρόπῳ τινὶ ἐσρατοπεδεύοντο, οἱ δὲ
 ὑσπεροὶ σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγχανον
 ἕκαστοι ἠυλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐ-
 ποίουν καλῶντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τῆς πο-
 λεμίους ἀκχεῖν· ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν
 πολεμίων καὶ ἐφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων.
 Δῆλον δὲ τῆτο τῇ ὑσπεραῖα ἐγένετο· οὔτε

γὰρ ὑποζύγιον ἔτι ἔδεν ἐφάνη, οὔτε στρα-
τόπεδον, οὔτε καπνὸς ἔδαμοῦ πλησίον.
Ἐξεπλάγη δὲ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐ-
φόδῳ τῷ στρατεύματος ἐδήλωσε δὲ τῷτο,
οἷς τῇ ὑφεραία ἐπραττε. Προΐσης μένοι
τῆς νυκτὸς ταύτης, καὶ τοῖς Ἑλλησι φό-
βος ἐμπίπλει, καὶ θόρυβος καὶ δῆπος ἦν,
οἷον εἰκὸς, φόβου ἐμπεσόντος, γίγνεσθαι.
Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ηλεῖον, ὃν ἐτύγ-
χανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄριστον
τῶν τότε, τῷτον ἀνειπεῖν ἐκέλευσε, σιγῇ
κατακηρύξαντα, ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρ-
χόντες, ὅς ἂν τὸν ἀφιένῃα τὸν ὄνον εἰς τὰ
ὄπλα καταμηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν
τάλαντον ἀργυρίου. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκη-
ρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ
φόβος εἴη, καὶ οἱ ἄρχοντες σῶσι. Ἀμα δὲ
ὄρθῳ παρήγγειλε Κλέαρχος εἰς τάξιν
τὰ ὄπλα τίθεσθαι τὰς Ἑλληνας, ἥπερ
εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη.

Ὁ δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἔξε-

castra, neque usquam in propinquo fumus. Quin et rex *ipse*, uti videbatur, exercitûs *nostri* adventu fuit exterritus: idque declaravit iis, quae altero die fecit. Verum hâc procedente nocte, Graecis etiam incidit terror, ac tumultus erat strepitusque *tantus*, quantum esse consentaneum est, cum terror incidit. Clearchus verò Tolmidem Eleum, quem praestantissimum ejus temporis praekonem apud se fortè habebat, pronuntiare jussit, silentio *prius* indicto, significare duces, qui indicârît eum, asinum qui in castra emiserat, *istum* praemium argenti talentum accepturum. Haec posteaquam per praeconem enuntiata fuerunt, intellêxere milites vanum fuisse terrorem, ac duces *esse* salvos. Primo autem diluculo Clearchus Graecis imperat, ut *illo* armati consisterent ordine, quo se praelii tempore tenerant.

Caeterum quod paulò ante scripsi, re-

gem hoc adventu nostro exterritum fuisse, *id quidem* manifestum erat. Nam cum pridie nuntiis *ad nos* missis, ut arma traderemus praeceperat, tunc sanè sub ortum solis caduceatores misit, *qui de foederibus agerent*. Hi cum ad primos excubitores venissent, *ubi duces essent* quaerebant. *Quod* ubi renuntiassent excubitores, Clearchus id qui fortè temporis ordines inspiciebat, excubitoribus mandavit, caduceatores expectare juberent, donec sibi otium esset. Cum autem sic instruxisset exercitum, ut omni ex parte commodè densa cerni posset phalanx, nec quisquam ex inermis esset in conspectu, nuntios arcessivit, ac tum ipse processit cum parte militum suorum armis instructissimâ atque pulcherrimâ, tum aliis haec ducibus denuntiavit. Posteaquam prope nuntios erant, quid velent, interrogat. Aiunt illi, *ut de foederibus agerent* venisse homines, qui et ad regis *mandata* Graecis, et ad Grae-

πλάγῃ τῇ ἐφ' ὁδῷ τῇδε, δῆλον ἦν. Τῇ
 μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων, τὰ ὄ-
 πλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα
 ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἐπεμψε περὶ
 σπονδῶν. Οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τὰς προ-
 φύλακας, ἐζήτην τὰς ἄρχοντας. Επεὶ
 δ' ἀπήγγειλαν οἱ προφύλακες, Κλέαρχος
 τυχῶν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν, εἶπε
 τοῖς προφύλαξι, κελεύειν τὰς κήρυκας πε-
 रिμένειν, ἄχρις ἂν χολάσῃ. Επεὶ δὲ κα-
 τέστησε τὸ σράτευμα, ὥστε καλῶς ἔχειν
 ὀρεῖσθαι πάντα φάλαγγα πυκνήν, τῶν δὲ
 ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε
 τὰς ἀγγέλους, καὶ αὐτός τε προῆλθε τὰς
 τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεσάτους
 τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις
 στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν. Επεὶ δὲ πρὸς
 τοῖς ἀγγέλοις ἦσαν, ἡρώτα τί βούλοιντο.
 Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι περὶ σπονδῶν ἤκοιεν ἄν-
 δρες, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τὰ τε παρὰ
 βασιλέως τοῖς Ἑλλησιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ

186 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, βασιλεῖ. Ὁ δὲ
 ἀπεκρίνατο· Απαγγέλλετε τοῖνυν αὐτῷ,
 ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἄριστον γὰρ οὐκ ἔ-
 στιν, ὅδε ἂν τολμήσων περὶ σπονδῶν τοῖς
 Ἕλλησι λέγειν, μὴ πορίσας ἄριστον. Ταῦ-
 τα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ
 ἦκον ταχύ· (ὧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγὺς που
 ἦν βασιλεὺς ἢ ἄλλος τις, ὧ ἐπετέτακτο
 ταῦτα πράττειν) ἔλεγον δὲ, ὅτι εἰκότα
 δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἦκοιεν ἡγεμόνας
 ἔχοντες, οἳ αὐτὰς, εἰ σπονδαὶ γένοινται,
 ἄξουσιν ἔνθεν ἔξουσι τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ
 ἡρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο
 ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσον-
 ται σπονδαί. Οἱ δὲ, πᾶσιν, ἔφασαν, μέ-
 χρις ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελ-
 θῇ. Επεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μετασησά-
 μενος αὐτὸς ὁ Κλέαρχος, ἐβύλευετο· καὶ
 ἐδόκει ταχύ τὰς σπονδὰς ποιῆσθαι, καὶ
 καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια
 καὶ λαβεῖν. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε, Δοκεῖ

corum regi *mandata* referenda forent idonei. Respondit *Clearchus*: Ergo renuntiate ei, primùm praelio decertandum esse: prandium enim *nobis* non est, nec *quisquam unus* qui Graecis verba de foederibus facere audeat, nisi prandium praebuerit. Haec cùm audissent nuntii abequitabant, ac statim redibant: (unde constabat in propinquo regem alicubi esse, vel quendam alium, cui de his agendis datum esset negotium) aiebant autem regi aequa, quae protulissent, esse videri, atque *adeo* venire se cum ducibus *itinerum*, qui eos, si inirentur foedera, ducturi essent, ubi commeatus essent habituri. Et quaerebat ille, an foedera iis *tantum* viris offerret, *ad ipsum* qui ituri essent ac redituri, an aliis quoque *cum ipso pacta* forent foedera. Illi, omnibus, aiunt *oblata esse foedera*, quoad regi a vobis *proposita* renuntientur. Haec cùm dixissent, *Clearchus*, iis submotis, *tota de re* consultabat: visumque est ut foedera statim inirent, pacateque *adeo* ad commeatum tum profiscerentur.

tur, tum caperent. Et Clearchus, Mihi quoque, inquit, haec placent: *quod* tamen ipsis non confestim significabo, sed cunctabor donec vereantur nuntii, ne nobis foedera ut ineamus minimè videatur: verum nostris etiam, ait, militibus eundem adfuturum metum arbitror. Posteaquam visum est *illi* esse commodum, percussurum se foedus significabat, statimque ut ad commeatus ipsum ducerent, praecepit. Atque illi quidem praeibant:

At Clearchus foedera percussurus, copiis instructis iter faciebat, ipseque *eas* a tergo custodiebat. Et in fossas ac valles incidebant aquâ plenas, adeò ut *eas* absque pontibus transire non possent: sed ex palmis, quae deciderant, quasve ipsi excidebant, pontes faciebant. Atque ibi tum animadverti poterat, quomodo praeesset Clearchus; cum manu laevâ teneret hastam, baculum dextrâ: ac si quis ei videretur illorum, quibus hoc negotii datum erat, segniter se gerere, *mox* idoneum eligens, *illum alterum* amovit; et

μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· ὁ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω ἕς' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ οἱ μὲν ἡγῶντο·

Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο, τὰς μὲν σπονδὰς ποιησόμενος, τὸ δὲ σφάτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. Καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος, ὥς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἱ ἦσαν ἐκπεπλωκότες, τὸς δὲ καὶ ἐξέκοπλον. Καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καλαμαθεῖν ὥς ἐπεσάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τῷ το τεταγμένων βλακεύ-

190 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

ειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαυσεν
 αὐν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν
 πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰχὺνην εἶ-
 ναι, μὴ οὐ σπουδάζειν. Καὶ ἐτάχθησαν
 μὲν πρὸς αὐτὸν οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονό-
 τες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἐώρων σπου-
 δάζοντα, προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτε-
 ροι. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευ-
 δεν, ὑποπλεύων μὴ αἰεὶ ἔτῳ πλήρεις εἶναι
 τὰς τάφρους ὕδατος· (ὃ γὰρ ἦν ὥρα οἷα τὸ
 πεδῖον ἄρδεν) ἀλλ' ἵνα πολλὰ τὰ ἄπορα
 φαίνοιτο τοῖς Ἑλλησιν εἶναι εἰς τὴν πο-
 ρεῖαν, τέττα ἕνεκα βασιλέα ὑπώπλευεν ἐ-
 πὶ τὸ πεδῖον τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι.

Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅ-
 θεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐ-
 πιτήδεια. Ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς, καὶ οἶνος
 φοινίκων, καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν.
 Αὐταὶ δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἷας
 μὲν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέ-
 ταις ἀπέκειντο· αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀπο-

ipse simul in coenitum descendens *cum aliis* manum operi admovebat; adeo ut omnibus pudori esset, si non *et ipsi* strenuam navarent operam. Ac apud ipsum quidem triginta *tantum* annos nati constituti fuerunt: verum ubi Clearchum opus sedulo facientem viderunt, seniores etiam *ei* manus admoverunt. Et multo magis festinabat Clearchus, quod fossas hunc ad modum non semper aqua plenas esse suspicaretur: (quippe cum *illud anni* tempus non esset, quo solum rigare solebant) at quod multa Graecis ad iter *faciendum* impedita viderentur, idcirco regem aquam in campum emisisse suspicabatur.

Confecto itinere ad vicos pervenerunt, unde *viae* duces comitatus capiendos esse demonstraverant. *In his* multum inerat frumentum, et vinum ex palmis, acetumque ex iisdem coctum. Istae palmarum glandes, quales apud Graecos quidem videre est, famulis reservabantur; quae vero dominis refer-

vabantur, delectae erant, pulchritudine et magnitudine admirabiles: specie autem ab electro nihil differebant. *Nonnullas* exsiccatas pro bellariis reposuerant. Et inter potandum suave quidem *illud* erat, sed capitis *tamen* dolorem excitabat. Ibi primum milites etiam cerebro palmae vescebantur, atque multum *cibi* genus *ipsum*, tum propriam suavitatis *ejus* naturam admirabantur. Sed et hoc acrem capiti dolorem adferebat. Palma autem *ipsa*, undè cerebrum extractum esset, tota exarescebat. Tres hìc dies commorati sunt: et *interea* Tissaphernes a magno rege venit, regis item uxoris frater, et tres alii Persae; *quos* servi multi sequebantur. Iis autem cùm duces Graecorum obviam processissent, Tissaphernes primum per interpretem in hunc modum loquutus est:

“ Ego, Graeci, loca Graeciae proxima habito: quare cùm vos in multa et ineluctabilia mala incidisse viderem,

χείρ
κάλ
οὐδὲ
τρα
ρά
ταῦ
τον
ἐθα
τῆς
φαι
ὁ ἐγ
ἐμε
σιλέ
λέω
τρε
ἀπὸ
την
μην
“ ο
“ ο

κείμεναι, ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιοι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ἡ δὲ ὄψις ἡλέκτρου οὐδὲν διέφερε. Τὰς δὲ τινὰς ξηραίνοντες, τραγήματα ἀπετίθεσαν. Καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγές δέ. Ενταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τῷ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό, τε εἶδος, καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. Ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. Ὁ δὲ φοίνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος, ὅλος αὐαίνειο. Ενταῦθα δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλῃ βασιλέως ἦκε Τισαφέρνης, καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφός, καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δῶλοι δὲ πολλοὶ εἶποντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτον Τισαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε·

“ Εγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων

“ οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι· καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον

“ εἰς πολλὰ κακὰ καὶ ἀμήχανα πεπίω-

194 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

“ κότας, εὖρημα ἐποίησάμην, εἴ πως δυ-
 “ ναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δὲ-
 “ ναί μοι ἀποσῶσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑ-
 “ μᾶς. Οἶμαι γάρ, ἔκ ἀχαρίστως μοι
 “ ἔξειν οὔτε πρὸς ὑμῶν, οὔτε πρὸς τῆς
 “ Ἑλλάδος ἀπάσης. Ταῦτα δὲ γνῆς, ἡ-
 “ τέμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δικαί-
 “ ως ἂν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κῦρόν
 “ τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἠγγείλα, καὶ
 “ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικό-
 “ μην· καὶ μόνος τῶν κατὰ τῆς Ἑλλήνας
 “ τεταγμένων ἔκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα
 “ καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμετέρῳ
 “ στρατοπέδῳ, ἐνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐ-
 “ πεί Κῦρον ἀπέκτεινε· καὶ τῆς σὺν Κύ-
 “ ρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖςδε τοῖς πα-
 “ ροῦσι νῦν μετ’ ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι
 “ πιστότατοι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὑ-
 “ πέραχτό μοι βελεύσασθαι· ἔρεσθαι δέ
 “ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἐνε-
 “ κα ἐστρατεύσατε ἐπ’ αὐτόν. Καὶ συμ-

“ in lucro mihi deputandum censui, si
 “ quâ ratione petere a rege possem, ut
 “ vos in Graeciam salvos reducendi mi-
 “ hi copiam daret. Arbitror enim gra-
 “ tiam mihi nec a vobis, nec ab univer-
 “ sâ Graeciâ defuturam. Haec cùm ex-
 “ istimarem, *id* a rege petii, dicens ei,
 “ jure *ipsum hac in parte* mihi gratifi-
 “ caturum, quippe qui primus ipsi et
 “ Cyrum ei bellum parare nuntiârim,
 “ et unâ cum nuntio auxiliis comitanti-
 “ bus accesserim; ac solus ex iis, qui
 “ oppositi Graecis fuêre, non fugerim,
 “ sed *aciem* perruperim et cum rege
 “ vestris in castris me conjunxerim, quò
 “ rex, Cyrum ubi interfecerat, perve-
 “ nerat; qui barbaros etiam Cyrum se-
 “ cutos cum iis ipsis, quas nunc mecum
 “ habeo, fidissimas sane ipsi, copiis per-
 “ sequutus fuerim. Ac de his quidem
 “ se deliberaturum mihi pollicitus est:
 “ sed tamen *huc* me venire atque vos
 “ interrogare jussit, quamobrem adver-
 “ sùs ipsum arma ceperitis. Atque *adeo*

“ vobis suadeo modice respondeatis; ut
 “ factu mihi facilius sit, si quid *equidem*
 “ boni vobis ab ipso impetrare potero.”

Ad haec *verba* Graeci nonnihil secedentes *inter se* consultabant, atque *ita* responderunt; (Clearcho *pro omnibus* loquente) “ Nos neque *eo consilio* convenimus, ut regi bellum faceremus, neque adversus regem profecti sumus: sed multos Cyrus inveniebat (utì et tu probè nōsti) praetextus, ut et vos imparatos offenderet, et nos huc perduceret. Posteaquam verò eum in periculo jam esse ingenti videremus, et apud deos et apud homines pudendum existimavimus, eum si desereremus, *praesertim* qui superioribus temporibus nosmet ipsos *ejus* beneficiis exhibuisssemus. At ubi Cyrus occubuit, neque de regno cum rege contendimus, neque *causae quidquam* est, cur regis agrum infestare vellemus; nec eum occidere cupimus, sed domum profecturi sumus, si nemo nobis molestiam exhibeat: verum si quis in-

“ ἔβλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα
 “ μοι εὐπρακτότερον ᾦ, ἐάν τι δύνωμαι
 “ ἀγαθὸν ὑμῖν παρ’ αὐτοῦ διαπράξασ-
 “ θαι.”

Πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες
 ἔβλεούντο, καὶ ἀπεκρίναντο· (Κλέαρχος
 δ’ ἔλεγεν) “ Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὥς
 “ βασιλεῖ πολεμήσοιτες, ὅτ’ ἐπορευόμε-
 “ θα ἐπὶ βασιλέα· ἀλλὰ πολλὰς προφά-
 “ σεις Κῦρος εὕρισκεν, (ὥς καὶ σὺ εὖ οἶσ-
 “ θα) ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λά-
 “ βει, καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀναγάγοι. Ἐπεὶ
 “ μέντοι ἤδη ἐωρῶμεν αὐτὸν ἐν δεινῷ ὄν-
 “ τα, ἡχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους
 “ προδοῦναι αὐτὸν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ
 “ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοῖς εὖ ποιεῖν. Ἐ-
 “ πεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε ἀντιποιέ-
 “ μεθα βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, οὔτ’ ἔστιν οὗ-
 “ ἕνεκ’ ἂν βουλοίμεθα τὴν βασιλείας χώ-
 “ ραν κακῶς ποιεῖν· ὅδ’ αὐτὸν ἀποκτεῖ-
 “ ναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοίμεθα δ’ ἂν οἱ·

“ καδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίη· ἀδικῶντα
 “ μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύ-
 “ νασθαι. Εἰ μὲντοι τίς ἡμᾶς καὶ εὖ
 “ ποιῶν ὑπάρχη, καὶ τέττου εἰς γε δύνα-
 “ μιν οὐχ ἡτλήσόμεθα εὖ ποιῶντες.” Ὁ
 μὲν ὕτως εἶπεν·

Ἀκέσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης, ἔφη, Ταῦ-
 τα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ, καὶ ὑμῖν πά-
 λιν τὰ παρ’ ἐκείνου· μέχρι δὲ ἂν ἐγὼ ἤ-
 κω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς
 παρέξομεν. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑφεραίαν ἔχ-
 ῃκεν· ὡς οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ
 τρίτῃ ἡκων ἔλεγεν, ὅτι διαπεπραγμένος
 ἦκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ σώζειν
 τὰς Ἑλληνας· καίπερ πάνυ πολλῶν ἀν-
 τιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἶη βασιλεῖ, ἀ-
 φεῖναι τὰς ἐφ’ ἑαυτὸν στρατευσαμένους.
 Τέλος δὲ εἶπε, Καὶ νῦν ἔξεσιν ὑμῖν πιστὰ
 λαβεῖν παρ’ ἡμῶν, ἢ μὴν φιλίαν ὑμῖν πα-
 ρέξειν τὴν χώραν, καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, ἀγορὰν παρέχοντας. Ὅπερ

“juriam faciat, eum cum deorum ope
 “propulsare conabimur. Quòd si quis
 “etiam beneficiis nos prosequatur, nec
 “ab illo pro viribus *nostris* benefacien-
 “do vincemur.” Haec ille loquutus
 est:

Quae cùm audisset Tissaphernes,
 Haec regi, inquit, renuntiabo, vicissim-
 que ipsius *mandata* vobis: mancant au-
 tem, donec ego rediero, foedera: et nos
 forum *vobis* suppeditabimus. Ac postri-
 diè quidem non rediit; ex quo Graeci
 solliciti erant: tertio verò cùm rediisset
 die, venire se aiebat rege exorato, ut ip-
 si Graecos *domum* incolumes reducere
 liceret; tametsi quamplurimi fuissent,
 qui contradicerent, non ex regis esse
 dignitate, qui adversùs ipsum arma ce-
 pissent, dimittere. Postremò, Licet ita-
 que jam vobis, ait, fidem a nobis acci-
 pere, certò nos amicam vobis regionem
 praebituros, et sine dolo, datâ commea-
 tûs coëmendi copiâ, in Graeciam abduc-
 turos. Sicubi forum non praeberimus,

vos ex regione commeatus fumere partiemur. Vos vicissim dato nobis jurejurando polliceri oportebit, certò tanquam per *regionem* amicam sine *ullo* damno vos iter facturos, *atque adeo* esculenta et potulenta sumpturos, ubi forum non prae-buerimus; sin forum prae-buerimus, commeatus pretio redempturos. Decreta sunt haec; et jurejurando interposito, dextras Tiffaphernes et conjugis regiae frater Graecorum ducibus et praefectis cohortium dederunt, *vicissimque* a Graecis acceperunt. Post haec Tiffaphernes: Jam quidem ad regem abeo: posteaquam verò quae mihi opus sunt perfecero, redibo collectis *viaticis eo consilio*, ut vos in Graeciam deducam, et ipse meum ad principatum discedam.

Post haec et Graeci et Ariaeus, castris quae hinc inde propè aberant locatis, Tiffaphernem dies plus viginti opperiebantur. In his veniunt ad Ariaeum

εἴ' ἂν μὴ παρέχωμεν ἀγορὰν, λαμβάνειν
 ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ἐπιτήδεια.
 Ὑμᾶς εἴ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὁμόσαι, ἥ μὴν
 πορεύεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς, σῖτα καὶ
 ποτὰ λαμβάνοντας, ὅποτε μὴ παρέχω-
 μεν ἀγορὰν. εἰ δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν,
 ὠνούμενους ἔξειν τὰ ἐπιτήδεια. Ταῦτα
 ἔδοξε· καὶ ὤμωσαν, καὶ δεξιὰς ἔδωσαν Τισ-
 σαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀ-
 δελφὸς, τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ
 λοχαγοῖς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλή-
 νων. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε·
 Νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν
 δὲ διαπράξωμαι ἢ δέομαι, ἤξω συσκευα-
 σάμενος, ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλά-
 δα, καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἑμαυτῷ ἀρ-
 χήν.

Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην
 οἱ τε Ἕλληνες καὶ Αἰριαῖος, ἐγγὺς ἀλλή-
 λων ἐστρατοπεδευμένοι, ἡμέρας πλείους ἢ
 εἴκοσιν. Ἐν δὲ ταύταις ἀφικνῶνται πρὸς

Αριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγ-
 καῖοι, καὶ πρὸς τὰς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τι-
 νές παραθαρρύνοντές τε καὶ δεξιὰς ἐνιοὶ πα-
 ρὰ βασιλέως φέροντες, μὴ μνησικακήσιν
 βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστραί-
 ας, μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παροιχομέ-
 νων. Τέτων δὲ γιγνομένων, ἐνδηλοὶ ἦσαν
 οἱ περὶ τὸν Αριαῖον ἦτιον τοῖς Ἑλλησι
 προσέχοντες τὸν νῦν ὥστε καὶ τὸτο τοῖς
 μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκεν,
 ἀλλὰ προσίοντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ
 τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς, Τί μένομεν; ἢ ἔκ
 ἐπισάμεθα ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι
 περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιο, ἵνα καὶ τοῖς
 ἄλλοις Ἑλλησι φόβος ᾗ ἐπὶ βασιλέα στρα-
 τεύειν; Καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μέ-
 νειν, διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ στρατεύ-
 μα· ἐπειδὴν δὲ πάλιν ἀλυσθῇ αὐτῷ ἡ στρα-
 τία, οὐκ ἔστιν ὅπως ἔκ ἐπιθήσεται ἡμῖν.
 Ἰσως δέ περ ἢ ἀποσκάπτει τὶ ἢ ἀποτεριχί-
 ζει, ὡς ἄπορος ἢ ἡ ὁδός. Οὐ γάρ ποτε

fratres et necessarii caeteri, *itemque* nonnulli Persarum ad eos qui cum illo erant, qui fiduciam *eis* addebant, nonnullis etiam fidem a rege *datam* adferentibus, non cum animo eis infenso regem recordaturum expeditionis adversus ipsum cum Cyro *susceptae*, nec ullius rei alterius praeteritae. Quae cum *ita* fierent, palam erat Ariaeum cum suis minùs *jam* Graecis attentum animum praebere: adeò ut hoc etiam Graecorum plerisque non placeret, qui cum Clearchum caeterosque accessissent duces, Quid, inquiunt, manemus? an nescimus regem nos perditos in primis velle, ut sit Graeci etiam quod caeteri metuant adversus regem arma capere? Et jam quidem nos ad manendum pellit, propterea quòd copiae ejus dispersae sint: verum ubi rursus ipsi coactae fuerint copiae, fieri non potest quin nos adoriatur. Fortassis etiam alicubi fossam ducit aliquam vel murum extruit, ut iter nobis sit impervium. Neque enim valdè

voluerit nos ut in Graeciam reversi nuntium perferamus, nos utique tot *exiguoſve numero viros* regis copias pro portis ejus vicisse, eoque illuso rediisse.

○ Clearchus autem iis, qui haec dicebant, Haec quidem ipse, respondit, omnia mecum in animo considero: sed *et illud* cogito, si jam discedamus, futurum ut belli *gerendi* causâ discedere, et contra foedera facere videamur. Tum, primò quidem nemo forum nobis praebebit, neque unde cibaria sumpserimus; deinde nemo erit nobis qui se ducem praebuerit; etiam Ariaeus, simul atque haec fecerimus, a nobis statim deficiet: adeò ut nullus nobis reliquus futurus sit amicus, sed illi etiam, qui priùs erant *amici*, hostes nobis fient. Fluvius quidem num quis alius nobis trajiciendus sit, haud scio: Euphratem certè scimus, hostibus impredientibus, nullo modo transiri posse. Nec sanè nobis, si pugnandum fuerit, equites sunt auxiliarii;

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 205

ἐκὼν γε βεβλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι, ὥς ἡμεῖς τοσοῦδε ὄντες ἐνικῶμεν τὴν βασιλέως δύναμιν ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτῆς, καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν.

Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν, Εγὼ ἐνθυμῶμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ δὲ ὅτι εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι, καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. Ἐπειτα, πρῶτον μὲν ἀγορὰν εἰς ἡμῖν παρέξει, εἰ δ' ὁπόθεν ἐπισιτισόμεθα· αὐτῇ δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφεσθήσει· ὥστε φίλος ἡμῖν εἰς δαίμονα λελείφεται, ἀλλ' οἱ καὶ πρόσθεν ὄντες, πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. Ποταμὸς δὲ εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστὶ διαβατέος, οὐκ οἶδα· τὸν δ' ἔν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι, κωλύόντων πολεμίων. Οὐ μὲν δὴ, ἂν μάχεσθαι δέη, ἱππεῖς εἰσὶν ἡμῖν σύμμαχοι· τῶν δὲ πολε-

206 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

μίων ἱππεῖς εἰσιν οἱ πλείστοι καὶ πλείους
 ἄξιοι ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτεί-
 ναιμεν; ἡτλωμένων δὲ μὴν ὑδένα οἶόν τε
 σωθῆναι. Εγὼ μὲν ἔν βασιλέα, ὃ πολλὰ
 ἔτως ἐς τὰ σύμμαχα, εἶπερ προθυμεῖ-
 ται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ, τι δεῖ αὐ-
 τὸν ὁμόσαι, καὶ δεξιὰν δῆναι, καὶ θεὸς ἐπι-
 ορκῆσαι, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆ-
 σαι Ἕλλησι καὶ βαρβάροις. Τοιαῦτα ἔ-
 λεγε πολλά.

Εν δὲ τούτῳ Τισαφέρνης ἦκεν, ἔχων
 τὴν ἑαυτῷ δύναμιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιὼν, καὶ
 Ορόντας τὴν ἑαυτῷ δύναμιν ἦγε δὲ καὶ τὴν
 θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. Εν-
 τεῦθεν δὲ Τισαφέρνους ἡγουμένου καὶ ἀ-
 γορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο. ἐπορεύετο
 δὲ καὶ Αῤιαῖος, ἔχων τὸ Κύρου βαρβαρικὸν
 σφάτευμα, ἅμα Τισαφέρνει καὶ Ορόντῃ,
 καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. Οἱ δὲ
 Ἕλληνες ὑφορῶντες τῆτους, αὐτοὶ ἐφ' ἑ-
 αυτῶν ἐχώρουν, ἡγεμόνας ἔχοντες. Ε-

at hostium equitatus plurimus est et praestantissimus: quemnam itaque interficiemus, si *maxime* vicerimus? certè si vincemur, nemo salvus evadere poterit. Equidem regem, cui multa adeò sunt auxilia, siquidem nos perditos cupiat, haud scio cur jusjurandum dextramque dedisse necesse fuerit, ac per deos fallendi animo jurasse, datamque *adeo* ab ipso fidem Graecis barbarisque suspectam fecisse. Hujusmodi multa dicebat.

Interea suis cum copiis venit Tissaphernes, quasi domum profecturus, *itemque* cum copiis suis Orontas: quin et regis *hic* filiam, matrimonio sibi junctam *secum* ducebat. Indè Tissapherne praecedente praebenteque forum proficiscebantur: comitabatur etiam Ariaeus Tissaphernem et Orontam, cum copiis Cyri e barbaris *quas conscripserat*, et unà cum illis castra metatus est. Graeci autem cum eos suspectos haberent, seorsum *suis* cum ducibus pergebant. Et

semper castra posuerunt *ita*, ut *aliquanto* minus unâ parasangâ ab se invicem distarent: praeterea sibi cavebant utrique ab utrisque tanquam hostibus, atque hoc *adeo* statim suspicionem praebuit. Nonnunquam etiam *loco* dum ex eodem ligna petebant, dum pabulum aliaque id genus colligebant, verbera invicem ingerebant; adeò ut hoc etiam inimicitias excitaret. Confecto trium castrorum itinere, ad Mediae murum pervenerunt, intraque eum ingressi sunt: erat autem extructus lateribus coctis in bitumine positis, latitudine pedum viginti, centum altitudine: longitudo ferebatur esse parasangarum viginti; neque procul a Babylone aberat.

Inde castris alteris, parasangas octo progressi sunt; binosque trajecerunt alveos fodiendo ductos, ponte alterum, alterum navigiis septem junctum: (*ducti* erant hi a Tigri fluvio; et ab his fossae etiam in regionem *illam* diducebantur,

στρατοπεδεύοντο δὲ ἐκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην, καὶ μεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ οἱ ἀμφοτέρω, ὥσπερ πολεμίους, ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τῷτο ὑποψίαν παρεῖχεν. Ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τῷ αὐτοῦ, καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοικῶτα συλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τῷτο ἔχθραν παρεῖχε. Διελθόντες δὲ τρεῖς σαθμούς, ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδίας τεῖχος, καὶ παρῆλθον αὐτῷ εἴσω· ἦν δὲ ὠκοδομημένον πλίνθοις ὀπλίαις ἐν ἀσφάλτῳ κείμεναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δὲ ἐλέγελο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπεῖχε δὲ Βαβυλῶνος ὁ πολὺ.

Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σαθμὸς δύο, παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν, ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ', ἐξευμένην πλοίοις ἐπὶ· (αὗται δὲ ἦσαν ἀπὸ τῷ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέτμητο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν

210 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

πρῶται, μεγάλαι, ἔπειτα δι' ἐλάσσους·
τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὄχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ
Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας) καὶ ἀφικνούνται
ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις
ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ἥ ὄνομα Σι-
τάκη, ἀπέχουσα τῷ ποταμῷ σαδίης πεν-
τεκαίδεκα. Οἱ μὲν ἔν τῃ Ἑλληνες παρ' αὐ-
τὴν ἐσκήνωσαν, ἐγγὺς παραδείσους καλοῦ
καὶ μεγάλου, καὶ δασέος παντοίων δένδρων·
οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα,
καὶ μέντοιγε καλαφανεῖς ἦσαν. Μετὰ δὲ τὸ
δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ
τῶν ὀπλῶν Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ
προσελθὼν ἐρώτησεν ἄνθρωπός τις τοὺς
προφύλακας, πῶς ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέ-
αρχον. (Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦ-
τα, παρὰ Αῤιαῖς ὧν τῷ Μένωνος ξένου.)
Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτὸς εἴη, ὃν
ζητεῖ, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος, Ἐπεμφάν με
Αῤιαῖος καὶ Αῤτάεζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω,
καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι;

primae, magnae, deinde minores; tandem etiam exigui canales, qualiter ad panici segetem in Graeciâ *ducuntur*) ac ad Tigrim fluvium perveniunt; propter quem urbs erat magna et hominibus frequens, cui nomen Sitace, a flumine stadiis quindecim distans. Et Graeci quidem ad hanc castra sunt metati, prope hortum amoenum magnumque, et arboribus omnis generis densum: barbari verò cùm Tigrim transiissent, conspici certè non poterant. Caeterùm a coenâ fortè Proxenus et Xenophon pro loco armati ubi excubârunt ambulabant: cùm quidam accedens excubitores interrogavit, ubinam Proxenum vel Clearchum reperiret. (Menonem non quae-
 rebat, quanquam ab Ariaeo *missus* esset Menonis hospite.) Cùm dixisset Proxenus se *illum* esse, quem quaereret, Ariaeus, inquit ille, et Artacæzus, fideles olim Cyro, et vobis benevoli, me miserunt; cavendumque vobis esse denun-

tiant, ne barbari noctu vos adoriantur: est enim magnus in vicino *vobis* horto exercitus. Ad pontem etiam Tigris fluminis ut praesidium mittatis, hortantur, propterea quod Tissaphernes de eo noctu solvendo cogitat, si possit, ut non transeatis, sed inter fluvium et alveum intercludamini. Haec cum audissent, eum ad Clearchum ducunt, et quae diceret, exponunt. *Ea* cum audisset Clearchus, perturbatus erat, et metu vehementi commotus. At adolescens quidam ex iis qui aderant, re consideratâ, non esse aiebat consentanea, *Tissapher-nem ipsos* adgressurum et pontem soluturum. Perspicuum enim *est*, necesse esse eos, si nos adoriantur, vel vincere vel vinci. Si ergo vicerint, quid iis opus est pontem ut solvant? neque enim, multi si fuerint pontes, habebimus, quo fugiendo salvi evadamus. Contrâ verò si nos vicerimus, soluto ponte, deerit illis, quò fugiant: nè quidem ferre quis-

μὴ ὑμῖν ἐπιθῶναι τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι·
ἐστὶ δὲ σφάτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον πα-
ραδείσῳ. Καὶ ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ Τί-
γρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύσσι φυλα-
κὴν, ὅτι διανοεῖται λύσαι αὐτὴν Τισα-
φέρνης τῆς νυκτὸς, ἥνπερ δύνηται, ὥς μὴ
διαβῇτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀποληθῇτε τοῦ
ποταμῷ καὶ τῆς διώρυχος. Ακούσαντες
ταῦτα ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρ-
χον, καὶ φράζουσιν αὐτὸν λέγει. Ὁ δὲ Κλέ-
αρχος ἀκέσας ἐταράχθη, καὶ ἐφοβεῖτο
σφόδρα. Νεανίσκος δὲ τις τῶν παρόντων
ἐννοήσας, εἶπεν ὥς ἔκ ἀκόλυσθα εἶη, τό τε
ἐπιθήσεσθαι καὶ τὸ λύσειν τὴν γέφυραν.
Δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει
αὐτοὺς, ἢ ἡττᾶσθαι. Εἰ μὲν οὖν νικῶσι,
τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; ἔδὲ γάρ,
ἂν πολλαὶ γέφυραι ᾖσιν, ἔχοιμεν αὖν, ὅ-
ποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. Αν δ' αὖ
ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας ἔχ-
εῖν οὖν ἐκεῖνοι, ὅποι αὖν φύγωσιν. ἔδὲ μὴ

βοηθῆσαι, πολλῶν ὄντων πέραν, ὕδεις αὐτοῖς δυνήσεται, λελυμένης τῆς γεφύρας.

Ακούσας δὲ ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἤρειο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἴη χώρα ἢ ἐν μέσῳ τῆ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι πολλή, καὶ κῶμαι ἐνεῖσι, καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Τότε δὲ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὁκνῶντες μὴ οἱ Ἕλληνες διελθόντες τὴν γέφυραν, μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐρύματα ἔχοντες, ἐνθεν μὲν τὸν Τίγρητα ποταμὸν, ἐνθεν δὲ τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας, πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης, καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνόντων· εἴτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βέλοῖτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. Μετὰ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὁμῶς φυλακὴν ἐπέμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο ὕδεις ὕδαμόθεν, ἕτε πρὸς τὴν γέφυραν ὕδεις ἦλθε τῶν πολεμίων, ὥς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον.

quam ipsis auxilium poterit, ponte soluto, licet trans amnem multi sint.

Quae cum audisset Clearchus, nuntium interrogabat, quanta *ea* esset regio, quae inter Tigrim *jacet* et alveum. Dixit is amplam esse, atque vicos *in ea*, multasque et magnas urbes inesse. Tum etiam cognitum est, barbaros submisisse hominem, qui vererentur ne Graeci cum transissent pontem, in insulâ manerent, in *qua* hinc Tigris fluvius, illic alveus iis munimento foret; ac commeatum ex agro *inter hos* interjecto haberent, qui et amplus esset et fertilis, cum etiam qui colerent *eum* adessent, tum autem perfugium fieret, si quis regi injurias inferre vellet. Secundum haec quieti se dabant; nihilominus tamen ad pontem praesidium miserunt: at nec ullâ ex parte quisquam *eos* invasit, nec ad pontem ullus hostium venit, quemadmodum ii, qui praesidium *ibi* agitaverant, renuntiârunt. Primâ auro-

râ pontem triginta septem navigiis junctum, quàm cautissimè fieri posset, transiêrunt: nam quidam ex iis, qui apud Tissaphernem fuerant, Graecis enuntiârunt futurum, ut *ipsos* inter transeundum adorirentur *hostes*; quod sanè falsum erat: ab iis tamen in ipso transitu conspectus fuit Glus cum *quibusdam* aliis, qui num amnem transirent specularetur; *quod cùm Graecos facere videret*, abequitabat.

A Tigri castris quartis, parasangas viginti progressi sunt, usque ad Physcûm amnem, latitudine plethri; cui pons erat impositus. Atque ibi incolebatur urbs magna, cui nomen Opis: ad quam Graecis obviam venit Cyri et Artaxerxis frater nothus, qui ut opem regi ferret, a Susis et Ecbatanis magnum ducebat exercitum; et cùm suas subsistere jussisset copias, Graecos praetereuntes spectabat. Caeterùm Clearchus *suos* in binos *dispositos* ducebat, et *sic* faciebat

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 217

Ἐπειδὴ δὲ ἕως ἐγένετο, διέβησαν τὴν γέφυραν ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτά, ὡς οἶόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισαφέρους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιτίθεσθαι· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· διαβαινόντων μέντοι Γλῆς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων, σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν, ὥχετο ἀπελαύνων.

Ἀπὸ δὲ τῆς Τίγρηος ἐπορεύθησαν σαθρὰς τέτλαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπὶ δὲ γέφυρα. Καὶ ἐνταῦθα ὤκειτο πόλις μεγάλη, ἥ ὄνομα Ωπὶς· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ἑλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφός, ἀπὸ Σέσων καὶ Εὐβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων, ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ σήσας τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα, παρερχομένους ἐθεώρει τοὺς Ἕλληνας. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν

218 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος. "Ὅσον δι' ἂν χρόνον τὸ ἡγούμενον τῷ στρατεύματος ἐπισῇ, τοσοῦτον ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στρατεύμα καὶ αὐταῖς τοῖς Ἑλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσῃν ἐκπεπληῆχθαι θεωροῦντα. Εντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σαθμοὺς ἐρήμους ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας, τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. Ταύτας Τισαφέρνης Κύρῳ ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ἐπέτρεψε, πλὴν ἀνδραπόδων. Ενῆν δὲ σῖτος πολὺς, καὶ πρόβατα, καὶ ἄλλα χρήματα. Εντεῦθεν δι' ἐπορεύθησαν σαθμὸς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἄρισερᾷ ἔχοντες. Εν δὲ τῷ πρώτῳ σαθμῷ, πέραν τῷ ποταμοῦ, πόλις ὤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναι, ἕξ ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον

iter, *ut* subinde subsisteret. Quanto autem tempore prima pars copiarum subsisterit, tanto per omnem exercitum inhibitionem ab itinere fieri necesse erat; adeò ut ipsis etiam Graecis ingentes esse copiae viderentur, et *iste* Persa spectans eas obstupesceret. Inde per Mediam castris in solitudine sextis, parasangas triginta, ad Parysatidis, Cyri regisque matris, vicos progressi sunt. Hos Tissaphernes, Cyro ut illuderet, diripiendi potestatem Graecis fecit, exceptis mancipiis. Inerat autem *in eis* frumentum multum, et pecudes, et res aliae. Hinc per solitudinem castris quintis, parasangas viginti progressi sunt, cum Tigrim fluvium ad laevam haberent. Ad castra prima, trans flumen, urbs magna incolebatur et opulenta, cui nomen Caenae, ex quâ barbari ratibus e pellibus *factis* panes, caseum, vinum transportabant.

Post haec ad Zabatum fluvium per-
 veniunt, *qui erat* plethrorum quatuor
 latitudine. Atque hìc dies tres manse-
 runt; in quibus *nonnullae* suspiciones
ortae sunt, nullae tamen manifestae ad-
 parebant insidiae. Quamobrem Clear-
 cho visum est convenire Tissaphernem,
 et si quâ ratione posset, suspiciones pri-
 us amovere, quam bellum ex eis orire-
 tur: misit itaque qui diceret, cupere se
 eum convenire. Hortatus est is promp-
 tē ut veniret. Cū autem convenissent,
 orationem hanc habuit Clearchus:

“ Equidem novi, Tissaphernes, nos
 “ *mutuo* jurejurando obstrictos esse, da-
 “ tasque dextras, nullam alterum alte-
 “ ri illaturum injuriam: sed *tamen* ca-
 “ vere te tibimet a nobis, tanquam ab
 “ hostibus, video; et nos vicissim, cū
 “ id videamus, nobis a te cavemus.
 “ Cū verò *mecum* cogitans nihil ani-
 “ madvertere possim, in quo tu nos lae-
 “ dere coneris, et ipse certò scio nos

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 221

ἐπὶ ἡγεσίαις διφθερῶν ἄρτους, τυρόν, οἶνον.

Μετὰ ταῦτα ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Σάβατον ποταμὸν, τὸ εὖρος τετλάρων πλέθρων. Καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψία μὲν ἦσαν, φανερά δ' ὕδερμία ἐφαίνετο ἐπιβουλῇ. Ἐδοξεν ὅτι τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι Τισσαφέρνῃ, καὶ εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἐπεμψέ τινα ἐρῶντα, ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζοι. Ὁ δὲ ἐτοίμως ἐκέλευσεν ἡκεῖν. Ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλεάρχος τάδε·

“ Εγὼ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν
 “ ὅρκους γεγεννημένους, καὶ δεξιάς δεδομένας,
 “ μὴ ἀδικήσῃν ἀλλήλους· φυλαττόμενον
 “ δέ σε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς· καὶ ἡμεῖς
 “ ὁρῶντες ταῦτα, ἀντιφυλαττόμεθα.
 “ Ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σέ
 “ αἰσθέσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακοποιεῖν,
 “ ἐγὼ τε σαφῶς οἶδα ὅτι ἡμεῖς γε ὅδ' ἐ-

222 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

“ πινοῦμεν ἕδεν τοῖςτον, ἔδοξέ μοι εἰς λό-
 “ γους σοι ἔλθειν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα,
 “ ἐξέλαιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. Καὶ
 “ γὰρ οἶδα ἤδη ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐκ
 “ διαβολῆς, τὰς δὲ ἐξ ὑποψίας, οἳ φοβη-
 “ θέντες ἀλλήλους, φθάσαι βουλόμενοι
 “ πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ
 “ τὰς οὔτε μέλλοντας οὔτε βουλομένους
 “ τοῖςτον ἕδεν. Τὰς ἔν τοιαύτας ἀγνο-
 “ μοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν
 “ παύεσθαι, ἤκω, καὶ διδάσκειν σὲ βέλο-
 “ μαι, ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς.
 “ Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον, οἱ θεῶν
 “ ὅρκοι ἡμᾶς κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλ-
 “ λήλοις· ὅστις δὲ τῶτων σὺνοιδεν αὐτῶ
 “ παρημεληκῶς, τοῦτον ἐγὼ οὔ ποτ’ ἂν
 “ εὐδαιμονίσαιμι. Τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον
 “ ἐκ οἶδα οὔτ’ ἀπὸ ποίεσθαι τὰ χους φεύ-
 “ γων τις ἀποφύγοι, οὔτ’ εἰς ποῖον ἂν
 “ σκότος ἀποδραίη, οὔθ’ ὅπως ἂν εἰς ἐ-
 “ χυρὸν χωρίον ἀποσταίη. Πάντη γὰρ

“ tale quidquam nè quidem meditari,
 “ visum est te mihi colloquendi causâ
 “ conveniendum esse, ut, si quâ ratio-
 “ ne possimus, diffidentiam alterius al-
 “ teri eximeremus. Jam equidem homi-
 “ nes novi, qui cùm partim propter cri-
 “ minationem, partim propter suspicio-
 “ nem mutuò sese metuerent, priusquam
 “ quid ipsis accideret, antevertendi stu-
 “ dio gravissimis malis eos adfecerunt,
 “ qui nihil tale jam tum pararent cupe-
 “ rentve. Quare cùm iniquos hujusmo-
 “ di errores existimarem maximè collo-
 “ quiis finiri posse, *huc* venio, teque
 “ docere cupio, non rectè nobis te dif-
 “ fidere. *Quod* enim primum est et ma-
 “ ximum, ipsum quod per deos uterque
 “ juravimus jusjurandum nos invicem
 “ infestos esse vetat: quod quicumque
 “ se contempsisse sibi met conscius est,
 “ eum ego neutiquam beatum praedica-
 “ re possum. Nam haud scio, quâ quis
 “ fugae celeritate a diis *sibi* bellum il-
 “ latum effugere, quasve in tenebras au-
 “ fugere, vel quâ ratione locum in mu-
 “ nitum secedere possit. Quippe omni-

“ no omnia diis subiecta sunt, et ubique
 “ dii pariter omnia suâ potestate conti-
 “ nent. Atque ità de diis ac jurejuran-
 “ do sentio, apud quos initam amicitiam
 “ deposuimus: inter humanas autem
 “ res equidem te nobis in praesenti ma-
 “ ximum esse bonum existimo. Nam
 “ cum te nobis omnis via transitu faci-
 “ lis, omne flumen trajci possit, nulla
 “ commeatûs *erit* inopia: sine te iter
 “ omne tenebricosum *erit*, (quippe cu-
 “ jus ignari planè sumus) flumen omne
 “ transitu difficile, omnis turba terribi-
 “ lis; maximeque terribilis solitudo;
 “ quippe quae multis difficultatibus re-
 “ ferta sit. Quòd si te furore impulsi
 “ occidamus, quid aliud *futurum est*,
 “ quàm ut occiso homine *de nobis* benè
 “ merito, adversùs regem maximum
 “ vindicem decertemus? Quas fanè et
 “ quales mihi ipse spes erepturus sim, si
 “ quid tibi mali facere coner, id *vero*
 “ exponam. Cyrum ego mihi fieri ami-

“ πάντα τοῖς θεοῖς ὑποχα, καὶ πανταχῇ
 “ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατῦσι. Περὶ μὲν
 “ δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὀρκῶν ἔτω γιγ-
 “ νώσκω, παρ’ ὧς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέ-
 “ μενοι καλεθέμεθα· τῶν δὲ ἀνθρωπίνων σὲ
 “ ἐγώ γε ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον ἡ-
 “ μῖν εἶναι ἀγαθόν. Σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα
 “ ἡμῖν ὁδὸς εὐπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς δια-
 “ βατός, τῶν δ’ ἐπιτηδείων ἔκ ἀπορία·
 “ ἄνευ δέ σε πᾶσα μὲν ἡ ὁδὸς διὰ σκότους,
 “ (ἔδεν γὰρ αὐτῆς ἐπισάμεθα) πᾶς δὲ
 “ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δ’ ὄχλος φο-
 “ βερὸς· φοβερώτατον δ’ ἐρημία· μεσῇ
 “ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. Εἰ δὲ δὴ καὶ
 “ μανέντες σὲ κατακτείναιμεν, ἄλλο τι
 “ ἂν, ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες,
 “ πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἐφεδρον ἀγω-
 “ νίζοίμεθα; Ὅσων δὲ καὶ οἴων ἐλπί-
 “ δων ἐμαυτὸν ἂν σερήσαιμι, εἴ σέ τι κα-
 “ κὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέ-
 “ ξω. Εγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμητά μοι

226 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

“ φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἰκα-
 “ νώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν ἂν βέλοιτο.
 “ Σὲ δὲ νῦν ὄρῳ τήν τε Κύρου δύναμιν καὶ
 “ χώραν ἔχοντα, καὶ τὴν σεαυτῷ ἀρχὴν
 “ σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ἣ
 “ Κῦρος πολεμία ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην
 “ σύμμαχον ἔσαν. Τέτων δὲ τοιούτων
 “ ὄντων, τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις ἔ σοι
 “ βέλεται φίλος εἶναι; Ἀλλὰ μὲν, ἐρῶ
 “ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας, καὶ
 “ σε βεβλήσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι. Οἶδα
 “ μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηρὲς ὄντας,
 “ οὓς ἐλπίζω ἂν σὺν τῇ παρῆσσι δυνάμει
 “ ταπεινὸς ὑμῖν παραχθῇ· οἶδα δὲ καὶ
 “ Πεισίδας· ἀκῶ δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολ-
 “ λὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι
 “ ἐνοχλῶντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ.
 “ Αἰγυπτίους δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν
 “ γιγνώσκω τεθυμωμένους, ἔχ ὄρῳ ποῖα
 “ δύναμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον
 “ ἂν κολάσεσθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης.

" cum expetivi, propterea quòd *illum*
 " inter sui temporis homines ad confe-
 " renda in quem vellet cunque benefi-
 " cia maximè idoneum arbitrarer. Nunc
 " te video potitum et potentiâ et regio-
 " ne Cyri, cùm tuum etiam imperium
 " incolume retineas, regisque *adeo* po-
 " tentiam, quam Cyrus infestam exper-
 " tus est, tibi hanc auxilio esse. Quae
 " cùm ità se habeant, quis usque adeò
 " insanit, ut esse tibi nolit amicus? E-
 " nimverò ea etiam proferam, undè
 " spem habeam fore, ut tu quoque no-
 " bis amicus esse velis. Quippe novi
 " Myfos vobis esse molestos, quos me
 " cum his quae adsunt copiis vobis sub-
 " jicere posse spero: quin et Pisidas
 " *hostili in vos esse animo* novi; audio
 " et alias gentes esse multas ejusmodi,
 " quae ut ab interpellando semper feli-
 " citatem vestram desistant, effecturum
 " me arbitror. Porro Aegyptios, quibus
 " nunc maximè vos iratos esse intelligo,
 " non video quibus copiis auxiliariis usi
 " potius, quàm quae mihi jam adsunt,

“ castigare poteritis. At verò etiam in-
 “ ter eos qui circumcircà habitant, si
 “ cui *eorum* amicus esse velis, quàm ma-
 “ ximus esses; sin quis aliquid tibi mo-
 “ lestiae crearet, *eum* tanquam dominus
 “ everteres, nos cùm haberes *ultionis*
 “ ministros, qui tibi non tantùm stipen-
 “ dii causâ subserviremus, sed etiam gra-
 “ tiae, quam a te incolumes servati meri-
 “ tò tibi haberemus. Mihi quidem haec
 “ omnia animo agitati adeò mirum ef-
 “ fe videtur, te fidem nobis non habere,
 “ ut libentissimè etiam *ejus* sim auditu-
 “ rus nomen, qui tantùm dicendo vale-
 “ at, ut oratione *sua* persuadere possit
 “ tibi nos insidiari.” Haec quidem di-
 “ xit Clearchus: *ad quae* Tissaphernes
 in hunc modum respondit:

“ Equidem, Clearche, laetus oratio-
 “ nem tuam prudentem audio: nam
 “ cùm haec cognoscas, si quid in me ma-
 “ li moliaris, mala simul contra teipsum
 “ agitare mihi visus fueris. Verùm ut
 “ intelligas non jure vos vel regi vel mi-
 “ hi diffidere posse, *me* vicissim audi.

“ Αλλὰ μὴν ἐν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ,
 “ εἰ μὲν βέλοιο τῷ φίλος εἶναι, ὡς μέγι-
 “ στος ἂν εἴης· εἰ δέ τις σὲ λυποίη, ὡς δε-
 “ σπότης ἀνασρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρε-
 “ τας, οἱ σοι ἔκ ἂν τῷ μισθῷ ἕνεκα μόνον
 “ ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος,
 “ ἣν σωθέντες ὑπὸ σῶ σοι ἂν ἔχοιμεν δι-
 “ καίως. Εμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυ-
 “ μουμένῳ οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, τὸ
 “ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἡδιστ’ ἂν ἀ-
 “ κέσαιμι τοῦνομα, τίς ἐστὶν οὕτω δεινὸς
 “ λέγειν, ὥστε πείσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς
 “ σοι ἐπιβλεπούμεν.” Κλέαρχος μὲν οὖν
 τοσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπη-
 μείφθη·

“ Αλλ’ ἤδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀ-
 “ κέων σε φρονίμους λόγους· ταῦτα γὰρ
 “ γινώσκων, εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βεβλεύοις,
 “ ἅμα ἂν μοι δοκῇς καὶ σεαυτῷ κακόνους
 “ εἶναι. Ὡς εἰ ἂν μάθης, ὅτι ἔσθ’ ἂν ὑ-
 “ μεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ’ ἐμοὶ ἀ-

“ πισοίητε, ἀντάκυσον. Εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐ-
 “ βελοίμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκῶ-
 “ μεν ἰππέων πλήθους ἀπορεῖν, ἢ πεζῶν,
 “ ἢ ὀπλίσεως, ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάβειν ἰ-
 “ κανοὶ ἂν ἤμεν, ἀνλιπάχειν δὲ ὕδεις κίν-
 “ δυνος; Ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν
 “ ἐπιλίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκῶμεν; Οὐ
 “ τοσαῦτα μὲν πεδία ἡμῖν φίλια ὄντα
 “ σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦ-
 “ τα δὲ ὄρη ὑμῖν ὁράται ὄντα πορευτέα,
 “ ἃ ἡμῖν ἔξεσι προκαταλαβῶσιν ἄπορα ὑ-
 “ μῖν παρέχειν; τοσῶτοι δὲ εἰσι ποτα-
 “ μοί, ἐξ ὧν ἔξεσιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁ-
 “ πόσοις ἂν ὑμῶν βελοίμεθα μάχεσθαι;
 “ Εἰσὶ δὲ αὐτῶν, οὓς ὕδ’ ἂν παντάπασι
 “ διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοι-
 “ μεν. Εἰ δὲ ἐν πᾶσι τέτοις ἠτλώμεθα,
 “ ἀλλὰ τό γε πῦρ τοῦ καρποῦ κρεῖττόν
 “ ἐσιν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ’ ἂν κατακαύ-
 “ σαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι· ὦ ὑμεῖς,
 “ ἔσθ’ εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι

CYRI EXPED. II. 231

“ Nam si vos perdere vellemus, equi-
 “ tumne nobis copiam deesse arbitraris,
 “ an peditum, an armaturae, quâ sanè
 “ vos laedere parati fuerimus, cùm nul-
 “ lum *nobis* sit damni vicissim ferendi
 “ periculum? Num locorum ad inva-
 “ dendum vos idoneorum copiam nobis
 “ defuturam putas? Nonne per tot
 “ campos nobis pacatos magno cum la-
 “ bore transitis; totque montes vobis in
 “ conspectu sunt, qui sunt *vobis* tran-
 “ seundi, quos si praeoccupaverimus im-
 “ pervios vobis reddere possimus? *nonne*
 “ tot sunt flumina, unde nobis liceat *ve-*
 “ *lut* e penu promere, cum quantis ve-
 “ strum *copiis* dimicare velimus? Sunt
 “ etiam ex illis *nonnulla*, quae ne tran-
 “ sire quidem omnino poteritis, nisi vos
 “ ipsi trajiciamus. Quòd si hisce omni-
 “ bus inferiores evaserimus, at certè ig-
 “ nis fructibus est superior; quos cùm
 “ exufferimus, famem vobis tanquam in
 “ acie opponere poterimus: adversus
 “ quam vos, tametsi vel fortissimi sitis,

“ pugnare *tamen* non poteritis. Quî er-
“ go, cùm tot nobis sint ad bellum ad-
“ versùs vos gerendum viae, earumque
“ nulla nobis *sit* periculosa, illam de-
“ mum ex his omnibus eligeremus ratio-
“ nem, quae una *sit* ad deos impia, una
“ *sit* ad homines turpis? quaeque *adeo*
“ illorum sit omnino, qui ad eas, equi-
“ bus se expedire nequeunt, difficul-
“ tates redacti sunt, et omnium machi-
“ narum expertes et necessitate con-
“ stricti, iidemque improbi, qui per-
“ jurio erga deos, et fidei erga ho-
“ mines violatione aliquid perficere cu-
“ piunt? Non adeò vecordes vel ratio-
“ nis expertes, Clearche, sumus. At e-
“ nim, cùm nostrâ esset in potestate vos
“ perdere, cur id adgressi non sumus?
“ Certò scias, in causâ fuisse meum de-
“ siderium Graecis *nimirum* me fidum
“ praestandi, ac quo Cyrus milite pere-
“ grino stipendii soluti nomine fretus
“ *huc* adscendit, eo me ob beneficia mu-
“ niente descendendi. Quas verò ad res
“ vos mihi utiles sitis, has et tu quidem
“ exposuisti, et quod maximum est ipse

“ ἂν δύνησθε. Πῶς ἔν ἂν ἔχοντες τοσού-
 “ τους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ
 “ τῶν μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα
 “ ἐκ τῶν πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρό-
 “ πον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν
 “ ἀσεβῆς, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσ-
 “ χρός; παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ
 “ ἀμηχανῶν καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τῶν
 “ πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι’ ἐπιор-
 “ κίας τε πρὸς θεούς, καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀν-
 “θρώπους πράττειν τι; Οὐχ οὕτως ἡ-
 “ μεῖς, ὦ Κλέαρχε, ἔτε ἡλίθιοι οὔτε ἀ-
 “ λόγιστοι ἐσμέν. Ἀλλὰ τί δὴ, ὑμᾶς ἐξὸν
 “ ἀπολέσαι, ἔκ ἐπὶ τοῦτο ἦλθομεν; Εὖ
 “ ἴσθι ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τῆς αἰτίας, τοῦ
 “ τοῖς Ἑλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ
 “ ὦ Κύρος ἀνέβη ξενικῶ δια μισθοδοσίαν
 “ πιστεύων, τῶν ἐμὲ καταβῆναι δι’ εὐερ-
 “ γείας ἰσχυρόν. Ὅσα δὲ μοι ὑμεῖς χρή-
 “ σιμοι ἐστέ, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπες, τὸ δὲ
 “ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ

“ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρ-
 “ θήν ἔχειν, τὴν δὲ ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως
 “ ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετῶς
 “ ἔχοι.”

Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀ-
 ληθῇ λέγειν· καὶ εἶπεν, Οὐκᾶν, ἔφη, οἵτι-
 νες, τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων,
 πειρῶνται διαβάλλοντες πολεμίους ποιῆ-
 σαι ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔχματα παθεῖν;
 Καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Τισαφέρνης, εἰ βέ-
 λεσθέ μοι οἱ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐν
 τῷ ἐμφανεῖ ἐλθεῖν, λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ
 λέγοντας, ὡς σὺ ἐπibουλεύεις ἐμοί τε καὶ
 τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. Εἰ γὰρ δ', ἔφη ὁ Κλέ-
 αρχος, ἄξω πάντας· καὶ σοὶ αὖ ἐγὼ δηλώ-
 σω, ὅθεν ἐγὼ περὶ σου ἀκέω. Ἐκ τούτων
 δὴ τῶν λόγων ὁ Τισαφέρνης φιλοφρονέμε-
 νος, τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευσε,
 καὶ σὺνδειπνον ἐποιήσατο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ
 Κλεάρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, δῆ-
 λός τε ἦν πάντῃ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖ-

“ novi: uni nimirum regi tiaram in ca-
 “ pite rectam gestare licet, verùm eam
 “ in corde, si vos *illi* adfitis, fortassis a-
 “ lius quoque facilè gesserit.”

Haec loquutus visus est Clearcho ve-
 ra dicere: atque *adeo*, Nonne, inquit,
 cùm res hujusmodi nobis ad amicitiam
 suppetant, extremis suppliciis digni
 sunt, qui criminando nos *mutuo* infen-
 sos reddere conantur? Et Tiffapher-
 nes, Equidem, ait, si *vos* duces et cohor-
 tium praefecti palam ad me venire vo-
 lueritis, indicabo eos qui ad me defe-
 runt, te mihi exercituique meo insidia-
 ri. Ego verò, inquit Clearchus, omnes
ad te ducam; atque ipse vicissim tibi sig-
 nificabo, undè ego de te audierim. Post
 haec verba Tiffaphernes Clearchum co-
 miter accipiens, tunc eum *apud se* ma-
 nere iussit, ac coenae participem fecit:
 postridie reversus ad castra Clearchus,
 prae se ferebat amico admodùm esse se
 erga Tiffaphernem animo, et quae ille

nuntiâisset exponebat: aiebat etiam ad Tiffaphernem *iis* eundum esse, quos *ipse* iussisset, et ex Graecis qui convicti fuerint criminationum, eos tanquam proditores ac Graecis malevolos puniendos esse. Suspiciabatur autem Menonem esse illum, qui *caeteros* criminaretur; quippe cùm nôisset eum in Tiffaphernis congressum *colloquiumque* cum Ariaeo venisse, *eundemque* a se dissidere, sibi in-
 fidiari, ut exercitu universo suas ad partes traducto, Tiffapherni amicus esset. Sed et Clearchus milites universos inclinatis esse ad ipsum animis volebat, ac eos qui molestiam exhiberent, amotos esse. At ex militibus quidam, ei qui ad-
 versabantur, dicebant omnes cohortium praefectos ducesque omnes ire *eo* non debere, nec Tiffapherni fidem habendam esse. Verùm Clearchus vehementer contendit, *usque adeo* donec perfecit ut duces irent quinque, et praefecti cohortium viginti: *quos* unà caeteris etiam ex militibus circiter ducenti, quasi ad rerum venalium forum, sequuti sunt,

σθαι τῷ Τισαφέρνει, καὶ ἔλεγεν ἃ ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν· ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισαφέρνει οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἱ ἂν ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὥς προδότας αὐτὸς καὶ κακόνους τοῖς Ἑλλησιν ὄντας τιμωρηθῆναι. Ὑπώπλευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα· εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγενημένον Τισαφέρνει μετὰ Αῤῥαίου, καὶ φασιάζοντα αὐτῷ, καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ὅπως τὸ στρατεύμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβὼν, φίλος ἢ Τισαφέρνει. Εἰσέλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρατεύμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην, καὶ τὸς παραλυποῦντας ἐκποδῶν εἶναι. Τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγον τινες αὐτῷ, μὴ ἰέναι πάντας τὸς λοχαγούς καὶ στρατηγούς, μηδὲ πισεύειν Τισαφέρνει. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἰχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς· συνηκολέθησαν δὲ, ὥς εἰς ἀγορὰν, καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὥς διακόσιοι.

Επεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις Τισσα-
 φέρνεις, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἰ-
 σω, Πρόξενος Βοιωτίας, Μένων Θετταλός,
 Αγίας Αρχαῖς, Κλέαρχος Λάκων, Σω-
 κράτης Αχαῖος· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις
 ἔμενον. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἀπὸ τῆ αὐ-
 τοῦ σημείου οἱ τε ἔνδον συνελαμβάνοντο,
 καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα
 τῶν βαρβάρων τινὲς ἰππέων διὰ τῆ πεδίου
 ἐλαύνοντες, ὥττι ἐντυγχάνοιεν Ἕλληνι ἢ
 δούλῳ, ἢ ἐλευθέρῳ, πάντα ἐκτεινον. Οἱ
 δὲ Ἕλληνες τὴν τε ἰππασίαν αὐτῶν ἐ-
 θαύμαζον, ἐκ τῆ στρατοπέδου ὀρῶντες, καὶ
 ὅ,τι ἐποίουν ἡμφιγνόον, πρὶν Νίκαρχος
 Αρχαῖς ἦκε φεύγων, τετρωμένος εἰς τὴν
 γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔ-
 χων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. Εκ-
 τῆς δὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὄπλα
 πάντες ἐκπεπληγμένοι, καὶ νομίζοντες αὐ-
 τήκα ἦξεν αὐτὸς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Οἱ
 δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Αῤῥαῖος δὲ καὶ

Posteaquam ad portas Tiffaphernis
aderant, duces intrò arcessiti sunt, Pro-
xenus Boeotius, Menon Theffalus, Agi-
as Arcas, Clearchus Lacedaemonius, So-
crates Achaeus: praefecti cohortium ad
portas manserunt. Haud multò post ad
idem signum et ii, qui intùs *erant*, com-
prehenfi fuère, et qui extra, caesi. Post
haec ex barbaris quidam equitibus per
campum *equos* agitantes, in quemcunque
Graecum sive servum, seu liberum in-
cidissent, omnes trucidârunt. Graeci
tum equitationem, quam e castris specta-
bant, mirabantur, tum quid agerent am-
bigebant, donec Nicarchus Arcas fugâ
lapsus venit, cùm, vulnere in ventre ac-
cepto, manibus intestina teneret, et quae
gesta erant exposuit omnia. Ibi tum
Graeci ad arma currebant omnes *re in-*
opinata perculsi, cùm illos mox ad castra
venturos existimarent. At illi universi
quidem non venerunt, sed *tantum* Ari-

aeus et Artaozus et Mithradates, qui
Cyro fuerant fidelissimi: et Graecorum
interpres cum eis *sc* Tiffaphernis fra-
trem videre atque agnoscere aiebat: a-
lii praeterea Persae, ad trecentos *numero*,
loricati *hos* unà sequebantur. Hi, cùm
propiùs adfuissent, accedere jubebant,
quicumque Graecorum vel dux vel co-
hortium praefectus esset, ut *quae* a rege
mandata *haberent*, exponerent. Ibi tum
Graecorum, cum sibi *sat* cavissent, duces
quidem, Cleanor Orchomenius, et So-
phaenetus Stymphalius processerunt,
cumque eis Xenophon Atheniensis, ut
Proxeno quid accidisset, cognosceret.
(Cherisophus fortè aberat, cum aliis in
vico quodam operâ commeatui parando
datâ) Posteaquam eo constitère loco, un-
de exaudiri possent, *haec* verba fecit A-
riaeus; Clearchus sanè, Graeci, cùm
jurisjurandi foederisque violati comper-
tus esset, poenas meritas subiit atque *a-*
deo mortuus est: Proxenus et Menon,
quòd insidias ejus detexerint, magno sunt

Αρτάοζος κὶ Μιθραδάτης, οἳ ἦσαν Κύρω
 πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνεὺς ἔ-
 φη κὶ τὸν Τιασαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐ-
 τοῖς ὁρᾶν κὶ γινώσκειν· συνηκολέθην δὲ κὶ
 ἄλλοι Περσῶν τεθωράκισμένοι, εἰς τριακο-
 σίους. Οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγυὲς ἦσαν, προσελ-
 θεῖν ἐκέλευον εἰ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων ἢ
 στρατηγὸς ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλωσι
 τὰ παρὰ βασιλέως. Μετὰ ταῦτα ἐξῆλ-
 θον τῶν Ἑλλήνων φυλαττόμενοι, στρατη-
 γοὶ μὲν, Κλεάνωρ Ορχομένιος, κὶ Σοφαί-
 νελος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν
 Αἰθναῖος, ὅπως μάθῃ τὰ περὶ Προξένου.
 (Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν ἐν κώμῃ
 τινὶ σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος) Ἐπεὶ δ'
 ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, λέγει Αἰαῖος· Κλέ-
 αρχος μὲν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπι-
 ορκῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔ-
 χει τὴν δίκην κὶ τέθηκε· Πρόξενος δὲ καὶ
 Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτῷ τὴν ἐπι-
 βελὴν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσὶν· ὑμᾶς δὲ βα-

σιλεύς τὰ ὄπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτῷ γὰρ εἶ-
ναι φησὶν, ἐπεὶ περ Κύρου ἦσαν τῷ ἐκεί-
νῳ δόλου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες,
(ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ορχομένιος) Ω κα-
κίσε ἀνθρώπων Αἰριαῖε, καὶ ἄλλοι ὅσοι ἦτε
Κύρου φίλοι, ἐκ αἰχύνεσθε οὔτε θεὸς οὔτε
ἀνθρώπος, οἵτινες ὁμόσαντες ἡμῖν τῆς αὐ-
τῆς φίλους καὶ ἐχθρὸς νομίσιν, προδόντες
ἡμᾶς σὺν Τισαφέρνῃ τῷ ἀθεωτάτῳ τε
καὶ πανουργοτάτῳ, τῆς τε ἀνδρας αὐτῆς,
οἷς ὤμνυτε, ὡς ἀπολωλέκατε, καὶ τῆς
ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες, σὺν τοῖς πο-
λεμίοις ἔρχεσθε ἐφ' ἡμᾶς; Ὁ δὲ Αἰριαῖος
εἶπε, Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβλεψὼν
φανερὸς ἐγένετο Τισαφέρνῃ τε καὶ Ορόν-
τα, καὶ πᾶσιν ἡμῖν ποῖς σὺν τέτοισι. Ἐπὶ
τέτοις δὲ Ξενοφῶν τάδε εἶπε, Κλέαρχος
μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τῆς ὄρκου ἔλυσεν τὰς
σπονδάς, τὴν δίκην ἔχει (δίκαιον γὰρ ἀ-
πόλλυσθαι τῆς ἐπιόρκου) Πρόξενος δὲ

In honore: a vobis autem rex arma postulat; nam *ea* ait esse sua, quippe quae Cyri servi sui fuerint.

Ad haec responderunt Graeci, (*pro caeteris* autem loquutus est Cleanor Orchomenius) O sceleratissime hominum Ariaee, *vosque* caeteri, qui Cyri fueritis amici, non reveremini deos neque homines; qui cum jurejurando firmaveritis, *vos* eosdem atque nos amicos et inimicos existimatu-*ros*, *inito* cum Tisapherne *homine* maximè impio vafferimoque nos prodendi *consilio*, posteaquam viros ipsos, quibus dedistis jusjurandum, perdidistis, nobis etiam reliquis jam proditis, cum hostibus adversus nos tenditis? Et Ariaeus, Enimverò Clearchus, inquit, antea deprehensus est Tisapherni et Orontae et nobis omnibus, qui cum ipsis eramus, insidias moliri. Tum Xenophon his usus est verbis, Clearchus quidem certè, si praeter jurisjurandi fidem foedera solvit, *merito* poenas dedit: (aequum est enim perjuros interire) ad Proxenum verò et Me-

nonem quod attinet, siquidem benè de vobis promeriti ac duces nostri sunt, eos huc mittite: manifestum est enim eos, cum utrisque sint amici, conaturos tam vobis quàm nobis id dare consilii, quod optimum visum fuerit. Ad haec barbari, cum diu inter se colloquuti essent, nullo responso dato, discesserunt.

Et duces quidem hoc pacto comprehensi, ad regem subducti sunt, et capitibus abscissis *vivendi* finem fecerunt: cum ex eis unus, Clearchus *scilicet*, omnium consensu, quibus usus cum eo fuerat, visus sit vir et rerum bellicarum fuisse peritus et belli summè studiosus. Etenim quamdiu bellum Lacedaemoniis cum Atheniensibus fuit, *apud suos* constanter permansit: pace factâ, cum civibus suis persuasisset, Thracas in Graecos esse injuriosos, et *rem* ab Ephoris ut poterat impetrâisset, classem Thracibus *iis, qui supra Chersonesum et Perinthum habitant*, bellum illaturus dedu-

καὶ Μένων, ἐπεὶ περ εἰσὶν ὑμέτεροί τε εὐεργέται, ἡμετεροί τε στρατηγοί, πέμψατε αὐτὰς δεῦρο· δῆλον γὰρ ὅτι, φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις, πειράσσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλιστα συμβαλεῖν. Πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι, πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ἀπῆλθον, ἔδεν ἀποκρινόμενοι.

Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες, ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα, καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν· εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος, ὁμολογούμενος ἐκ πάντων τῶν ἐμπεύρως αὐτῷ ἔχόντων, δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐχάτως. Καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τὰς Αθηναίους, παρέμεινεν· ἐπεὶ δὲ εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὐτῷ πόλιν ὡς οἱ Θρᾷκες ἀδικῶσι τὰς Ἑλλήνας, καὶ διαπραζάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν Εφόρων, ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χερρόνησου καὶ Πει-

ρίνθῃ Θραζίν. Επεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ Εφοροί, ἤδη ἔξω ὄντος αὐτοῦ, ἀποσρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ιοῦμοῦ, ἐνταῦθα ἔκετι πείθεται, ἀλλ' ὥχετο πλέων εἰς Ἑλλάσποντον. Εκ τήτης καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τελεῶν, ὡς ἀπειθῶν. Ἡδὴ δὲ φυγὰς ὦν ἔρχεται πρὸς Κῦρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἐπεισε Κῦρον, ἀλλαχῇ γέγραπται· δίδωσι δὲ αὐτῷ Κῦρος μυρίους δαρεϊκὰς· ὁ δὲ λαβὼν, ἔκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ τήτων τῶν χρημάτων συλλέξας στρατεύμα, ἐπολέμει τοῖς Θραζί· καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ ἀπὸ τήτου ἔφερε, καὶ ἤγεν αὐτὰς· καὶ πολέμων διεγένετο, μέχρις οὗ Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν, ὡς σὺν ἐκείνῳ αὐτῷ πολεμήσων.

Ταῦτα οὖν φιλοπολέμου δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις, ἔξον μὲν εἰρήνην ἔχειν ἀνευ αἰχύνης καὶ βλάβης, αἰρεῖται πολεμεῖν· ἔξον δὲ ῥαθυμεῖν, βέλεται πονεῖν.

xit. Posteaquam verò Ephori, mutata quodammodo sententiâ, cùm jam domo profectus esset, ex Isthmo revocare ipsum niterentur, non jam ampliùs obtemperavit, sed in Hellespontum navigare perrexit. Ex eo *factum* ut a magistratibus Spartanis capitis damnaretur, quasi qui parere noluiſſet. Jam verò cùm in exilio esset, Cyrum accedit, ac cujusmodi rationibus eum sibi conciliaverit, alibi scriptum est: Cyrus autem ei daricorum decem millia donavit; quibus ille acceptis non se secordiae dedit, sed collectis hâc pecuniâ copiis, Thracibus bellum intulit: *quos* et praelio vicit, et deinceps *res* eorum ferebat agebatque; ac *adversus eos* bellare perseverabat, donec Cyrus exercitu *ejus* egeret: tunc *inde* discessit, ut qui unâ cum eo ad bellum profecturus esset.

Haec igitur videntur esse opera viri ad bellum propensi, qui, cùm absque ignominiâ et detrimento pace uti possit, bellare mavult; cùm secordiae se dare possit, labores suscipere cupit, ut bel-

lum gerat; cùm opes possit citra periculum possidere, eas bellando comminuerè mavult. Is autem, ut in amores *alii*, vel quam aliam voluptatem, *sic* in bellum sumptus libenter faciebat: adeò belli studiosus erat. Bello autem idoneus ideò etiam videbatur, quod ad pericula subeunda promptus esset, et nocte dieque in hostes duceret, ac in rebus formidolosis prudens esset, quemadmodum ii, qui *ipsi* aderant, ubique omnes facti sunt. Praetereà ad imperitandum aptus esse dicebatur, ut potuit, pro ejusmodi, quo praeditus erat, ingenio. Nam si quis alius, *rationem* inire, quomodo exercitus ejus a commeatu instructus esset, ac eundem comparare poterat: quin et eorum, *ipsi* qui aderant, *animis hoc* indere poterat, Clearchi imperium minimè detrectandum esse. Atque hoc duriâ suâ efficiebat. Nam et aspectu tetricus erat, et voce asper: semper etiam severè castigabat, et *quidem* irâ interdum *concitus*, adeò ut etiam *severitatis* poeniteret eum nonnun-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 249

ὥστε πολεμεῖν· ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἰρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. Εκείνος δὲ, ὥσπερ εἰς παιδικὰ, ἢ εἰς ἄλλην τινα ἡδονήν, ἤθηλε δαπανᾶν εἰς πόλεμον· οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν. Πολεμικὸς δὲ αὖ ταύτῃ εἶναι ἐδόκει, ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τῶν πολεμίων, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχῶ πάντες ὁμολόγουν. Καὶ ἀρχικὸς δὲ ἐλέγετο εἶναι, ὡς δυνατόν, ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου, οἷον καὶ ἐκεῖνος εἶχεν. Ἰκανὸς μὲν γάρ, ὡς τις καὶ ἄλλος, φροντίζειν ἦν, ὅπως ἔξει ἡ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα· ἰκανὸς δὲ καὶ ἐμποιεῖσαι τοῖς παροῦσιν, ὡς οὐκ ἀπιστέον εἴη Κλεάρχῳ. Τῷτο δὲ ἐποίει ἐκ τῶν χαλεπὸς εἶναι. Καὶ γὰρ ὁρᾶν συγνὸς ἦν, καὶ τῇ φωνῇ τραχύς· ἐκόλαζε τε αἰεὶ ἰχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μελαμέλειν ἔοθ' ὅτε. Καὶ γνώμη δὲ ἐκόλαζεν·

250 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

ἀκολάσου γὰρ στρατεύματος ἔδεν ἡγεῖτο
ὄφελος εἶναι. Ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔ-
φασαν, ὡς δέαι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι
μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τὰς πολεμίους, εἰ
μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν, ἢ φίλων ἀ-
φ᾽ ἑξέσθαι, ἢ ἀπροφρασίτως ἵεναι πρὸς τὰς
πολεμίους. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον
αὐτῷ ἀκύνει σφόδρα, καὶ ἔκ ἄλλον ἡρῶντο
οἱ στρατιῶται. Καὶ γὰρ τὸ συγνὸν τότε
φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν
φαίνεσθαι, καὶ τὸ χαλεπὸν, ἐρῶμένον πρὸς
τὰς πολεμίους ἐδόκει εἶναι· ὥστε σωτήριον
καὶ ἔκετι χαλεπὸν ἐφαίνετο. Ὅτε δ' ἔξω
τῷ δεινῷ γένοιτο, καὶ ἐξεΐη πρὸς ἄλλους
ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλει-
πον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ
αἰὲ χαλεπὸς καὶ ὤμος ἦν· ὥστε διέκειντο
πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες
πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ οὖν φιλία μὲν καὶ
εὐνοία ἐπομένους ἔδέποτ' εἶχεν· οἵτινες δὲ
ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι, ἢ ὑπὸ τῷ δεῖ-

quam. Sed certo etiam puniebat consilio: nam exercitûs impuniti nullum esse putabat usum. Quin dicere *solitum* eum aiebant, militem metuere magis imperatorem debere quàm hostes, si *quidem* vel excubias *recte* sit acturus, vel abstinenter erga amicos se gesturus, vel sine recusatione in hostes perrecturus. Ac in formidolosis quidem rebus eum libentissimè audiebant, neque *quemquam* alium *ei* anteponebant milites. Nam acerbam illam severitatem tunc hilaritatis speciem in ejus vultu praeferre aiebant, et duritia robur *animi* videbatur esse adversùs hostes *confirmati*: adeò ut salutare *quidam* nec jam ampliùs durum videretur. Verùm ubi periculo liberati essent, et ad alios duces abire liceret, multi eum relinquebant: nam urbanitas in eo nulla erat, sed durus semper ac saevus erat; adeò ut milites in eum animati essent, quemadmodùm pueri in magistrum: atque adeò nunquam ips^{os} qui prae amicitia et benevolentia sequerentur, habuit; qui autem vel a civitate designati,

vel egestate adducti, vel aliâ quâdam necessitate adstricti ipsi aderant, *his* admodum dicto audientibus utebatur. Posteaquam verò hostes *una* cum ipso vincere coeperunt, jam *inde* haud levia *quoddam* erant, quae milites ejus *ad rem bellicam* utiles redderent: nam et adversus hostes audacter se gerendi aderat occasio, et quòd ab illo metuerent supplicia, *id vero* ordinis eos observantes reddebat. Hujusmodi quidem *Clearchus* erat imperator: verùm aliorum imperio non valdè libenter parere ferebatur. Annos, cùm *vitam* finiret, circiter quinquaginta habuit.

Proxenus autem Boeotius jam ab ineunte adolescentiâ eum se evadere cupiebat, qui magnis rebus gerendis idoneus esset; atque isti obsequutus cupiditati Gorgiae Leontino dedit argentum. Hujus ubi consuetudine usus esset, se jam idoneum ratus qui *in alios* imperium obtineret, ac, si amicus principibus esset *viris*, beneficiis tribuendis minimè vinceretur, ad res hasce unâ cùm Cyro *gerendas* accessit; consequutu-

σθαι, ἢ ἄλλη τινι ἀνάγκῃ κατεχόμενοι
 παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐ-
 χρήτο. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἤρξαντο νικᾶν σὺν
 αὐτῷ τὲς πολεμίους, μεγάλα ἦδη ἦν τὰ
 χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τὲς σὺν αὐτῷ
 στρατιώτας· τότε γὰρ πρὸς τὲς πολεμίους
 θαρρᾶλέως ἔχειν παρῆν, καὶ τὸ τὴν παρ'
 ἐκείνους τιμωρίαν φοβεῖσθαι, αὐτὲς εὐτάκ-
 τους ἐποίει. Τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν·
 ἄρχεσθαι δ' ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν
 ἐλέγχο. Ἦν δὲ, ὅτε ἐτελεύτα, ἀμφὶ τὰ
 πεκτήκοντα ἔτη.

Πρόξενος δὲ ὁ Βοιωτίας, εὐθύς μὲν μει-
 ράκιον ὢν, ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ με-
 γάλα πράττειν ἱκανός· καὶ διὰ ταύτην τὴν
 ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία ἀργύριον τῷ Λεον-
 τίνῳ. Ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκείνῳ, ἱκανός
 ἦδη νομίσας εἶναι καὶ ἄρχειν, καὶ φίλος ὢν
 τοῖς πρώτοις, μὴ ἡτλιάσθαι εὐεργετῶν, ἦλ-
 θεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ
 ᾤετο κτήσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα, καὶ

254 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β.

δύναμιν μεγάλην, καὶ χρήματα πολλὰ·
 τέτων δὲ ἐπιθυμῶν, σφόδρα ἐνδηλον αὖ
 καὶ τῷτο εἶχεν, ὅτι τέτων ὕδεν ἂν θέλοι
 κτᾶσθαι μετὰ ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δι-
 καίῳ καὶ καλῷ ὤετο δεῖν τέτων τυγχά-
 νειν, ἄνευ δὲ τούτων μή. Ἀρχεῖν δὲ κα-
 λῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν ἱκανὸς ἦν· ὃ μέντοι ὕδ
 αὐτῷ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον
 ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἡχύνετο μάλ-
 λον τὰς στρατιώτας, ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκεί-
 νον· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερός τὸ ἀ-
 πεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις, ἢ οἱ στρα-
 τιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. Ωετο δὲ ἀρ-
 κεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν, τὸν
 μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδι-
 κοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. Τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ
 μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦ-
 σαν, οἱ δὲ ἀδικοὶ ἐπιδέλευον, ὥς εὐμετα-
 χειρίζω ὄντι. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦν ἐ-
 τῶν ὡς τριάκοντα.

Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δηλὸς ἦν ἐπιθυ-

rumque ex iis clarum se nomen, et potentiam magnam, et multas opes existimabat: quae *licet* expeteret, id *tamen* sedulò etiam prae se ferebat, nolle ipsum quidquam horum per injuriam adipisci, sed justis honestisque artibus, non sine his, consequenda putabat. Caeterùm bonis ille quidem et egregiis *viris* commodè imperare poterat; at pudorem tamen vel metum militibus suis incutere non poterat, sed magis etiam milites reverebatur, quàm illum ipsius imperio subjecti; magisque eum metuere perspicuum erat, ne militibus esset odio, quàm milites, ne parùm ei dicto audientes essent. Porro existimabat *ad hoc*, ut *nimirum* ad imperandum idoneus et esset et videretur, sufficere, si honestè se gerentem laudaret, injustum non laudaret. Quapropter boni *quotquot* et egregii *fuerunt ex iis*, qui unà cum ipso erant, benevolo erant erga ipsum animo; injusti, tanquam ei qui circumveniri facile posset, insidiabantur. Cùm autem mortem obiret, annos ferè triginta habuit.

Menon Theſſalus divitiarum palàm

erat cupidissimus, cupidus imperii, ut plura consequeretur, cupidus honoris, ut plus lucri faceret: amicus etiam esse potentissimis *quibusque* volebat, ut si quam faceret injuriam poenas non daret. Viam maximè compendiarium esse arbitrabatur ad efficiendum ea quae concupisceret, si pejeraret, et mentiretur, et falleret: simplicitas autem atque veritas idem *ipsi videbantur* quod stultitia. Neminem ab eo diligere manifestum erat, ac cuicumque amicum se profiteretur, huic palam insidiabatur. Hostem nullum irridebat, verum tanquam eos omnes, quibuscum commercium habebat, deridens semper sermocinabatur. Idem facultatibus hostium non insidiabatur; (quippe difficile putabat esse *facultates* eorum, qui sibi caverent, consequi) sed amicorum res, *utpote* incustoditas, solus ipsi videbatur, qui intelligeret facillimum *esse* capere. Et quoscunque perjuros ac injustos *esse* animadverteret, quasi benè munitos formidabat; at religiosis veritatisque studiosis, tan-

μῶν μὲν πλῆθους ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἄρ-
 χειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι· ἐπιθυμῶν δὲ
 τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδάνοι· φίλος τ'
 ἐβόλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵνα
 ἀδικῶν μὴ δοοίη δίκην. Ἐπὶ δὲ τὸ κατερ-
 γάζεσθαι τῶν ἐπιθυμοίη, συντομωτάτην ὁ-
 δὸν ᾤετο εἶναι διὰ τῆς ἐπιτορκείης τε, καὶ ψεύ-
 δεσθαι, καὶ ἑξαπατᾶν· τὸ δὲ ἀπλῆν τε καὶ
 ἀληθές, τὸ αὐτὸ τῷ ἡλιθίῳ εἶναι. Στέρ-
 γων δὲ φανερός μὲν ἦν ὕδνα, ὅτῳ δὲ φαίη
 φίλος εἶναι, τῷ τῷ ἐνδηλός ἦν ἐπιβλεπών.
 Καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν
 δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελῶν αἰεὶ
 διελέγετο. Καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμιῶν
 κτήμασιν ἔκ ἐπεβούλευε· (χαλεπὸν γὰρ
 ᾤετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβά-
 νειν) τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετο εἰδέναι
 ὅτι ῥᾶσαν ἀφύλακτα λαμβάνειν. Καὶ ὅ-
 σους μὲν ἡσθάνετο ἐπιτορκούς καὶ ἀδίκους, ὡς
 εὖ ὠπλισμένους ἐφοβεῖτο· τοῖς δὲ ὅσοις καὶ
 ἀλήθειαν ἀσκήσειν ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο

χρῆσθαι. Ὡς περ δέ τις ἀγάλλεται ἐπὶ
 θεοσεβείᾳ, καὶ ἀληθείᾳ, καὶ δικαιοτήτῃ, ἔτω
 καὶ Μένων ἡγάλλετο τῷ ἑξαπατᾶν δύνα-
 σθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους
 διαγελᾶν· τὸν δὲ μὴ πανῶργον, ἀπαίδευ-
 τον ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπε-
 χεῖρι πρωτεύειν φιλία, διαβάλλων τῆς
 πρώτους, τούτους ὥετο δεῖν κτήσασθαι.
 Τὸ δὲ πειθομένους τῆς σφατιώτας παρέ-
 χεσθαι, ἐκ τῆ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμμηχα-
 νᾶτο. Τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἡξίς,
 ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύναίτο καὶ ἐ-
 θέλοι αὖ ἀδικεῖν. Εὐεργεσίαν δὲ κατέλε-
 γεν, ὅποτε τις αὐτῷ ἀφίστατο, ὅτι χρώ-
 μενος αὐτῷ ἔκ ἀπώλεσεν αὐτόν. Καὶ τὰ
 μὲν οὕτως ἀφανῆ ἔξεσι περὶ αὐτῷ ψεύδεσθαι·
 ἃ δὲ πάντες ἴσασι, τὰ δ' ἐσί. Παρὰ Αρι-
 σίππῳ μὲν, ἔτι ὥραϊος ὢν, σφατηγεῖν διε-
 πράζατο τῶν ξένων· Αρσιαίῳ δὲ βαρβάρῳ
 ὄντι, ὅτι μεῖρακίοις καλοῖς ἦδετο, σικειό-
 τατος ἔτι ὥραϊος ὢν ἐγένετο· αὐτὸς δὲ

quam parum virilibus, uti conabatur. Et quemadmodum *alius* quispiam se pietate erga deum, et veritate et justitiâ oblectat, sic Menon *in eo* exultabat, quòd decipere posset *alios*, quòd mendacia fingere, quòd amicos irridere: vafer qui non esset, *eum* rudem esse existimabat. Ac apud quos quidem principem in amicitia locum obtinere nitebatur, hos sibi conciliandos putabat illorum criminatione, qui primi *apud eos* essent. Milites *sibi* obsequentes, injuriarum cum ipsis societate *inita*, reddere studebat. Affici se honore atque coli *propterea* volebat, quòd demonstraret posse se et velle plurimum injuriae inferre. Cùm quis ab se defecisset, beneficii loco censebat, quòd dum ejus uteretur operâ, eum non perdidisset. Ac obscura quidem de eo fingere licet; quae vero nò runt omnes, haec sunt. Ab Aristippo, cùm jam florente esset aetate, ut *militibus* externis praeesset, impetravit: Ariaeo etiam barbaro, quòd formosis delectabatur adolescentibus, in aetatis *iti-*

dem flore fuit maximè familiaris: ipse Tharypam in deliciis habebat, imberbis barbatum. Cùm autem duces *Graeci* interirent, propterea quòd adversus regem cum Cyro expeditionem susceperant, quanquam ejusdem ille incoepti particeps fuisset, non *tamen illico* est interfectus: sed necatis *jam* ducibus caeteris, supplicio adfectus ab rege periit; non *ille quidem* ut Clearchus caeterique duces, quibus abscissa sunt capita; (quae mors esse videbatur honestissima) sed ut scelestus, anno *tota* excruciatuſ vivus, *tandem vitae* finem fecisse dicitur.

Caeterum Agias ille Arcas, et Socrates Achaeus etiam interfecti sunt; quos nemo vel ut ignavos in bello irrisit, vel in amicitia *colenda* reprehendit. Uterque annos ferè quadraginta vixerat.

TOMI PRIMI

FINIS.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Β. 261

παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν, ἀγένειος ὢν γενεῖωντα. Αποθνησκόντων δὲ τῶν στρατηγῶν, ὅτι ἐσφάλευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, τὰ αὐτὰ πεποιηκὼς ἔκ ἀπέθανε· μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν, τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποδηθέντες τὰς κεφαλὰς· (ὅσπερ κάλλιστος θανάτων ἐδόκει εἶναι) ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν, ὡς πονηρὸς, λέγεται τελευτῆς τυχεῖν.

Αγίας δὲ ὁ Ἀρκάς, καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιοὺς καὶ τότε ἀπεθανέτην· τότε δὲ ἔδειξεν οὐθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν κατεγέλα, οὐτ' ἐς φιλίαν αὐτὸς ἐμέμφετο. Ἦσθη τε ἄμφω ἀμφὶ τεττάρηκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

ΤΟ ΤΟΤ
ΠΡΩΤΟΤ ΤΟΜΟΤ
ΤΕΛΟΣ.

CLASSICS printed by R. & A. FOULIS.

In Folio.

HOMERI Ilias, Graece, 2 vols.

——— Odyſſea, Graece, 2 vols.

Callimachus.

C. Julii Caefaris et A. Hirtii de rebus a Caefare geſtis
commentarii cum fragmentis. Acceſſerunt indices
locorum, rerumque et verborum. Omnia, ex re-
cenſione Samuelis Clarke, fideliter expreſſa.

In pure Greek, on fine writing paper, in 4to.

Homeri Ilias, 2 vols.

Aeſchylus. Sophocles. Callimachus.

Theocritus. Xenophontis Memorabilia.

With Latin Tranſlations in 4to.

Aeſchylus, 2 vols.

Demetrius Phalereus de elocutione.

Tyrtaeus. Longinus.

In pocket volumes the following.

Homeri Ilias, 2 vols. Herodotus, 9 vols.

Thucydides, 8 vols. Hippocratis Aphoriſmi.

Xenophontis Graecorum res geſtae; et Ageſilaus, 4 vol.

Xenophontis de Ageſilao rege oratio.

Pindari opera. Anacreon.

Aeſchylus, 2 vols. Sophocles, 2 vols.

Xenophontis Hiero. Theophraſti Characteres.

Euripidis Oreſtes. Ariſtophanis Nubes.

Epictetus. Antoninus. Cebetis Tabula.

Longinus. Theocritus. Demotheſenes.

Xenophontis Memorabilia.

——— Reſpublica Lacedaemoniorum.

Aristotelis Poetica. **Demetrius Phalereus,**

In 32s. pure Greek.

Pindari opera, 3 vols.

Anacreon, Sappho, Alcaeus, et Simonides.

Epictetus.

In Quarto.

C. Julii Caesaris et A. Hirtii commentarii.

Lucretius. **Horatius.**

C. Plinii Caecilii Secundi quae supersunt.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Consolatione Philosophiae.

In pocket volumes the following Latin authors.

M. Tullii Ciceronis opera omnia, 20 vols.

Lucretius. **Terentius.** **Virgilius.**

Horatius, editio 4ta. **Juvenalis et Persius.**

Tibullus et Propertius. **Plautus,** 3 vol.

C. Julii Caesaris et A. Hirtii commentarii, 3 vols.

C. Nepotis vitae excellentium imperatorum.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Consolatione Philosophiae.

C. Plinii Epistolarum libri decem, et Panegyricus Trajano dictus, 2 vols.

Poetae Latini Minores. **Phaedrus et P. Syrus.**

C. Cornelii Taciti opera quae exstant, ex recensione Jacobi Gronovii, 4 vols.

Pomponius Mela de Situ Orbis.

V. Paterculi Historia.

Lately printed;

La Gierusalemme Liberata di Tasso, 2 vol.

L'Aminta di Tasso. **Il Pastor Fido di Guarini.**

Le Vicende della Letteratura di C. Denina.

